

Korkuyorlar

*Bize türkülerimizi söyletmiyorlar Robson
inci dişli zenci kardeşim
kartal kanatlı kanaryam
türkülerimizi söyletmiyorlar bize.*

*Korkuyorlar Robson
şafaktan korkuyorlar,
görmekten, duymaktan, dokunmaktan korkuyorlar.
Yağmurda çıırçıplak yıkanır gibi ağlamaktan,
sımsıkı bir ayvayı dişler gibi gülmekten korkuyorlar.
Sevmekten korkuyorlar, bizim Ferhad gibi sevmekten
(Sizin de bir Ferhad'ınız vardır, elbet Robson, adı ne?)*

*Tohumdan ve topraktan korkuyorlar,
akan sudan ve hatırlamaktan korkuyorlar.*

*Ne iskonto, ne komisyon, ne vade isteyen bir dost eli
sıcak bir kuş gibi gelip konmamış ki avuçlarının içine.
Ümitten korkuyorlar Robson, ümitten korkuyorlar, ümitten.
Korkuyorlar kartal kanatlı kanaryam
türkülerimizden korkuyorlar.*

Çınrı

Yine, Yeniden ve Daima MERHABA!

İnsanın kendi elleriyle yazacağı o büyük eserin Önsöz'ü olmak için çıktık yola. Tam 15 yıl önce... Çok büyüktü iddiamız. Çok büyüktü sorumluluğumuz. Geleceğe umutla bakmanın manifestosu olsun istedik ürettiğimiz her şeyin.

Yayın kurulu üyeleri olarak "15. Yıla Merhaba" yazısı yazma görevini belirlediğimizde hepimiz çok heyecanlandık ve bu heyecanla elimiz bir türlü kağıda, kaleme, klavyeye gitmedi. En genç üyelerimizden Sena'nın hemen yazıp yüklediği Önsöz ile tanışma yazısı çitayı daha bir yükseltti. Yazarlarımızdan, okurlarımızdan gelen "MERHABA" yazılarını okuduğumuzda ise hem benim hem de eminim tüm yayın kurulu üyelerinin duyguları bambaşka bir yere vardı. Kime nasıl dokunduğumuzu, kiminle neler ürettiğimizi, birbirimize neler kattığımızı anlatan satırları okuyup duygulanmamak imkansızdı. Sanki bize sadece "Yine Yeniden ve Daima Merhaba" demek kaldı.

Atılan ilk adımın iddiası uzun bir yolu göze aldırды bize. İlk adımın heyecanı hep bizimle oldu. Çünkü uzun bir yolculuktan geliyorduk ve çok söz, çok yazı, çok imge biriktirmiştik. Ardımızda 15 yıllık tasarı ve umudun ürünü bir birikim vardı. Merhaba demek için çıktık yola ve "hoşça kal" yoktu çıkınımızda. Çünkü biliyorduk bizim küçük adımlarımız başka başka adımlarla büyüyecek ve yürüyüş hiç durmayacaktı.

"Çınrı" bize her merhaba dediğinde aslında bir sonraki "merhaba"nın adımını attırdı. Umut her zaman ilk sayfadaydı. Her mevsim bizimleydi ve mevsimlerin diliyle "merhaba" ve "görüşürüz" dedi.

Yaz sıcakları yerini serinliğe bıraktığı, yaprakların sararmaya yüz tuttuğu, güzün ilk yapraklarının dökülmeye başladığı günlerde bizimleydi.

Kış ayları, doğanın bahara gebe olduğu zamanlardı. Dengbejlerin, masalların, sözlü edebiyatın, ev oyunlarının zamanı... Önsöz'ün zamanı... Sımsıcak merhabamız ile buluştuk heyecanlı grev meydanlarında. Kışın ayazına, soğuğuna inat sokaklarda insanlarımız, bizler de onların yanında...

Baharda kır çiçekleriyle birlikte geldi "merhaba"ımız. Kirazların çiçek açtığı ayda Mayıs'ta Taksim Meydanında isyana durdu tüm yüreklerle birlikte.

Küresel ısınma sonucunda yaşanan değişimler elimizden geçiş mevsimlerini, güzün ve baharı almış olsa da insanlık dünyayı değiştirme eyleminde geçiş mevsimlerinden vazgeçmiyor. Baharın coşkusunu güzün hüznüne terk etmeden yoluna devam ediyor.

Önsöz bizim varlık nedenimizi açıklamada fazla söze gerek bırakmadı. İnsanlığın kuruluşunu hedefleyen sosyalizmi büyük bir sanat eseri olarak adlandırırsak -ki öyledir- biz sanatçılara düşen görev bugünün koşullarında ancak ona Önsöz yazabilmektir. Bugün yazdığımız hikâye, öykü ve romanlar, oynadığımız oyunlar, söylediğimiz şarkılar, sosyalizmin hem maddi hem de manevi altyapısının sunduğu muazzam olanaklarla yaratacağımızın birer Önsöz'ü olacaktır.

*Songül Yücel
Genel Yayın Yönetmeni*

Önsöz Kitap Dizisi
Sayı: 45/ Temmuz-Ağustos-Eylül 2020

Ekin / Sanat / Edebiyat

ISBN: 978-605-80275-6-5

Genel Yayın Yönetmeni
Songül Yücel

Yazı Kurulu
Songül Yücel / Ülkü Şeyda
Fatma Yıldırım / Sena Şat

Önsöz'e Ulaşabileceğiniz Adresler

İstanbul: Ayışığı Ekin Sanat Derneği
Merkez Mah. Abide-i Hürriyet Cad.
Hasat Sok. Sebil Apt. No: 9 K: 4 Şişli-İstanbul
Taksim: Mephisto / Pandora
Bakırköy: Beyazadam Kitapevi
Kadıköy: Seyhan / İmge Kitapevi / Mephisto /
Akademi Kitapevi
İzmir: Yakın Kitabevi /
Kabuk Kitapevi (Alsancak)
Ankara: İlhan İlhan Kitapevi
Diyarbakır: Aram Kitapevi / Lilav Pirtuk kitapevi
Mardin: Zend Kitapevi
Dersim: Baran Kitabevi
Kıbrıs: Koyu Kırmızı Kitap Cafe
Genel Dağıtım: Emek Dağıtım

Kapak Tasarım & Sayfa Düzeni: Sena Şat

Baskı: Alesta Ajans Basım
Medya ve Bilgi Tek. San. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi No:83B
Blok D.349 Topkapı, Zeytinburnu / İstanbul

onsozdergisi@gmail.com
Facebook: Önsöz Dergisi
Instagram: @onsoz_dergi
Twitter: @onsoz_dergi

Yeni Dönem Yayıncılık Basım Dağıtım Eğitim
Hizmetleri Tanıtım Org.Tic.Ltd. Şti.

Adres: İskenderpaşa Mah. Sofular Cad. No: 8/3
Fatih - İstanbul / Tel-Fax: 0 (212) 533 32 57

İÇİNDEKİLER

- 04 >> Düşler Ülkesi
Derya Dalga
- 05 >> Kapağa Bir Önsöz
Avaşın
- 12 >> Yeni Yarınlar
D. Dağlı
- 13 >> Önsöz'e Dair
Demet Demeter
- 15 >> "Büyük Aşklar
Yolculuklarla Başlar"
Nazım Akarsu
- 17 >> Yolculuk Geleceğe
A. Asya
- 23 >> Önsöz'le Büyümek
S. Ş.
- 25 >> Önsöz Kanatlarındaki Özgürlük
Ahmet Aydın
- 27 >> Yazma Serüveni
Sena Kızılırmak

**YAZARLARIMIZ,
YOL ARKADAŞLARIMIZ,
DOSTLARIMIZ...**

29 >> Merhaba Sevgili Önsöz
Ruhan Mavruk

30 >> Önsöz'de 15 Yıl
Atıla Oğuz

32 >> Karanlığı Aydınlatan Yol
Rüzgâr Deniz

34 >> Önsöz Bahar Kokar
D. Ali Durur

36 >> Önsöz'e Mektup
Sami Tunca

38 >> "Süpriz!"
Ergül Çiçekler

42 >> Çizerlerinden Önsöz'e
LMK & Helin Su

44 >> Ölmeyen Toplumcu
Gerçekçi Sanat ve Önsöz
Sinan Özgür

>>>>>>>>> Dosya

50 >> Yürümek
Temade Çınar

52 >> Kiminin Düşü Ötekinin
Karabasanıdır
Sibel Özbudun

57 >> Dünyamızın Geleceği
Sinan Kaleli

62 >> Geçmişten (Bugündeki)
Geleceğe
Temel Demirer

75 >> Gelecek Uzun Sürecek mi?
Volkan Yaraşır

82 >> Geçmişin İçindeki Gelecek
Hakan Tosun

84 >> 70 Dakika
Setenay Berdan

87 >> Eskiye Ağıt Yakmak ya da
Yeniye Cüret Etmek
Cenker Ekemen

>>>>>>>>>>

90 >> Nefes Alabiliyor musunuz?
Ergül Çiçekler

93 >> Savunma Saldırıyor
Erdoğan Akdoğan

94 >> Dert Uzun Film Kısa:
"Öteki Karantina"
Ümit Güç

96 >> Pandemi Atölyesi
Arya Ak

derya dalga

Düşler Ülkesine Yürümek

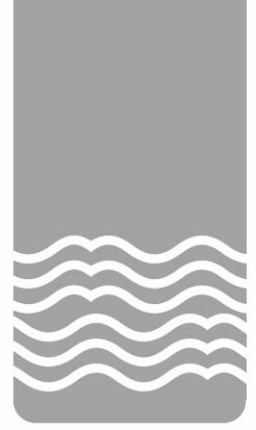

Cezaevinden çikalı henüz birkaç ay olmuştu. Aradan yedi-sekiz yıllık bir süreç geçmesine rağmen, daha dün yarım kalmış bir işi tamamlamak istercesine coşku ve heyecanla hareket ediyorduk. Bir yandan dışarıda ateş çemberi içinde büyük bir fedakarlıkla yol alan yoldaşlarımızın yükünü paylaşma isteği, diğer yandan eksikliğini hissettiğimiz faaliyet alanlarına dair kurduğumuz düşler ve hayaller. Şimdi bunları gerçekleştirmek için vakit kaybetmeden işe koyulmalıydık.

Hayalini kurduğumuz en büyük düşlerimizden biri; Denizlerin mirasını ve mücadele anlayışını hak etmeyen ellerden çekip almak ve gerçek mirasçılarının ellerinde yükseltmekti. Hızla, 6 Mayıs'ta görkemli bir anma ve bir dizi etkinlik-eylemlilik hazırlıklarına girildi. Kollar sıvanmıştı ve ne pahasına olursa olsun hedeflenenler gerçekleştirilecekti.

Bu hazırlıklar sürerken bir yandan da 6 Mayıs'a çıkaracağımız bir sanat dergisi üzerine tartışmaları yürütüyorduk. Bu alanda büyük bir boşluk vardı. Devrimci sanatın ve sanatçının önünü açabilecek; engelsiz, sansürsüz, üretimlerin özgürce paylaşılabilirdiği ve yetkinleştirildiği bir sanat dergisi... Devrim mücadelesi sanatsız olamazdı, proleteryanın yaratacağı düşler ülkesi bu alandan da ilmek ilmek dokunmalı; yeni insan ve yeni toplum yaratımı, sınıf mücadelesindeki bu birikimi kuşanarak yol almalıydı. Tartışmalar, öneriler büyük bir coşku yaratmıştı. Çıkacak derginin isminin ne olacağı en heyecanlı tartışmaları oluşturuyordu. Biz cezaevi sürecinden gelenler, derginin isminin "Evrenin Türküsü" olması konusunda ikna olur gibi olsak da, yine de tam karşılamadığını hissediyor ve başka çağrışımlar yapabilir kaygısı taşıyorduk. Bu isim, cezaevinde okuduğumuz ve etkilendiğimiz bir kitabın ismiydi ve cezaevinde kadın yoldaşların hazırladığı ilk duvar gazetesinin ismiydi. Duygusal isteğimiz bu olsa da, "evet bu" diyeceğimiz bir isim arayışını sürdürmeye devam ediyorduk. Tam da bu süreçte geldi "ÖNSÖZ" önerisi. Birkaç sayfayı bulan isim önerilerinin sahiplerini bile ilk duyduklarında ikna etmişti. Artık her şey hazır ve matbaa kokusu sinmiş ilk sayımızı elimize alıp Denizlerle buluşturmalıydık.

15 yılını geride bıraktığımız "ÖNSÖZ" çıkacağı her sayısında Denizlerle buluşmaya gidercesine hazırlanıyor. Ve her sayısında düşler ülkesine varmamıza çok az kaldığının muştusunu veriyor. Hiç şüphe yok, varılacak oraya...

avaşın

Kapağa Bir Önsöz

Öykümüz, ilk ateş taşıyıcılarının göz bebeklerinden doğmuştur. Direngen güllerin bilgeliğinden ve suların sınırsız topraklara akışından... 2005 yılının bahar günlerinde karşıladı bizi Önsöz. Takvimlerde 6 Mayıs'ın kavga yoldaşlığı, ilk adımların heyecanı ve koşmaya sabırsız... Talan edilen yeryüzüne çiçekli bahçeler ekeceğiz, birlikte büyüleyeceğiz yaşamı. Böyleydi ilk çağrı. Yaratan ellerimizden tuttu ve başladı yolculuğumuz. Dört mevsimde soluğumuz, dört mevsimde okulumuz oldu. Şimdi on beşinci yılındayız bu yolculuğun... Tarihin tekerleği hep ileriye ve iyiye doğru döner diyen sakallı bilgenin haklılığı bir daha ilan edilecektir bu yarıda. Önsöz'ün ayak izlerine basarak, son sayıdan başlayacağım okumaya. Kapaklarıyla Önsöz'ün kısa öyküsüdür bu, tarihin uzun ırmağında.

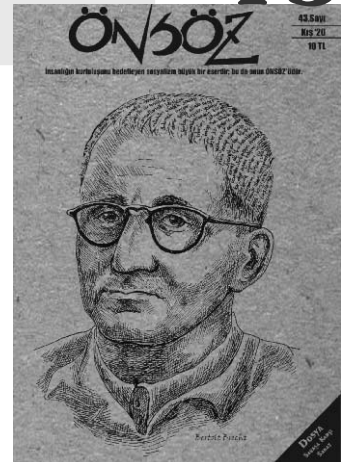
44

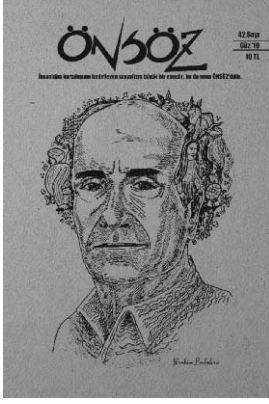
Geriye doğru başlayacak yolculuğun ilk durağında, dünyayı saran bir salgın hastalığın günlerinde buluşuyoruz Önsöz'le. İlk kez dokunamıyoruz sayfalarına. İlk kez basılmıyor Önsöz. Çünkü salgın günleri ve çünkü okurlarını düşünmelidir Önsöz... İnternet üzerinden kavuşuyoruz son sayının öykülerine. Kapağında asıl virüsün çemberi ve çemberin kırıcıları karşılıyor bizi. "Kapitalizm öldürür, kapitalizmi öldürün" der gibi. Böyledir işte Önsöz. Yılgınlık değil, bitimsiz umudu getirir.

Bertolt Brecht sesleniyor uzak olmayan bir gelecekte:
"Sizsiniz uluslar, kaderi dünyanın/ Bilin kuvvetinizi/ Bir tabiat değildir savaş/ Barışsa bir armağan gibi verilmez insana/ Savaşa karşı/ Barış için/ Katillerin önüne dikilmek gerek/ "Hayır yaşayacağız" demek/ İndirin yumruğunuzu suratlarına/ Böylece mümkün olacak savaşı önlemek..." Savaşlar sürüyor yeryüzünün çok toprağında. Açlığı çoğaltan, yıkımlar yaratan. Savaşlar, omuzlarında yoksul halkın. Savaşlar, yaşamak sunmayan. Oysa mümkündür barış günleri ve düşleri özgürlüğün. Savaşa karşı savaş diyor Brecht. Ve savaşa karşı sanat mevziisinden katılıyor bu savaşa Önsöz.

43

42

Sonra bir Balaban başlıyor hapishane duvarlarında çiçek açmaya. Bir Balaban, elinde fırçasıyla darbeler vuruyor karanlığa. Dolaşiyor köy öykülerini Anadolu'nun. Nazım'a şiirler yazdırıyor: "İşte seyreyle gözüm, hünerini Balaban'ın/ İşte şafak vakti, mayıs ayında- yız/ İşte aydınlık/ akıllı, cesur, taze, diri, insafsız..." gibi canlı ve yaşamak dolu... "Yıkım ve yükseliş" diyor Önsöz bu sayının dosya konusuna. Çünkü bireysel ve toplumsal, yıkımlar çağındayız tarihin. Yıkımlar doğanın her hücrelerinde. Çürüyen ve yozlaşan yaralar açıyor verili zaman. Her yıkım bir yükselişi de taşır içinde... Değil mi?

Bu sayı yeni kitapların müjdesiyle açılıyor, Sevgi Soysal'ı konuk eden kapağı Önsöz'ün. Kitapların cümleleri/şiirleri derginin sayfalarında birleştiler ve kitaplara örgütlendiler. Bir daha biliyoruz ki Önsöz bir okuldur ve hepimiz hem öğrencisi hem de öğretmeni bu okulun.

41

40

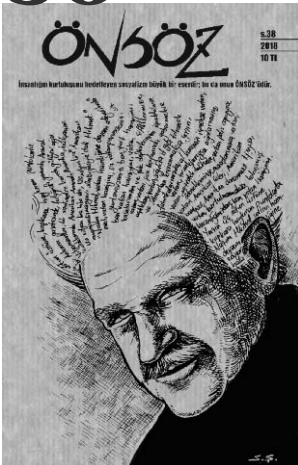
"Görüyorum ki, bir an önce varmak istiyorsun oraya/ Gerginsin/ kıpır kıpırsın, soluk soluğasın, yay gibisin ey yolcu/ coşkunluğun ne güzel, öfken ne güzel/ Sana selam, sana saygı/ ey yolcu/ Fakat düşündün mü yolunun uzunluğunu?/ Neler var yolunun üstünde, düşündün mü?" diye kapının ilk adımında sarılıyor bize Hasan Hüseyin. Sahiden de "düşündün mü ey yolcu" nereden gelip nereye gittiğini. Soluğun yetecek mi bu yolculuğa ey yolcu... Toparlan, sanatın silahını kuşan, ellerini çoğalt. İşte önünde Önsöz, çek içine hakikatli yolların bilincini. Ve bir daha müjde ki üç yeni kitap açıyor dallarında Önsöz'ün...

39

Pencereyi aç, sokağı oku. Pencereyi aç diyorum, pencereyi. Sokağın hareketi yeniden yaratacaktır seni... Çünkü hayal ve hareket doğumdur ütopyalar. Bu sayının konuğu "ütopyalar" ve biliyoruz ki yalnız değiliz ütopyalara giden yollarda. Yaşasın derin ve geniş düşlerin harekete kavuşan saati. Hatırlarım ki bir sayıda şöyle demişti Önsöz'ün yazarlarından biri: hayal, umut, hareket.

38

Sanat tutsak edilemez, her mekânda üretir kendini. Bu görülmüştür. Yine de durmaz zulmün yasakları ve zindanları. Önsöz'e kavuştuktan az zaman sonra derginin Genel Yayın Yönetmeni tutuklandı. Biliyoruz ki dikenli bir güldür bizimki. Hem Nazım demiş ya: "Güzel sanatlardan beklediğim, istediğim şey, halka hizmetleri, halkı güzel günlere çağırmalarıdır." diye. İşte öyle. Susmuyor, söylemeye devam ediyor Önsöz: İnsanın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir; bu da onun ÖNSÖZ'üdür.

Ekim Devrimi'nin 100. yılındayız bu sayının sayfalarında. "Yeni Ekimlere" varacak yolların ortasında. Kazmaya devam ediyor köstebek, "o hayran olunası öncü" kazmaya devam ediyor... Ve kapağın arka duvarından bir yazı: Asla teslim olmayacağız...

36

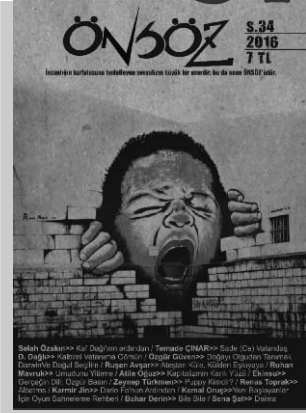
Sanatın devrimle ve devrimin sanatla ilişkisi üzerine konuşuyoruz. Hadi otur sen de soframıza. Mesela faşizme karşı savaşan Sovyet afişlerini duydun mu? Oku ve düşün zaferin yardımcı kuvvetlerini... Arka kapağında da dünyayı ele geçiren çocuklar var. Ayışığı Çocuk Oyuncuları'dır bunlar. Sanatın toprağında pişmeye gelen yarının gülleri... Şimdi de Şostakoviç'in 7. Senfonisini aç ve dinle Leningrad destanını...

35

Hey siz, küçük dağların efendileri! Ve siz efendilerin kirli tırnakları! Baharın gelişini engelleyemezsiniz. Mührünüz yok hükmündedir kırılan kapılara vurulan... Ve yedi çiçeğin gülüşü, Gezi Ayaklanmasından kalan. Yazılan tarihi unutma. Tarih senin, unutma.

34

Duvarları yıkıyor, çığlığı o büyük öfkenin. Sesinizi bileyin. Suskunluğun sınırlarını geçin. Yaşamak için, değiştirin bu dünyanın sularını...

Yangınların içinden geliyoruz, talan edilen dünyanın göğünden. Yağmur taşıyan bir bulut gibi yaşamak doluyuz. Kurtulmuş sabbahlara varacaktır yolumuz. Biliyoruz. Çünkü yaşam bizden yana...

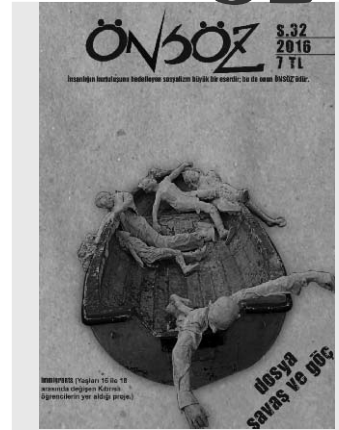
33

Sanatın cephesindeyiz yine. Bombalanan kentler içinde, siperdeyiz. Dirençlidir ezgimiz... "Bir tek sanat yok. Bizler, sanatın kalpleri değiştirebileceğine inanıyoruz... Ve onlara güç verebileceğine... Sanat, insanlara yaşadıklarını hissettirebilir. Sanat, topluma şuur getirir. Bizleri daha iyi birer birey yapar. Sanat evrensel olabilir. Sınırsız, her türlü dinden ve ırktan bağımsız... Sanat, bir silah olabilir. Ama bir dekor asla! Gerçek bir silah. Silah sesi duyulmalı! Hedef vurulmalı..."

EkinSanatEdebiyat ● 7

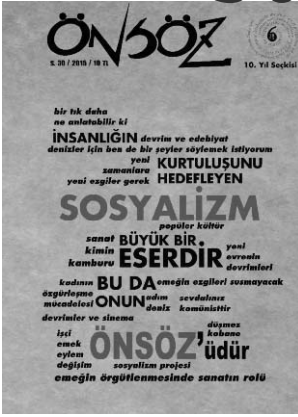
32

Bahar günlerindediz. Bir yanımda açılacak tomurcuğun sevinci, bir yanımda göç yollarında kayıp. Mülteciyiz, adres şaşkınlı kuşlar gibi. Mülteciyiz, Aylan'ın küçük bedeninde oturur evimiz! Ve Kürdistan'da yanmaya devam ediyor kalbimiz... Umudu yükleniyoruz yine de... İnatla umudu, Önsöz sayfalarında bulunan...

31

Bir kutlama sayısında-
yız. On yıllık bir eme-
ğin toplamındayız.
Küçük bir tarih turuna
çıkıyoruz sayfalar bo-
yunca. Görüyoruz ki
onlarca emekçisiyle
büyüyen bir ağaç gibidir
Önsöz. Ve dalların-
dan sunuyor bize
yaşamın öz suyunu...
Bu ağaca sığın. Çir-
kinliklerden kaçak,
Önsöz ağacına...

Anlatıyor tarihin
uslanmaz ezgisini, dansa
ve yaşama
diyen bir kadın-
nın saçları.
Sonra kendin-
den doğan kadınlar ve
yaşama bir
başka pencere-
den koşanlar...
Anlatılan senin
hikâyendir.
Dinle. Duy se-
sini, değişimin
ayak seslerinin.

29

"Sevdalınız komünisttir/ on yıldan beri hapistir/
yatar Bursa kalesinde/ Hapis ammâ, zincirini kırmuş
yatar/ en âlâ mertebeye ermiş yatar/ yatar Bursa
kalesinde..." Sevdalımız komünisttir... Şiirine dair
ne desek eksiktir. Nazım denizinde yüzmeye
ne dersin canım okur?

25

Milyonlarca damlanın ka-
vuşması ve aynı denize ko-
şmasıydı Gezi Ayaklanması.
Pas tutmuş denilen umut,
göğsümüzden ayaklandı ve
duyurdu dosta düşmana,
hala bu topraklarda yaşadığını.
Devrimin ilk sahne-
siydi Gezi. Daha
ustalaşacak ve yeniden ge-
lecek. Tükenme ey okur,
"umudu dürt/ umutsuz-
luğu yatıştır..."

27

"Duvarlar halkın mat-
baasıdır..." diye yazı-
yor bir duvarın en
fiyakalı yerinde. Bari-
katlardan kalkan elle-
rin hüneri, suskun
bırakmıyor duvarların
dilini. Bir şiir patlatı-
yor, bir resim biriki-
yor duvarlara. İşliyor
da işliyor. Sanat so-
kaktan besleniyor,
sanat sokağa iniyor. O
eylem adımlarıyla ço-
ğalan sokaklardan ve
meydanlardan sesle-
niyor bize... Duydu-
nuz mu duvarların
sesini?

28

Ah Kobanê, yıkıntı-
larından yeniden
doğan şehir... Ve
unutulmaz öykücü-
leri tarihin. Bir daha
yazıldı Stalingrad
savunması... Sonra
kadınlar vardı tüm
siperlerinde Koba-
nê'nin. Önsöz, ede-
biyatın kapılarını
açıyor sınır boyları-
nın sınırsızlığına...

24

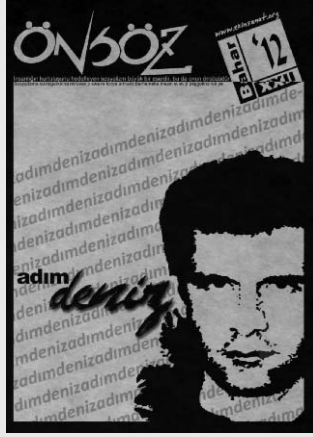
Kapitalizmde
tüketimin nesnesi
olan tutsak insanın
kolları duruyor
orada. Aynı za-
manda tutsak eden
barkod demirlerini
kırarak ve kendi-
sini kurtaracak
olan kolları...

Bir meşale gibidir karanlığın bağrında tutuşan. Yakan ve yol açan. Elbet susmayacak emeğin ezgileri. Çünkü milyon kere biliyoruz ki "Türküleri yapanlar, yasaları yapanlardan daha güçlüdür."

23

22

Bir yürüyüş kolunda ve konser alanında söylenmiştir. Bir dost sohbetinde şiirleşmiş ve patlamıştır düşmanın suratında. Birden söylenmiştir. İnatla ve aşkla... Her umut yitiminde yeniden gelmiş ve yeniden yakmıştır ateşini küllenen umudun. Bir daha duyulsun kapağından Önsöz'ün: Adım Deniz, devrimciyim...

21

Değişen, bozulan doğanın dengesi yine insanla bulacaktır kendisini. Kadınların dokunuşuyla güzelleşecektir. Ve bir değişim elbette kadınlarla büyüyecektir.

Nicel birikti ve birikmeye devam ediyor. Son adımında patlayarak, yıkarak değişecek olanın. Yeni Evre diye bir sayfa düşüyor tarihin sularına. İşte Tahrir, bütün ihtişamıyla meydan dadır. İşte Tahrir'in elleri, tohum ekmektir ilkbaharı için...

20

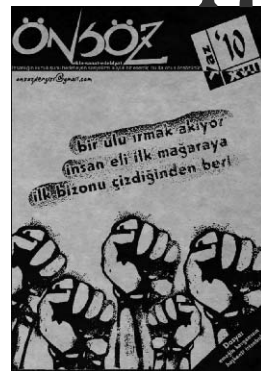
19

Yine Nazım'ın dizeleri gelip buluyor beni... "Yolu yok, Don Kişot'um benim, yolu yok/ Yel değirmenleriyle dövüşülecek..." Yeni zamanlara yeni kahramanlarla yürünecek...

Hanzala... Filistin topraklarından doğan ve hep on yaşında, yalın ayak. Mahmud Derviş'i anımsarım seni görünce. "Kaydet/ ben Arabım" bir de "Celile'nin kuşları/ Ve giderler, ötelere denizlerin, aramaya/ Yeni bir anlam gerçeğe.../ Ve ben, bataktan kurtarırım mavi kanatları./ Rita,/ Ben büyümüş mezar taşıyım kabrin..." diyen dizelerini şairin. Hanzala, gövdesi işgal altında.

Bu eller, kimin elleri? Zincirlerinden kurtulmuş inançlı bir yumruk gibi... "Bir ulu ırmak akıyor, insan eli ilk mağaraya ilk bizonu çizdiğinden beri / sonra bütün çaylar, yeni balıklar, yeni su otları, yeni tatlılarıyla dökülüyor onun içine / Ve kurumayan, uçsuz bucaksız akan bir O'dur."

17

18

16

Burada anlatılan, senin hikâyendir... Yazan ve yazılan. Başrolde de sen. Bir iki üç... Motor ve kamera. Sahne senindir devrim...

Emeğin sanatı, özgürleştirmelidir elleri ve kafaları.

13

9

Özgürleşen insanın yüzü, göğün bir parçasına dönüşür. Kuş kanatlarında yerçekimsiz...

Bir orkestra. Tıpkı devrimler gibi. Aynı amaçta toplanan ve yürüyen. Çoğul bir şarkıdır bu, tek seste söylenen...

15

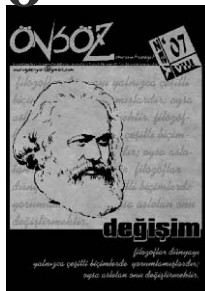

12

İdeolojisini kuşanan sanat, devrimin değiştirici kavgasında bir silah gibidir. Tehlikelidir ve gereklidir.

8

"Filozoflar dünyayı yalnızca çeşitli biçimlerde yorumlamışlardır; oysa aslolan onu değiştirmektir." sözünü anımsarım sakallı bilgeyi her gördüğümde.

14

"Beni suçlayabilirsiniz, sorun değil. Tarih beni aklayacaktır." Böyle konuştu Küba dağlarının sakallı gerillası. Ve savaştı haklı bir güneş gibi. Dağlardan şehirlere ulaştı. Tarih de gösterdi haklılığını... Ve kutsal şeydir, doktor Che ile öncüsü olduğun yeni insanı yaratmak kavgası. Zafere kadar daima, yoldaş Fidel...

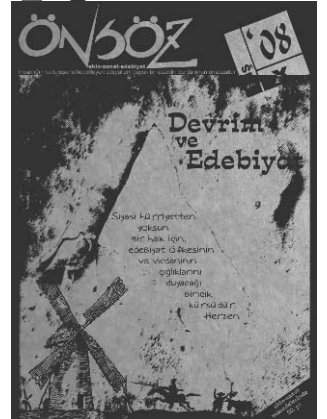
11

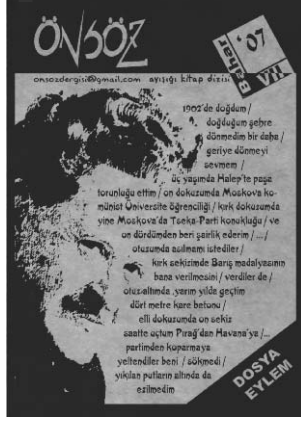
Bir devrimin önderlerine verilen söz, boz-kıra düşürdükleri kıvılcıma rüzgâr olmalıdır. Ağırdir onlara verilen söz... "Ne söylediğine dikkat et, gerçekleşebilir." demişti Emeğe Ezgi'den yoldaş Sinan. Evet, dikkat et.

Yazıyoruz. Tanık olduğumuz için. Yazıyoruz. Suskunların sesi olmak için. Yazıyoruz. Sesleri çoğaltmak için. Yazıyoruz. Hareketi örgütlemek için. Yazıyoruz. Yeni bir biçim vermek için. Yazıyoruz. Durmadan yazıyoruz...

10

7

Eylem değiştirir ve tarihin tekerleği hep ileridir. Bunu okuyorum Nazım'ın kapağa konuk şiirinde...

6

Emeğin yarattığı eller ve ellerin yarattığı emek. Birliktedir o ağaçlardan toprağa vardığından beri. İnsanın oluş öyküsündedir.

3

Kendi dilinde ve kendi renginde şarkılar sürüyor yeryüzüne. Kadın bir daha sahnesinde yaşamın. Kadın bir daha güzelliğinde kavganın...

Öykülerimizin asıl kahramanları, çocukluk yoksunları... Gecelerinde aç yatılmayan, gündüzlerinde sömürülmeyen bir dünyaya ant olsun ki o günlere yetişene dek sürecek kavga. Biliyoruz ki "açlık çoğunluktadır" ve umut gelecek olandadır.

2

Eskinin içinde doğuyor yeni. Ve emekle yetişiyor yeni. Biçim buluyor ve bu öykü devam ediyor.

4

O dev doğrulduğunda makine başlarından. Öyküsünü yeniden yazmaya başladığında. Ayaklarının altında kalacak burjuvaların egemenliği. Dağılacak düzenin mekanik işleyişi. Yeniden başlayacak insanın öyküsü...

5

Aynalar ve dikenli teller. Çok kadın ve benzer yaşamlar... Özgürlüğe çekilen tel örgülerden koşanlar. Yüzlerinde öyküler taşıyanlar...

1

Önsöz, kendi başına bir öyküdür. Uzun yolculuktur. Yol arkadaşlığıdır. Dokunuyor, sarıyor ve harekete geçiriyor. Değişiyor ve gelişiyor, değiştiriyor ve geliştiriyor. Övgüsünü yapacak değilim. Okuyucu yaşıyordur söyleyeceklerimi. Ve Önsöz bilincidir emeğin, pazarlıksız...

d. dağlı

Önsöz: Yeni Yarınlar Yürüyenlerin Yoldaşı

Bugünden yarına, daima...

Önsöz'ün 15 yıllık serüveni, insanlığın geleceğe doğru hiç durmadan yaptığı o büyük serüvenin güncel koşullardaki öyküsüdür. Bu, yeni yarınlar için, eski dünyaya başkaldıran milyonların ortak öyküsüdür. ÖNSÖZ, bu öyküyü yaratan ve yazarların yoldaşdır.

Bu dönem, tarihin en devrimci dönemidir. En devrimci dönem olarak, sınıf mücadelesinin en yoğun dönemidir. Öylesine yoğun ki, böylesi zamanlarda, yirmi yıl bir günden daha uzun değildir. Başka zamanlar, onlarca yıl ortaya çıkmayan değişim, ilerleme, bir günde gerçekleşen eylemlerle sağlanabiliyor. Böylesi bir zamanda tarihsel süreç en hızlı günlerini yaşar. Tarihin motoru olan devrimler, arka arkaya patlar ve geçmiş çok hızlı olarak aşılır.

Doğası gereği, insanlık tarihinin her dönemi, olaylar yönünden zengin geçmez. Devrimci dönemler, olaylar yönünden çok zengindir. Yirminci yüzyıl olaylar yönünden de çok zengin olmuştur. Bir yüzyıl boyunca dünya, o güne değin görülmemiş gelişmelere, olaylara, devrimlere tanık oldu. 1917 Ekim sosyalist devrimi ile 40'lı yılların halk devrimleriyle, dünyanın önemli bir bölümünde sosyalizm bayrağı dalgalandı. Yine aynı yüzyılda, sömürgecilik imparatorluğu (sistemi) çöktü. Bu dönem gerçekleşen toplumsal devrimler, tarihin en büyük devrimleridir. Dünya bu yüzyıl boyunca, ezilen ve sömürülenlerin sayısız isyana, ayaklanmaya, iç savaşa, emekle sermaye arasındaki savaşlarla, bunun bir ifadesi olan sosyalist ülkelerle kapitalist ülkelerin savaşlarına sahne oldu.

Devrimler çağı, içeriğini, mücadelesini; felsefe, teori, politika, estetik, sanat vb. yolla anlattı. Bu dönemde çağın devrimci içeriğini yansıtan çok sayıda büyük sanat eseri verildi.

21. yüzyılla birlikte yeni bir toplumsal devrimler çağı başladı. Yüzyılımız, yirmi yılın pratiğiyle önceki yüzyılı aşan zenginlikte olaylarla ilerleyeceğini gösteriyor. Tarihin en devrimci dönemi sayısız büyük olayla yüklü. İnsanlığın büyük serüveni, sosyalizmin dünya zaferine tanıklık edecektir. Zafirimiz kesindir.

Önsöz, bu topraklarda ve dünyada güncel olarak yaşanan devrimci süreci, doğru biçimde yansıtıyor. Devrimci bir yayın olarak görevi gerçekleri yalnızca yansıtmak değildir, aynı zamanda, gerçeklerin üstünde etkide bulunur ve onu değiştirir. Düşünce, sanat vb. zihinsel üretim, gerçeklik karşısında edilgen değil, etkindir. Önemli olan bu etkenliğin içeriğidir. Toplumcu gerçekçi sanat ve sanat organları içeriğini komünist amacından alır. Yani sınıfsız, sömürsüz, bireylerin kendilerini her yönden geliştirdikleri gelecekte...

Geçen 15 yıl, Önsöz'ün, işçi sınıfının, kadınların, gençliğin ve aydınların elinde, eski dünyaya karşı etkin bir silah olduğunu ortaya koymuştur. Yarın, amacını gerçekleştirmedi, daha etkin bir rol oynayacağı kesindir.

Önsöz, bugünden geleceğe doğru serüvenini sürdürürken, yarın da devrimci, çökükü bir perspektif sunmaya devam edecektir.

demet demeter

Önsöz'e Dair

15 yıllık Önsöz serüvenimiz...

Evet, Önsöz 15 yıl boyunca bizim için bir okul oldu. İki açıdan da okul görevi gördü; hem okurları hem de Önsöz'e yazarlar, çizerler açısından. Önsöz, bir nevi okurlarıyla birlikte oluşan, okurlarının yazılarını, şiirlerini, öykülerini, karikatür vs. çizgilerini kısacası üretimlerini de bünyesinde taşıyan, toplumsal gerçekçi sanat anlayışına sahip bir edebiyat dergisi. Sadece kendi yazar-çizerini, edebiyatçısını yetiştirmekle kalmayıp okurlarının da gelişmesine katkı sunan, okurlarıyla birlikte büyüyen bir dergi oldu her zaman. Kısacası Önsöz, yazın hayatı boyunca hem okurlarından bir şeyler alıyor, öğreniyor, hem de okurlarına bir şeyler veriyor, öğretiyordu.

İlk sayıdan bugüne kadar pek çok okur, yazıları-şiirleri, üretimleri ile yer aldı Önsöz sayfalarında. Her dönem farklı farklı okur kitlesi burada buldu kendini ve üretimlerini paylaştı Önsöz'de. Yazınsal alanda bir şeyler üretemeyip okurumuz olan, bizimle başka paylaşımlarda bulunan insanlar da oldu. Hatta bir keresinde hiç unutmam, bir anne ve kızı TÜYAP Kitap Fuarında (İzmir olmalı) standımıza geldiler, kitaplarla ilgilendiler. Ben de kendilerine Önsöz'ü verdim. Ve okurlarıyla birlikte oluşan bir dergi niteliğinden bahsettim. Çok etkilenip, aldıklarını hatırlıyorum. Daha sonra onlarla uzun zaman devam etti ilişkimiz...

Önsöz'ü çıktığı ilk günden bugüne takip eden ama tek satır bir şey yazmayan, çizmeyen sadece okumaktan mutlu olan okurlarımız da var. Her sayıyı merakla bekleyen, Önsöz ne zaman çıkıyor diye soran okurlarımız bunlar. Modelist bir ablamız var mesela. "Kavgaya sadık bir amele gibi" sadık bir Önsöz okurudur o.

Kolay değil 15 yıl boyunca Önsöz serüvenini devam ettirebilmek... Bu serüvende Önsöz emekçilerinin özellikle yayın kuruluşunun, yazarının çizerinin büyük bir emeği var. Önsöz; kolektif emeğin bir başka açıdan pratik görünümünü aslında...

"Kolektif emek nedir?" diye sorulsa, vereceğim cevaplardan birisi de "Önsöz Dergisi" olur. Yıllarca elde edilen birikimler, deneyimler, Önsöz yazarlarının her birinin güncel politikaya dair üretimlerinin yanında aynı zamanda yazın-sanat üreticisi olan farklı insanların beyninin süzgecinden geçip, kelimelere dökülüyor ve oradan da Önsöz

sayfalarında okurlarıyla buluşuyor. Bu insanların kimi zindan duvarlarını aşarak ulaştırıyor mektuplarla üretimlerini. Kimi de e-posta ile. Ve her birimizin o anki konuya, gündeme dair, sanatın, edebiyatın farklı biçimleriyle anlatımları ile yerini alıyor. Bu üretimlerin çoğu Önsöz sayfalarında şiir, makale, öykü, çizim, inceleme vb. olarak çıkıyor okurların karşısına.

Önsöz; yazılarının niteliğinden tutalım da fotoğraf seçimine kadar titizlikle çalışılan, belirli bir okuyucu kitlesi olan, aynı zamanda kendi yazın-sanat üreticilerini de yetiştirmiş ve yetiştirmeye devam eden, yaşamda edilgen değil, etkin rol almaya çalışın, değiştiren dönüştüren bir dergi.

Önsöz her birimiz için bir okul görevi gördü bir taraftan da. Sanat edebiyat akımlarından tutalım da; sinemaya dair, tiyatroya dair, pek çok alana dair yazıların sanatın- edebiyatın farklı dilleriyle nasıl yazılacağına

dair birçok şeyi öğrendik hepimiz. “Güzel-Çirkin”, “İyi-Kötü” gibi estetik kavramların içeriğini, klasik romanlardaki karakterlerden tutalım da devrimci romanlardaki karakterlerin kişilik tahlillerini, toplumcu gerçekçi sanat anlayışını, sanat akımlarını ve burada sayamayacağım daha pek çok şeyi öğrendik, öğrettik Önsöz sayfalarında.

Önsöz sayfalarında paylaştığımız pek çok konuda araştırmalar, sunumlar yaptık. Şiir atölyesi düzenledik mesela. Sanata dair, konferanslar düzenledik, bir kısmına aydın ve sanatçıları da davet ederek. Sanat meta ilişkisini ele aldık bir keresinde. Sponsorluk sistemini irdeledik. Elde ettiğimiz bilgileri paylaştık Önsöz’de. Sosyalizmi inceledik, kolektivizmin yarattığı birikimleri, insana değer veren bir sistemi biz nasıl kurarız, - şimdi düş gibi görünen, yakın gelecekte gerçeklik olacak olan- onu hayal ettik ve çıkarımlarımızı paylaştık Önsöz’de...

Bir keresinde; Haşmet Zeybek’le tiyatro üzerine bir şeyler konuşmak için telefonla aramıştım. “Alo” der demez, daha kendimi tanıtmadan bana isimle seslenmesine şaşırmıştım. “Nasıl olur, epi topu bir kere görüşmüşüz ve sesimi hemen tanıyor.” O’nu tanıyanlar bir duyduğu sesi bir daha unutmadığını söylemişlerdi sonradan. Önsöz Dergisi serüvenimiz boyunca birçok insanla; aydın, sanatçı, yazarla da karşılaştık. Önsöz sayfalarında zaman zaman onlara dair yazılara, düşüncelere de yer verdik. Röportajlar, söyleşiler de yaptık kimileri ile. Şimdi aramızda olmayan, yitirdiğimiz dostlarımızın anılarını sığdırdık Önsöz sayfalarına... Müş-tak Erenus’dan Hakan Karadağ’a, Haşmet Zeybek’e, Güngör Gençay’a, Sarkis Çerkez-yan’a, Orhan İyiler’e... Yitirdiklerimiz söyledi sözlerini sayfalarımız arasında. Onların sesi soluğu da karıştı Önsöz’e.

Önsöz’lü anılar biriktirdik 15 yıllık serüvenimizde... Önsöz yolculuğumuz devam ediyor. Ve o anılar birikmeye, çoğalmaya devam edecek, eskinin yanına yeni yolcuları ekleyerek...

Nice 15. yıllarda görüşeceğiz, kolektif emeğimizle yaratıp, güzelleştirdiğimiz insani koşullarda, daha güzel yarınlarda...

Mutlaka!

nazim akarsu

“Büyük Aşklar Yolculuklarla Başlar”

Ne yalan söyleyeyim, hep imrenerek bakardım kültür-sanat dergisi çıkarmayı başarabilenlere. İçeriklerinin zengin olup olmasına bakmadan dile gelmeyen bir kıskançlıktı bu. Bilirdim var olanları aşabilecek bir potansiyel vardı bizde; ama bilmek, düşünmek başka şey, yapmak başka şey... Yapabilenler, hep bir adım öndeydiler.

Kültür-sanatın toplum yaşamındaki önemi açıldı; dolayısıyla toplumsal, siyasal mücadeledeki önemi de açıldı. Kapitalist sistem kendi kültürünü her an her dakika insanlara şırına ediyordu; adeta var oluşunu sürdürülebilmesinin yollarından biri buydu. Toplumu, insanları ne kadar kendi kültürüyle şekillendirebilirse yaşam kalım süresini o kadar uzatabilirdi. Bu, şaka değil, gerçekliğin tam da kendisini ifade ediyordu. Burjuvazi, her gün televizyonlardan vb. yapmış olduğu yayınlarla toplumu adeta ahtapot gibi sarıyor; deyim yerindeyse onu hareketsiz bırakıyor, paralize ediyordu. Toplumsal bilincin şekillenmesinde kültür ve sanat etkili bir rol oynuyordu ve ekonomik anlamda hakim olan sınıf, kendi kültür ve sanatını yaymak için sayısız olanaklara sahipti. Ona alternatif bir kültür ve sanatı üretmek, haydi ürettiniz diyelim, geniş yığınlara bunu ulaştırmak birçok açıdan çok zor bir işti. Sevgili Cengiz Gündoğdu'nun deyimıyla “sanatta star sistemi”nin geçerli olduğu bir ortamda, alternatif (devrimci, proleter, komünist) kül-

tür-sanat işine soyunmak daha en başından devasa engellerle karşılaşmak anlamına geliyordu. Ve bu engellerin en başında maddi olanaksızlıklar yer alıyordu. Dolayısıyla Önsöz'ün çıkmasında ve bugünlere gelmesinde her şeyden önce bu maddi olanaksızlıkları aşmamızda bize yardımcı olan insanların büyük payı vardır. Belli bir aşamadan sonra Önsöz, kendisini döndürmeye başladı; ama ilk zamanlar bu maddi olanaksızlıkları aşmamızda yardımcı olan insanların emeği yadsınamaz.

Sonrası, üretim meselesiydi. Ve bu konuda nasıl büyük bir birikime sahip olduğumuz kısa sürede anlaşıldı. Eğer Önsöz olmasaydı bu potansiyel hiçbir zaman ortaya çıkmayacaktı. Bu anlamda yapabileceğimize/yapmamız gerektiğine en başından beri inanan ve bu konuda ısrar eden yoldaşlarımıza çok şey borçluyuz.

“Başlamak bitirmenin yarısıdır” sözü, Önsöz'ün çıkış sürecinde tam anlamıyla karşılığını buldu. Kervan kelimesinin gerçek anlamında yolda dizildi. Ayışığı Sanat Merkezi'nin faaliyetlerinin sıçrama yapmasına paralel, Önsöz dergimiz de bir sıçrama yaptı dersek abartı olmaz. Kültür-sanat konusunda Leninistlerin hiç de azımsanmayacak bir potansiyele sahip olduğu kısa sürede ortaya çıktı. Ve belli bir zaman sonra birçok alandaki üstünlükleri başkaları tarafından da kabul edilmeye başlandı. İşte bu durum, Ön-

söz'e yazı, şiir, öykü yazarları ve Önsöz'ü yayına hazırlayanları yeni yükümlülüklerle karşı karşıya bıraktı. Artık sadece tutunmak değil; çevreye etkide bulunmak göreviyle de karşı karşıyaydık ve yaptığımızdan/yapabileceğimizden daha iyisini yapmak için kendimizi zorlamamız gerekiyordu. Önsöz ve kültür-sanat alanı kendimizi aşmak için en çok çaba gösterdiğimiz ve önemli ölçüde başarılı olduğumuz alanlardan biri oldu.

Bugün artık başkalarını kıskanan değil, abartmadan söyleyebiliriz ki, başkalarınca kıskanılan bir noktada bulunuyoruz; ama hepimiz biliyoruz ki, kültür-sanat konusunda gelişim sonsuz olanaklara sahiptir; her an her dakika ulaşılmış düzeyi daha da ileri taşımak mümkündür. Yeter ki "tamam oldum dediğim gün öldüğüm gündür" demeye devam edelim ve Engels'in "deha, çalışkanlıktır" sözünü kendimize düstur eyleyelim. Herkeste bir miktar yetenek ve yaratıcılık olduğunu unutmamalıyız ve bunu açığa çıkarmak için seferber olalım. Bu bir yönüyle kişisel bir gelişim sürecidir; ama daha çok kolektif bir çabayı gerektirir. Önsöz, her şeyden önce bu kolektif çabanın dışavurumudur.

Önsöz'ün bugüne gelmesi için emek veren, çabasını esirgemeyen bütün yoldaşlarımıza, dostlarımıza, arkadaşlarımıza sonsuz teşekkürler. Buradan daha ileri gidebilmek için kendimize güvenelim ve her şeyden önce "yeteneğim yok" kaçış klişesini terk edelim. Girişmeye cesaret ettiğimizde Önsöz gibi başka harikalar yaratacağımızı unutmamalıyız.

Bu topraklarda Denizler'den bu yana devrimci sosyalizm mücadelesi var ve bu mücadele ekonomik, politik, toplumsal bütün alanları kapsıyor. Toplumsal olan her şey bu mücadelenin konusu; sanat da bu alanlardan biridir ve önemli bir alandır.

Sanat, ekonomik, politik, toplumsal yaşamı estetik olarak yorumlayıp yeniden gösterir. Eleştiriye tabi tutarak yapar bunu ve yerine yenisini koymak gerektiğini de göstermek durumundadır. Yani sanat proletaryanın kurtuluş davasında önemli bir yere sahiptir; emek ve sermayenin mücadelesinde alanlarından birisidir.

Devrimci komünistler bu mücadelede Önsöz'den önce birikimlerini ve ürünlerini çok sınırlı bir alanda gösterebiliyorlardı. 15 yıl önce Önsöz yayın hayatına atılırken devrimci komünistlere sözlerini özgürce söyleyebilecekleri, ürünlerini ve üretimlerini sergileyebilecekleri bir alan açtı. Proleter sanatta, proletaryanın sanatında bir mevzi oldu. 15 yıldır gelişip güçlenerek yoluna devam ediyor.

Yaşam bizden yana...

Sanatımız kavgada kavgamız sanatımızla.

Bütün Önsöz emekçilerine teşekkür ederiz.

İyi ki varsınız.

Özgür Güven

yazarlarımızdan

a. asya

Yolculuk Geleceğe

Dizlerindeki sızıyla uyandı gecenin de-
minde. Her yanı tutulmuştu. Bu rahatsız kol-
tukta neden uyuyakaldığını düşündü.
Soluna döndüğünde akıp geçen anılara ta-
kıldı gözleri. "Gittikçe uzaklaşıyorum" dedi
kendisinin bile duyamayacağı bir sesle. Göz-
yaşları, bir uçurumdan düşen kaya misali,
dokunduğu yeri çökertiyor, yüreğine yuvar-
lanıyordu. Saatine baktı. Gül yine üstünden
atmıştı yorganını. Birden kendisini az önce
dönmek üzere olduğu odanın içinde
ayakta buldu. Kardeşinin ipek saçlarını
sürdü parmaklarıyla, küçük bir tohum kon-
durdu mis kokular arasına. Odadan çıktı
anne babasının odasına girdi. İkisi de birbi-
rine yabancılaşmış şekilde yatakta kendi
dünyalarına sarılmışlardı.

Annesini uyurken izleyen biri kâbus
gördüğünü sanabilirdi. Ela gözlerinin üs-
tünü kaplayan kirpikleri kıpırdanırken, kaş-
ları çatılmaktan oyulmuş ve bir kırıksıklığa
boğulmuştu. Uyanırken de bundan farklı ol-
mazdı zaten. Yatağın etrafında döndü. Baba-
cığını izlemeye koyuldu, ne kadar kaldı
bilemiyordu ama yanına uzanıp, kolları ara-
sında hıçkırıktan yorulana değin durmak ist-
tedi. Uyandırırım korkusuyla yapamadı.
Saçlarındaki beyazlara oradan da yorganının
dışına taşan dizlerine takıldı gözleri. Üstünü
örtecekken yine gördü onları, ayağındaki
varisleri. Sızılarını duyardı da kahr etmezdi.

Ürperdi. Yürek sızısında boğulacakken
daldığı kör kuyulardan bir bebeğin ağlama-
sıyla tekrar çıktı. Annesi: "şişşt tamam kızı-
m, yok bi şeyyy" diye sallamaya

başlarsa da daha bir cesaretle yükseliyordu
ses. Otobüste kıpırdanmalar başladı. Bir
anda kendini arı kovanında hissetti. Her yanı
vızıldıyordu. Anne pes ederek göğsünü be-
beğin avuçlarına bıraktığında sustu. Otobüs
eski sessizliğine büründü yeniden.

Zeliha sessizliği fırsat bilerek yeniden
camdaki karanlığa gömüldü. Annesiyle
kendi ilişkileri geldi gözlerinin önüne. Sarı-
şın, yeşil gözlü annesinden olma kara tıfıl
kızı arasındaki çatışmayı düşündü. Hiçbir
konuda benzemiyorlardı. Çıktığı bu yolcu-
luğu öğrendiğinde babasına nasıl ağır şeyler
söyleyeceğini düşündü, yüreği burkuldu:
"Kız çocuğunun her istediğini yaparsan
böyle adını çıkarır işte, Allah kimseyi şaşırt-
masın... Biraz erkek olsaydın da, bu kız
buna cesaret edemeseydi." İsteddiği zaman
diliyle kırbaçlayanlardandı annesi. Telefon
rehberinden bulunduğu akrabalar arasında ona
hak verecek olanları teker teker arayacak ve
kırbaçladığı kişilerin eşi, çocuğu olduğunu
düşünmeden bir bir dökülecekti.

Zeliha bu yolculuğa zihninde defalarca
kez çıkmıştı. Her defasında olabilecek olan-
ları kurgulamıştı. Şimdi bu kurguya yakın
denebilecek bir bandın üzerinde akıyordu
geleceğe. Babasına her şeyi tüm açıklığı ile
anlatarak, dürüst bir veda ile yolculuğa çık-
mayı ne çok istemişti. Geline aşamada
yalan söylemekten başka seçenek kalma-
mıştı, canı yanmıştı ama yapmıştı. Zor karar
verirdi Zeliha ama bir kez verdiğinde onun
bütün olasılıklarını dener ve ona ulaşmadan
dönmezdi. Onu tanıyanlar yine "Zaza

inadı"nın tuttuğunu bilirdi.

Başını yasladığı camdan dışarı bakarken bu yolculuğa çıkmaya karar verdiği günlere geri döndü. Anılar teker teker gözlerinin önünden geçerken, çantasındaki günlüğü geldi aklına. "Yanımda götürmekle hata yapıyorum" diye düşündü. "Artık yazamam." Küçük günlüğünü eline aldığı anda gözlerinden fıskıran kayalar yuvarlanmaya devam ediyordu. Tekli koltukta oturmanın avantajı olsa gerekti, rahatça karanlığa yuvarlayabiliyordu anılarını. Bir süre amaçsızca sayfalar arasında gezindi parmakları. 2 Haziran notu düşülmüş sayfaya geldiğinde durdu ve okumaya başladı:

"İki gündür neler oluyor tahmin edemezsin canım... Ayaklanma çıktı. Dün Mehmet aradı her zamanki yerde beni bekleyeceğini söyledi. Bir şey olmuştu kesin çünkü Mehmet'le çok ender görüşürdük telefonda. Genellikle fakültenin çıkışına gelirdi bir şey söyleyeceği zaman. Mehmet telefonda bir şeyler söylüyor, benimse kafamdan bunlar geçtiği için duymuyordum, cevap veremedim. Hemen hazırlanıp çıktım. Sedat da masadaydı. Kuşukulu gözlerle bana baktılar; "Haberlere bakmamışsın anlaşılan, yoksa sen arardın" dedi Mehmet. "Final haftasındayız, bir kredilik dersler yüzünden her şeyden koptum, noldu ki" dedim. "Ayaklanma çıktı" dedi. Anlamadım. Gezi Parkını, kepeçeleri, çadırları bir çırpıda anlattılar. "Noluyo ya" dedim "üç-dört gün kendimi kapattım neler olmuş." Alelacele telefonumu bulup web sitemize girdim. Bir de ne göreyim, her yer yanıyor. Teker teker konuyla ilgili yazıları okudum. "Eee biz ne yapcaz burda" dedim. Toplantılar olacakmış bizim de ne düşündüğümüzü merak ettiği için buluşmuşuz meğerse. Akşamüzeri tekrar aradı: bizi "eve kek yemeğe" davet etti. Çok sinirliydi. Pazartesi biter bu eylemler, diyormuş diğer çevreler. Yine de açıklama olacaktı en azından.

Cumhuriyet Meydanına belirlenen saatte gittiğimde gözlerime inanmadım. Binlerce kişi meydanı doldurmuştu. Kunduralı,

tespihli faşist diye burun kıvırdığım çoğu kişi ordaydı. Liseden tanıdıklarım bile vardı: "Napıyorsunuz burada" diye gittim yanlarına, gülüştük, Tahsin bile gelmişti, bu gerçekten hiç de onların bahsettiği gibi cumartesi-pazar eylemi değildi. "Taksim Kızılder Kızıl Kalacak" sloganları bile attık. Başka bir ruh hali vardı insanlarda. Yürüyüşümüzü yaptık iki kere turladık meydanı. Tam Kongre'den aşağı ineceğiz, birileri etten duvar oldu oturma eylemine geçirdi kitleyi. İlerde AKP binası vardı. Korunmasız bir şekilde öylece duruyordu, yine de oturduk. Mehmet yanımdaydı. Etrafa bakınca gördüğüm şeyi anlayamadım, sorayım dedim. "Yahu yoldaş, insanlar AKP karşıtı slogan atıp duruyor, doğru düzgün önlem almamış polis AKP binasının önünde ama aske-

riye ve valilik önünde inanılmaz bir yığınak var, nedir bu iş?", "AKP gider başkası gelir ama buraları ele geçirirsen Sivas'ı sen yönetirsin." dedi. Nasıl ya... Valiliğe baktım bir süre. Mümkün müydü böyle bir şey? Valla, mümkündü sanki. Şimdi değilse bile olurdu yine de.

5 Haziran

Yoldaşların ne düşündüğünü anlamak için siteyi daha sıkı takip etmeye başladım.

Her gün saat başı bile baktığım oluyor. Bugün bir çağrı gördüm: "Kadrolarımız kendi bulunduğu yerde elinden geldiğince ayaklanmayı ileri taşımaya çalışmalı, olanaklı değilse ayaklanmanın merkezlerine gelmeli" diyordu. "Ben kadro muyum acaba, bizi de çağırıyorlar mı" diye düşünüp Mehmet'in yanına gittiğimde finallerden sonra gidebileceğimizi söyledi. Ben o kadar bekleyemeyeceğim sanırım. Ayaklanmanın çıktığını duyduğum andan itibaren İstanbul'u, yoldaşları düşünüyor yanlarında olamadığım için boşlukta yuvarlanıyorum. Ya birine bir şey olursa? O zaman işte karar verdim. Bu gece babamın gelişini bekleyecek ve İstanbul'a gitmek istediğimi söyleyeceğim. Karşı çıkacaktır. Param da yok ama bir yolunu bulacağım.

Gazi

Mahallesinin girişine vardığında ürperdi. Her yer gaz kokuyordu. Yüreği kıpır kıpır oldu, adeta yeniden doğdu. Ayaklanmaya gelmişti. Elinde bir valizle gelmişti ama olsun ne yapıp edip gelmişti. Valizin tekerleğine takılan kapsülleri ite ite derneğin yolunu tuttu.

9 Haziran

Günlerdir ağlıyorum. Babamla sürekli tartışıyoruz. Bu konuyu konuşmamak için çok geç geliyor eve. Yine de bekliyorum. Beni karanlıkta onu beklerken bulduğunda şaşırıyor ama "çok yorgunum benimle uğraşma" diyerek kaçıyor. "Ya konuşuruz ya da giderim" dediğimde oturduk yan yana. Onu ne kadar sevdiğimden, kırmak istemediğimden ama yapmam gereken şeylerin olduğundan bahsediyor bir türlü ikna edemiyorum. Kaybedecek zamanım yoktu, o da bildiği için olabildiğince zamana yaymaya çalışıyordu bu konuşmanın çarpışma anını. Sonunda o andan kaçamayacağını anladığında elini tuttum ve: "Baba ben İstanbul'a gitmek istiyorum" dedim. Cümlem bitmeden refleks olarak sıktı elimi. Yüreğime istemiyordu gitmemi anlamıştım. Sorun şu ki ikimiz de kararlıydık ve ben sadece "Yeni İnsan" broşüründe okuduğum o cümleden güç alıyordum. Aile ile ilişkilerden bahsediyor ve eski ile yeninin çatışmasında güçlü olan tarafın kazanacağından bahsediyordu. Güçlü olmam lazımdı. Sıktı istemsizce elimi: "Kızım hakaten sizde hiç akıl kalmamış. Elif Halan aradı. Gazi de günlerdir çatışmalar oluyormuş durmadan. Taksim'e yürüyeceğiz diyorlarmış insanlar. Ortalık çok karışık, nasıl gönderim seni ciğerim(ciğerim)." Bu haberi duyduğumda son zincir halkası da koptu yüreğimde, kalbim duracak gibi atıyordu. Sustum. Gücümü toplamam lazımdı. Derin bir nefes aldım. Evdeki herkesin gözleri bir anda üzerimde yandı. Kaldırdım kafamı ve "evlatlıktan reddetseniz de gideceğim" dedim. Herkes donakaldı.

10 Haziran

Dün o konuşmadan sonra herkes uyumak için kendi köşesine çekildiğinde kardeşimle konuştum. Para bulmama yardım edecekti. Bugün bütün gün yan flütümü satacak bir yer aradık. En sonunda Yamaha 211'e dört yüz lira verecek bir yer bulduk. Birbirimize baktık; beşte bir fiyatını veriyordu. Sevgilime veda eder gibi dokundum ve uzattım tüccarın ellerine.

Sınavım iyi geçtiğinde ilk ona sarılır, heyecanlıysam sıkı sıkı tutardım. Bazen küserdim, birileri yüreğimi kırardı. İkimizde buz gibi dururduk bir köşede. İçimi boşaltır-

dım kimi zaman. Nefessiz kalana değin konuşur dertleşirdik. Nefesim tenine değdikçe yüreğimin yangını dinirdi. Şimdi bu vedaya mecburdum. Geleceğe yürümek istiyorsam adım atmalıydım. Yoldaki tuzaklar içinde yürümeye devam etmeliydim. Bu tuzak bir annenin gözyaşı olur bazen, bazen vazgeçilemeyen bir kariyer, bazen bir sevgili olurdu da tüm kılıklarda kendi zamanını beklerdi. Yürüyüşe ne olursa olsun başlayacaktım. Belki de çoktan yürümeye başlamıştım.

Flütle ayrılmamız ne kadar zor olduysa parayı aldığımızdaki sevincimiz o derece katmerliydi. Kardeşim benim ideallerim için koşturmuştu gün boyu. Eve dönüş yolunda sürekli plan yapıyordum. İstanbul öncesi nereye gideyim diye düşündüm durdum. Nereden olursa olsun mutlaka İstanbul'a varacaktı yolum. "Neden Erzurum'a gitmiyorum" dedim. Ailem şüphelenmezdi. İstanbul dışında her yere göndermeye hazırlardı. Çünkü korkuları İstanbul'du. "Neden yalan söylemek zorundasın, çık git evden birden bire" dedi Gül. Ağlamaklı oldum. "Ayaklanmada ölebilirim. Son kez sarılıp hiçbir şey yokmuş gibi uğurlamalarını istiyorum. Son anımız böyle olmalı" dedim. Sustu.

Babama Erzurum'a gitmek istediğimi

söylediğimde sevindi diyebilirim. Hemen biletimi aldı. Erzurum'dan İstanbul'a geçebileceğim hiç akıllarına gelmemişti.

14 Haziran

Ethem'i vurdular. Ankara'da canlı yayında... Birbirimize baktık kardeşimle. Dondu kaldı bana bakarken. Rengi attı. Bu nasıl olabilir anlamaya çalışıyordu. Biletim ve valizim hazırlanmışken son anda "emin misin" diyordu bir ses. "Bu işin şakası yok." Odamıza geçtik kardeşimle. Son zamanlarda pek sık dinlediğimiz bir ezgiyi açtık: "Uyandırın anamı/ söyleyin gidiyorum/ yolumu gözlemesin/ dönemem belki geri." Sana da artık yazmayacağım sevgili günlüğüm. Bundan sonrası nasıl bir gelecek olacak, nereye varacak, yollarda beni neler bekliyor hiç birini bilmiyorum sadece yürüyeceğim. Yol-daşarımla birlikte yürüyeceğim. Hoşça kal...

Defteri kapatıp, çantasına koyarken söylendi: "Niye yanıma aldım ki bunu. Atamam da şimdi. Güvenli bir yer bulursam yine de belki saklarım" Hiçbir şeyi atamazdı. Saklardı. İşte birçok zaafı, eksiklikleri, alışkanlıklarıyla ayaklanmanın kalbine gidiyordu.

Erzurum'da kuzeniyle buluştu. Kendisinden yaşça büyük, karşısında duran kadına dikkatlice baktı: "İyi yaptın Erzurum'a gelmekle. İstanbul'a gidilmez şimdi, geberip giderdin bir köşede." Mide bulantısı başlamıştı kuzeni konuştuğu. Kürtlüklerini kabul et-

meyen alevi Kürtlerindendi. Ölümsüzleşmiş yakın bir akrabaları olmuştu. Zeliha, Zeynel abisini düşündü. Ondan kalma yarım yamalak hikâyelerle büyümüşü. Geceleri köy evlerini ziyarete gelenlerden biriydi, bilirlendi kendi köylerinin dağlarındaydı Sefkan... Evet, kod adı buydu. Karşısında oturan kuzeninin boynuna takıldı gözleri. Türk bayraklı kolyesi dikkatini çekti bir anda. Ailenin çok bedel ödediğini kuzenleri üzerinden konuşuyor ve artık yeter diyordu. "Artık yeter" diye fırladı Zeliha koltuğundan. Kendini sokağa attığında, üstünden büyük bir yük kalktı. Kuzeni alçak yüzünü göstermeyip duygu sömürsü yapmış olsaydı zorlanacaktı yine belki de. Bir ahtapot gibiydi. Kocaman görünür ama bir kavanoza sığardı. "Omurgasız" dedi ve İstanbul otobüsüne binmek üzere otogarın yolunu tuttu.

Gazi Mahallesi'nin girişine vardığında ürperdi. Her yer gaz kokuyordu. Yüreği kıpır kıpır oldu, adeta yeniden doğdu. Ayaklanmaya gelmişti. Elinde bir valizle gelmişti ama olsun ne yapıp edip gelmişti. Valizin tekerleğine takılan kapsülleri ite ite derneğin yolunu tuttu. Buraya ilk girişini hatırladı. Zihninde kaç kez o güne dönmüşü bilemiyordu ama her dönüşünde yüzünde kocaman bir gülümseme beliriyordu. Heyecanla koşar adım ilerledi ve işte derneğin önündeydi. O da nesi? Kilitliydi. "Eyvah, yoldaşları nerede bulacağım?" diye düşündü. Önceki gelişlerinden tanıdığı bakkal amcaya gitti. "Valizim burada kalabilir mi?" diye rica

etti. Kırmadı amca. Biraz şüpheli baksa da valize, karşısındaki kadının kocaman açılmış gözlerindeki ısrarına dayanamadı... "Şimdi daha rahat hareket edebilirim" dedi. Kenan Yoldaşın evinin yolunu tuttu. Acaba evdeler miydi? Ne diyecekti kapı açıldığında: "Ben geldim" Ne cevap vereceklerdi? Yüreği sıkıştıyordu. Zile bastı. Elektrik akımına benzer bir titremeye açıldı dış kapı. Hızla çıktı. Kapıda Güler Anne bekliyordu. Zeliha'yı görünce hem şaşırды hem sevindi.

"Kenan, babaym bak kim geldi" Yoldaş kapıda belirdiğinde Zeliha donakaldı. Kenan Yoldaş'ın sağ gözü kocaman olmuş, şişkinlik ve morluk içindeydi. Haberlerde sürekli görüyordu gözü çıkan, beyni patlayanları ama yoldaşlarından birini böyle görmek onu sarsmıştı, çok öfkelenmişti. Karşılıklı sıkı sıkı sarılmalar içinde içeri davet etse de Zeliha girmek istemedi: "Derneğe gittim kimse yok. Ben ne yapayım" dedi. "Herkes Taksim'de oraya git" dedi. Hızla merdivenlerden incekken durdu, "Gözünün intikamını alıcım, senin için de taş atarım yoldaş" dedi. Bunu derken hayatında hiç taş atmadığını düşündü. Bembeyaz dişleri göründü yine Kenan yoldaşının. "İyi hadi bakalım." Kapı kapandı. Zeliha akan su gibi sokağa aktı.

Taksim'e giden yollar gerçek anlamıyla savaş alanıydı. Otobüsten inince duvar yazılarına baktı. Her duvarda bir şey yazıyordu. "Devrim'e gider." diye değişmişti bir Taksim tabelası. Denizlerin partisinin imzaları vardı bankaların önlerinde. Rumeli Han'a vardığında iyi bir nefes çekti merdiven başında. "Ayışığına çıkar insan bu merdivenlerle sahidan" dedi, gülümsedi. Tek solukta çıktı. Sinan yoldaş açtı kapıyı. İçeride birileri şaşkın şaşkın içeri girene bakıyordu: "Merhaba. Ben internette Taksim'e çağırımı gördüm ve geldim." İçerden neyse ki tanıdığı bir yoldaş çıkıp gelmişti de kurtulmuştu yarı kuşkulu, yarı şaşkın bakışlardan.

Zeliha'yı çadırlara götürmesi için bir kadın yoldaşa seslendiler ve onunla birlikte

bir anda İstiklâl'e daldılar. Çatışmadan yorum dinlenmeye gelenlerden biriymiş. Zeliha belli etmemeye çalışarak yanındaki kadını inceledi yol boyu. Zayıfça ama dik yürüyürlü bir kadındı. Kendine duyduğu güven her adımında hissediliyordu. Arada dönüp kendine gülümsediği bile oluyordu. O esnada sobe olmuşçasına hemen kafasını yere çeviriyordu Zeliha. "Gezi Parkı nerede hiç görmemişim" dedi istemsizce. Kadın yoldaş, "Ayaklanmanın gücüne bak" dedi. "İnsanlar Gezi Parkının nerede olduğunu bilmeden onun için dövüşüyor. Üç beş ağaç meselesi diyor reformistler bir de buna. Tam Aziz Nesinlik değil mi?"

Denizlerin bayrağının olduğu çadırı gördüğünde, merdivenlerin başındaydı. Bayrağa doğru farkında olmadan koşmuş yanındaki yoldaşını unutmuştu.

Çadırın önüne varınca yoldaş geride bıraktığını fark etti ve utandı. "Memleketten yola çıktığından beri ve Erzurum ve İstanbul yollarında ara ara dalmaları dışında uyuduğu olmamıştı. Daha ne dengesizlikler yapacağını düşündü kendine kızdı. Uzun boylu güçlü bir kadın ki bu kadın hayallerindeki kadın komutanlar gibiydi- yanında oturan kadın bir yoldaş Gezi Parkı'nı gezdirmesi için Zeliha'nın yanına

vermişti. Çok merak ediyordu Taksim Komününü, sabırsızca gezmek istediğini söylemişti. "Her an saldırı gelebilir hızlı olun" dedi. Zeliha kadın yoldaşların ne kadar güçlü olduğunu hissetti. Ben hiç böyle değilim, diyerek ağlamaklı olduysa da belli etmedi.

Yürüyüş başladı. Yerde sigara tanelerinin olduğu kutuların önünde durdu. İçindeki yazı çok etkilemişti. "İhtiyacınız kadar alabilirsiniz." "Nasıl yani" dedi. Tam o esnada biri yanlarına yaklaşıp kutudan bir sigara alıp devam etti. Kadın yoldaş gülerek: "İşte böyle" dedi. Adımlar atılıyordu, bu zamana değin görmediği bir yerin, yazısız kuralları arasında yürüyordu. Devrim marketin önünde yemek kuyruğuna girenlere baktılar.

Geriden gelen iki Deniz silüetli önlükleriyle yoldaşlar sıraya girecekken: “Siz böyle gelin, arkadaşlar Mücadele Birliği’ne yol açın” diyordu insanlar. Gözleri şaşkınlıkla açıldı Zeliha’nın. Yemek sırasına girdiklerinde Zeliha hemen cüzdanına sarıldı; “Bende para var yoldaş” diyerek. Yoldaş yine gülümseyerek, “Burada para geçmez yoldaş” dedi. “Nasıl yani?”, “Herkes ihtiyacı kadar yemek alabiliyor.” “Nasıl ya, para nasıl kullanılmıyor.”

Burası başka bir dünyaydı adeta ve herkes bu yeni yaşama o kadar hızlı bir şekilde adapte olmuştu ki aralarındaki tek “uzaylı” Zeliha olmuştu. Giyim çadırları ilerleydi, yeni kıyafetler, kadın pedleri, çamaşırlar, maskeler... Aklınıza gelen her şeyi ihtiyacın kadar alabiliyordun. İşin ilginç yanı aç gözlülüğün ve kibrin esamesi okunmuyordu bu komünde diye düşünüyordu. Neden insanlar, az önce ayrıldığı dünyadaki gibi stok yapma ihtiyacı duymuyorlardı... Burası gerçekten başka bir dünyaydı.

Çadıra döndüklerinde yüzündeki şaşkınlık, yoldaşlarını güldürüyordu. Az önce gördükleri bugüne ait değildi. Geleceğin dünyasına bir pencereden bakmıştı. Belki de geleceğe yolculuk etmişti. Geleceğin dünyasında tüm bir yeryüzünün nasıl yaşayacağını gördü. Bu yolculuktaki yaşamın sade sakinliğini sevdi.

Gök gürültüsü duyuldu birden. Geleceğin dünyasına saldırı başlamıştı işte... Anneler hızla barikatın en önüne geçiyordu. Akan bu selin içinde, uzun boyu ve kemikli yapısıyla, cesur bir kadın olduğu her halinden belli olan yoldaşını gördü. Demek anneydi. Güçlü bir kadın, bir anne, yoldaş... Saldırı başlayınca, çadırlar yıkılacak, Zeliha yaralanacaktı. Daha önce bilmediği birçok

duyguyu yoğun şekilde yaşayacaktı. Tüm bunlardan habersiz, şaşkınca etrafına dolan gaz bulutuna baktı, donakaldı. Kendini toplayıp gidenlerin peşinden ilerlese de, yetişemedi. Zehirli kapsüller, çığlıklar, sloganlar... Önünde giden insanlar ne yöne gidiyorlarsa o yöne kapanan gözleriyle koşmaya çabalıyordu.

Çok acımasız bir saldırıyla girdiler parka. Yaralananlar, düşenler oldu. Düşenin elinden tutup kaldıranlar birlikte devam ediyordu gaz bulutlarının arasından ileriye doğru. Zeliha’ya ne mi oldu günün sonunda? Yakın mesafeden atılan gaz kapsülü bilek kemiğine geldi ve ayağı ayakkabıya sığmaz oldu. Bu haldeyken kendini hayatında olmadığı kadar mutlu hissetti. Yoldaşlarını kaybetmişti ama kitleden hiç ayrılmamıştı. İç sesi kendinden emin ve gururlu şekilde: “Çok korktun ama kaçmadın” diyordu. Yoldaşları bir bir geliyor ve omzuna dokunup “Nasılsın yoldaş” diyorlardı: Geleceğe varan yolculuğunda bir adım daha atmanın gururuyla Zeliha’nın gözleri ışıl ışıl parladı, “İyiyim yoldaş çok iyiyim...”

Önsöz’ün kapağını kapattı. Gitarıyla panzerin karşısında dimdik duran gencin çaldığı ezgiyi duyar gibi oldu. Ayağa kalkıp bir kahve suyu koymak için ocağa yöneldi. Bir zamanlar içindekileri günlüğüne döker ve bunu yalnızca kendisine saklardı. Yaşadıklarımı yazmamın kime ne faydası olacak, diyerek kaleme uzak durduğu yıllar çok geride kalmıştı. Önsöz’le tanışmış ve sanatın savaşçı yönünü keşfetmişti. Önce okumaya sonra da yazmaya Önsöz yol açmıştı. Zeliha ise yürümüşü. Artık hiç tanımadığı insanlara eksiğiyle fazlasıyla yaşayan insanı anlatabiliyor, geleceğe kendi dokunuşuyla bugünün insanlarını bırakabiliyordu. Tüm bunları düşünürken kahvenin taşmasıyla kendine geldi. Saatine baktı. Hâlâ biraz vakti vardı. Bir öykü daha okuyabilecek olmasına sevindi. Kahvesini dikkatlice masasına yerleştirdi ve sandalyesine yeniden oturdu. Bir tuşa dokundu; minör bir ezginin odada ince bir damar halinde süzülüşünü hissetti. Ezgi pencerenin boşluğundan, kapının aralığından kendi kaynağına doğru süzülüyordu.

Kahvesini yudumladı. Nefesini tuttu ve Önsöz’ün derinlerine daldı.

Kendini buldu...

malı... Ve çizmeye başladım. Gündüz okula gidiyor, gece çiziyordum. Bu çizimler başladıktan sonra Önsöz'de bir yer edindi. Çizdikçe yayınlandı bölümler halinde. Sonra günü geldiğinde bitti ve kitaplaştı. Son sayfaları çizerken Suruç'ta, kitap hazırlanırken Ankara'da bombalar patlıyordu. Yarın bir bombanın yanında ölüp ölmeyeceğimiz meçhulken kısa kısa hikayelerle devam ettim Önsöz'e çizmeye. Belki de bu belirsizlik, kaygı ve endişeyle bir süre "devamı gelecek" türden hikayeler anlatmak istemedim. Üç farklı hikaye çıktı böylece ortaya. Hiçbirinde de "söz" yoktu; o dönem belki de söze çok ihtiyaç olmayan bir dönemdi. Başımızdan geçenleri kaldıramayanları Nehir'de andık, 'sınır'da yaşamları Uçurum'da, 'başkası yerine kendini seçenleri' İncir'de.

Her dönem gibi o dönem de geçti ve tekrardan "uzun soluklu" işlere devam etmenin daha doğru olacağını düşündüm. Önceleri dost sohbetlerinde geçen bir konu, bir şekilde tanık olduğum ve çok da yabancı olmadığım bir konu seçtim kendime. Hem beni motive edecek hem hazırlarken daha fazlasını öğrenecektim; bir yandan kaybettiğimiz insanlarımızı anacak, bir yandan da duvarların arasında bıraktığımız dostlarımızı herkese hatırlatacaktım.

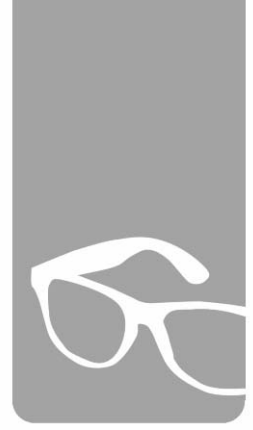
Böylece Daima'ya başladım. Katliamın tanıklarıyla konuştum, o dönemi yaşayanların yazdıklarını okudum. Belgeseller, haberler, gazete manşetleri, mektuplar, öyküler, şiirler... Ne bulduysam bir kenara koydum. Tekrar tekrar yaşadım her seferinde o günleri ve okuyanlara yaşatmaya çalıştım. Sanırım bu işlerde en zoru da bu "yaşatmak" meselesi oldu. Birçok duygunun yittiği, insanların yolunu şaşırıldığı, neyin uğruna savaşılmaya

değer olup olmadığını sorguladığı bir dönemde 'kendi yerine başkasını seçenlerin' başından geçen bir katliamı okuyan herkese yaşatmaya çalıştım.

Daima'yı çizdiğim sıralarda okuldan mezun oldum. Her mezuniyet gibi bu mezuniyet de bir karar aşamasından geçecekti. Tıpkı seneler önce liseden mezun olup Ankara'ya taşınmam gibi... O zaman seçimi 'kendim'den yana yapmıştım, bu sefer ise 'kendim' yerine 'başkası'nı seçtim. Devletin kasvetli başkentinden, dünyanın en karmaşık, yoğun, hareketli başkentlerinden birine, İstanbul'a taşındım. Önsöz'le tanıştığım günlerden çok farklıydı bu sefer. Bir sürü göz yaş, endişe ve korku vardı çantamda. Birçok dünyanın aynı anda yaşadığı İstanbul, 'kavganın başkenti' ünvanını boşa almamıştı. Bunu kavgaların ortasına düştüğümde daha iyi anlamıştım.

Ankara'dan sonra İstanbul'a alışma süresi sandığımdan daha kısa oldu. Çantamda getirdiğim çizimlerin de bu sürecin kısalmasında katkısı çok... Ankara'da bir gece başladığım Daima, İstanbul'da bir 25 Kasım eylemi sonrasında bitmişti. Ayaklanmanın Gezi Hali gibi Daima da benim için büyük değişimlerin tanığı olan bir kitap olarak rafa kalktı. Baskıya gitmeden saatler öncesinde bitirdiğim, kimi yerinde aceleyle çizdiğim, mürekkebi boca ettiğim sayfalara uykusuz gecelerin kokusu sinen kitaplardı bunlar. Ayaklanmanın Gezi Hali'nde olduğu gibi Daima'nın da her sayfasında Önsöz vardı. Aylar süren hazırlıklarıyla, baskısıyla, okuyucusuyla, dağıtısıyla baştan başa Önsöz'ün eserlerinden biri olarak yerini aldı.

Önsöz'ün sayfalarında okurken fark edilmeyecek kadar küçük ayrıntılar belki bunlar. Sonlara doğru karşınıza çıkacak çizgi dolu bu sayfalarda ne beni göreceksiniz ne mürekkebi hissedeceksiniz ne kahve kokusu duyacaksınız ne de uykusuz gecelerin farkında olacaksınız. Ama her sayfasında karşınıza çıkacak bu sayfalara göz atarken bunların hepsi sizinle birlikte olacak. Siz fark etmeden benim büyüme hikayeme tanıklık edeceksiniz. Sayfalarında bazılarının kendini bulma, bazılarının bu çürümüş düzende ayakta kalma, bazılarının hayata tutunma hikayelerini okuduğunuz kraft kapaklı bu derginin on beş yıllık hayatının neredeyse on yılına tanık olan birinin büyüme hikayesi bu...

ahmet aydın

Önsöz'ün Kanatlarındaki Özgürlük

Önsöz'ün ilk sayısını aldığımda büyük bir coşku ve gurur duymuştum. Ben yazmamıştım, yazıların içeriği ve düzeyi gurur duyulacak kadar iyi, nitelikli çıkmıştı. O zamanlar bende oluşturduğu bu etki hep devam etti. Ne zaman bir tanıdığıma Önsöz versem olumlu karşılık alıyordum. Bu karşılık boş övgü sözleri değil, okuduklarına ve yazıların içeriğine ilişkin karşılıklar oldu ve bu da gururlandırıcı oldu. Zindanlarda olsun dışarıda olsun Önsöz'ü birçok arkadaşına verdim. Bu arkadaşların bazıları farklı siyasi düşüncelere sahip devrimciler, bazıları ise ilerici düşüncelere sahip devrimciler, devrimci mücadeleye sempati duyan arkadaşlardı. Her defasında Önsöz büyük ilgi gördü. Önsöz'den öğrendikleri ile kendilerini geliştiriyorlardı.

Önsöz ilk yayına hazırlandığı dönem üniversitede öğrenci olan bir yakınım mektupla bazı sorular sormuştu. Bu sorulara bilimsel ve ikna edici bir yanıt için elimde bulunan kitaplardan araştırmalar yaptım. Soruların cevaplarını yazdım. Her birisi ayrı bir makale olmuştu. Bu yazdıklarımı Önsöz'e gönderdim. Önsöz'ün çıkan yeni sayısında bu yazılar yayınlanmıştı. Ondan sonra birçok kez Önsöz'e yazıp okurlarla buluşma sevincini yaşadım.

Okuduklarımızı anlamak, değerlendirmek, sonuçlar çıkarmak ve Önsöz'e yazmak bizleri geliştirdi. Dünya tarihinin bilgi birikimi, kültür sanata ilişkin birikimleri daha iyi kavramamızı sağladı. Yazmak için yaptığımız araştırmalar olsun, Önsöz'deki yazı-

lanlar olsun, bizleri geliştirdi. Birikimimiz arttı. Önsöz büyüyüp geliştikçe bizler de geliştik.

Daha önce, Önsöz, zindanlarda devrimci tutsak olarak bizlerde büyük bir heyecan uyandırdı. Sonrasında her sayıyı sabırsızlıkla bekler olduk ve her sayıyı sabırsızlıkla beklemeye devam ediyoruz.

Önsöz'deki yazılar bu topraklardaki mücadele birikimini de gösteriyor. Önsöz yazarlarının yazdıkları yazılar kitap olarak yayınlandığında bu yazıların nitelikleri bir kez daha görüldü. Her kitap kendi konusu ile alanında okunması, başvuru yapılması gereken bir kitap oldu. Bu soyut bir değerlendirme değil, bulunduğumuz alan ne kadar tecrit ortamında olsa da kitapları bazı arkadaşlara ulaştırabiliyoruz ve bize yansıyan sonuçlar böyle.

Önsöz'ün etki ve gücünü ortaya koyan diğer bir olgu ise Önsöz'e yazanların çok olması. Zindanlarda Önsöz'ü okuyan birçok farklı siyasi düşünceye sahip devrimci arkadaş Önsöz'e yazdı, yazmaya da devam ediyor. Bu istek ve ilgi nitelik olarak yüksek bir düzeyde olması ile uyanmıştır. Öykü, şiir ve yazılarıyla Önsöz'e katkı yapan çok sayıda devrimci dostumuz oldu.

Yaşadığımız bu süreçte Önsöz'ün misyonu daha önemli hale geldi. Dünya ölçeğinde kapitalizmin yarattığı yıkım, vahşet ve dehşet insanlarda korku ve umutsuzlukla sürdürülmeye çalışılıyor. Önsöz ise umudu büyüten bir misyon sürdürüyor. Halklarda oluşturulmaya, yaygınlaştırılmaya çalışılan

koru, yılgınlık, umutsuzluk, kadedercilik, teslimiyet, çaresizlik sermayenin başka bir çıkar yolu olmadığı içindir. Oysa sermaye düzeni karşısında devrimci çözüm var. Devrim umudunun ve bunun coşkusunun canlı tutulmasında Önsöz'ün önemli bir yeri var. Önsöz güzel bir dünya ve iyi bir gelecek için yaşama coşkusu veriyor. Kapitalizmin yarattığı yıkım ve umutsuzluğu kıran, gelecek coşkusunu oluşturan bir dayanak. Her sayısında ve yazılarının çoğunluğunda ortaya konulan konular, bilgiler, yaklaşım, gelecek için coşku oluşturuyor. Ben böyle hissediyorum, Önsöz okuyunca daha coşkulu oluyorum.

Önsöz'ü yaşatmak, ayakta tutmak için verilen mücadele büyük bir mücadeledir. Her sayının çıkarılması için ekonomik zorlukların aşılması, çözülmesi için yoğun çaba gösteriliyor. Yazıların yazılması, düzenlenip yayına hazırlanması, hep süren bir istek ve enerji gerektiriyor. Okurlara ulaştırılması için büyük fedakârlıklar ve çaba gösteriliyor. Ve bütün bunlar her sayı için bitmek bilmeyen bir devrimci coşku ve enerji ile tekrar tekrar yaşanıyor. Sadece yayıncılık değil; etkinlikler, mücadele içinde yer almak Önsöz ile yaşanan süreci oluşturuyor.

Devrimci tutsaklar için Önsöz'ün moral ve motivasyon sağlayan bir işlevi de ulaştığı her yere sesimizi taşıması, ulaştırmasıdır. Kalın duvarlar, demir kapılar, her türlü baskı ve engellemeye karşın zindanlardaki tutsakların düşünceleri ve sesi Önsöz aracılığıyla işçi semtlerine, okullara, birçok şehir ve köye, fabrikalara, demokratik kitle örgütlerine, birçok aydın, yazar, sanatçıya ulaşıyor. İşte bu devrimci tutsaklara özgürlüğü hissettiren, Önsöz'ün gittiği her yere bizlerin düşünce, duygu ve fikirlerimizin ulaşması, bizleri de oralara götürüyor, özgürleştiriyor.

Ne zaman Önsöz'ü elime alsam aklımda aynı soru belirir: Sanat bize ne kazandırır? Bu sorunun cevabını gerçek bir hikâyeden, herkesin bildiği bir hikâyeden oldurmaya çalışırım hep.

Yıl 1942... Leningrad... Nazi ordularının ağır işgali ve ablukası altındaki kent... Tam 700 gün açlıkla, hastalıkla, boğuştu; ilaç yok, yakıt yok, temiz su yok, en önemlisi ekmek yok. Sonra bir gün insanlar şunu duydular; Şostakoviç yeni senfonisini bitirmiş ve gösteriye hazır... Binlerce insan açlığı, soğuğu bir kenara bırakıp ellerindeki son ekmek karneleriyle tiyatro biletlerini değiştirmek için sıraya giriyorlar.

İşte sanat bize böyle mükemmel bir toplum kazandırır. O insanların soluduğu havayı solumak muazzam bir gönence.

Önsöz'ün böyle bir toplumun yollarını döşediği için ona yolu açık olsun diyorum. Emeği geçen herkese binlerce binlerce teşekkür ediyorum.

Setenay Berdan

yazarlarımızdan

senâ kızıllırmak

Yazma Serüveni

“Söz uçar yazı kalır” sözü, bir zamanlar Ortadoğu’da sözlü edebiyatın önemi için kullanılmıştı.

“Yazıyı kim okuyacak?”, “Nereye kadar gidebilir ki o?”

Oysa söz, bir pazar yerinde kanatlanmaya başlar ve tüm kasabaları, şehirleri dolaşır. Dolaşırken yeniden biçimlenir. Yeni manalar, yeni dizeler, cümleler eklenir, gittiği yerlerde yeniden var olur.

Yazı öyle mi? Ne yazılmışsa o olur. Onu bilmek için bilen birini bulmak gerekir. O zamana kadar öylece kalır orda. Yazmak kelimelerin kanatlarını koparmaktı. Daldan dala uçan kuş gibi yürekteki yüreğe uçmasını engellemekti.

Yazmak ve okumak küçük bir azınlığın özel işiydi. Bazı felsefeciler bile yazı bilindiği halde, görüşlerini yazıya dökmeye bir direniş sergilediler. Kimileri bunu felsefi nedenlere bağladı.

Yazı bulunduktan birkaç bin yıl sonra, yazının başka işlere de yarayabileceğini bulan insan, ancak çok sonra yazının bir eylem biçimi olduğunu da fark etti. İşte o zaman “söz uçar, yazı kalır” sözü ilk çıkışının tersine bu sefer sözlü olana eleştiriyi içerdik. Söz uçar, yani unutulur, yok olur. Yazı

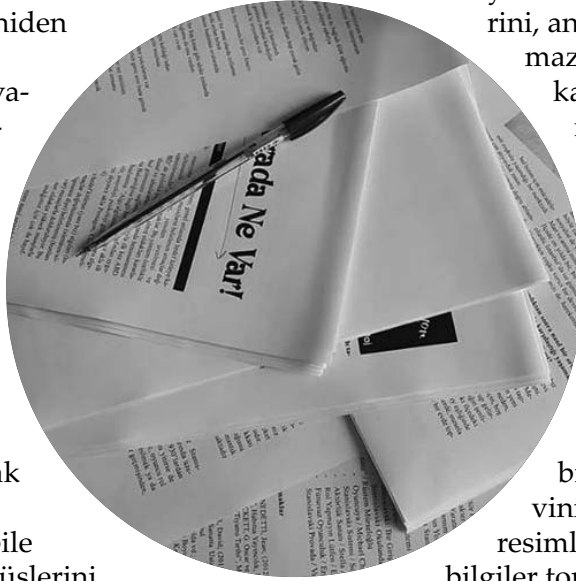
bakidir, hep vardır. Üstelik hiçbir ekleme, çıkarma olmadan, dün nasılsa öyle kalır. Kendi zamanını ve yaratıcısını taşır.

Şimdiki yazarlar “yazmasam çıldıracaktım” diyor. O zamanlar insanların aklına dahi gelmeyen şey çağdaş insanı “çıldırtabiliyor”.

İnternetin yaygınlaşmasından bu yana ise “yazmasa çıldıran” insanın yerini, anında söyleyip ulaştırmazsa, göstermezse, ‘an’a karşılık bulamazsa “çıldıran” insan alıyor. Okumaya ve yazmaya değil, söylemeye ve göstermeye odaklanıyor. An’ların sayısız toplamından bir zaman yaratırken sözün uçup, yok olması, unutulması gibi kendisini somutlayacak bir şey bırakmıyor. Yalnızca arşivini tutabildiği videolar ve resimler, insanlığın yarattığı bilgiler toplamında bir RAR dosyası oluyor.

İnternet görünürde bireyi öne çıkarıyor, ona varlık imkânı tanıyor, gerçekte ise gösterinin an’ına sıkıştırarak yüzeydeki köpükler haline dönüştürüyor. Ama tüm insanlığı an’da buluşturarak (onun gücü burada) yazının bir eylem olabildiğini fark eden insanda yarattığı şeyi yaratıyor: Değiştirme, eleştirme gücü.

Ancak bu sefer ciddi sorunlarla karşı

karşıyadır yazma serüveni... Elbette insanlık yarattığı güçlü şeylerden vazgeçmez. Onları yeniden biçimlendirir, araçlarını değiştirir, yaşadığı çağla yoğurur ve şiir, roman, öykü/hikâye vb. yaratmaya, bir sorunu-konuyu irdelemeye, bir düşünceyi derinleştirmeye devam eder. En basit olanları hemen çözüme ulaştırır... Kâğıt-kalem yerine bilgisayar, basılı kitaplar, gazete-dergi yerine PDF dosyaları, kâğıt kalitesi yerine kullanılan programın niteliği, basın şirketleri yerine fenomenler geçer... Fakat düğüm bunlar da değil kapitalizmin kendindedir. Kapitalizmin geleceği olmadığından insana, topluma verecek bir gelecekte kalmadı ve an'ları pazarlıyor; "an'ı yaşa" kültürü internetle adeta doruğa çıkıyor ve uzun inceleme yazıları, edebiyatçının yarattığı betimlemeler sıkıcı ve zaman kaybı olarak görülmeye başlanıyor. Böylece yazarın yazma serüveni de çelişkiler yumağında yol alıyor.

Külçe gibi kitaplar yazmazsa, meseleyi birçok boyutuyla ortaya koymazsa ciddiye alınmayan bir zamanların insanı, şimdi daha az hacimli şeyle çok daha fazlasını, ilerisini bildirmek, etkilemekle yükümlü. Daha az cümle sarf ederek daha iyisini anlatma ve etkileme yeteneği kazanmak, yoksa okur tarafından terk edilmeyi göze almak... Bu çelişki anlatmadan çok göstermeye doğru bir eğilim çıkarıyor.

Yazma serüveninin diğer yüzü okumadır ve aynı durum okur için de bir durum değişikliği getiriyor, Marx, Kapital I. ciltte ne yapar eder, okura meseleyi her boyutuyla kavratmaya çalışır, okurun tek yapması gereken dikkatle okumasıdır.

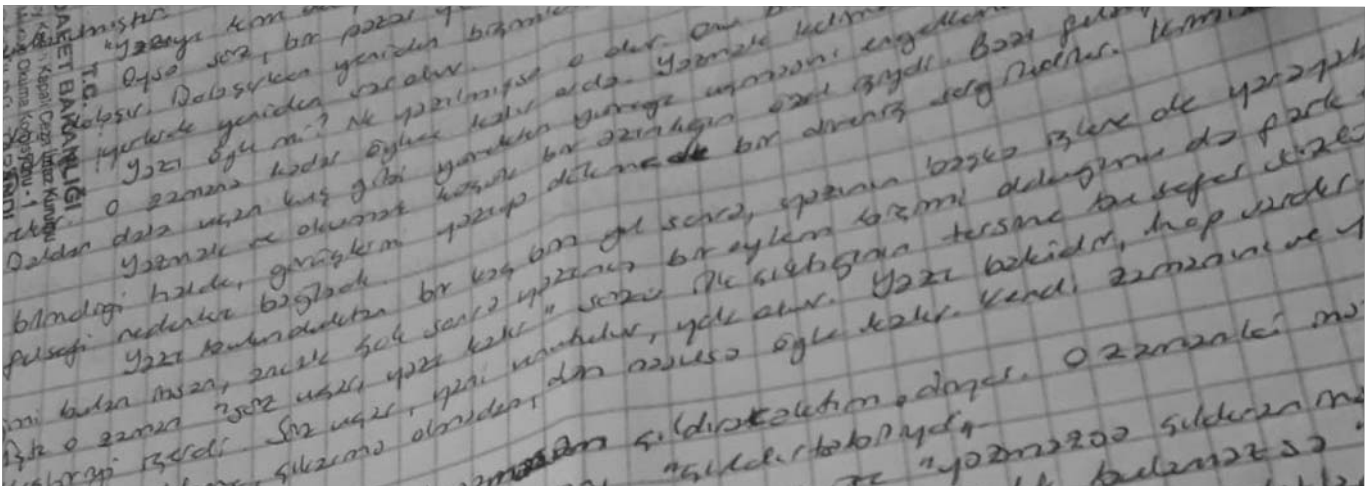
Zamanımızın okuru bu biçimli eserlere, sadece uzunluğundan dolayı "okunur mu bu?" ukalalığını gösterir ama durumun pek de farkında değildir. Geçmiş zamanda okur/izleyici verilerle anlar ve bunu yansıttı. Dün iyi bir okur/izleyici "dikkatli bir okur" demekken, bugün "etkin okur" demektir. Yani sayısız bilgiye sahip olmakla, hayal gücünü olabildiğince kullanmakla, hatta boşlukları doldurmakla yükümlüdür. Ama 'an'a sıkıştırdığından yükümlülüğünü yine yazara atıp ona sitem eder.

Oysa tüm bunlara sahip olmak (sayısız bilgiye, sınırsız hayal gücüne ve aynı şekilde yazmaya) bir ekonomi meselesidir de. O nedenle yazar da, okur da kendini çevreleyen koşullardan bağımsız olmadığından, bu sorun esasta çözülene kadar dalgaları aşır yüzmeye geçemeyecektir.

Önsöz bu serüvenin tam ortasında, gerçekten "etkin okur/izleyici" ile "yaratıcı-aktif yazar"ın peşindedir. An'lar yorgunu insanın gözünü ısrarla kendi kuracağımız geleceğe çevirmenin, burjuva sanata karşı sosyalist sanatı güçlendirmenin peşinde. Bu haliyle de bir eylem yaratmaktadır.

Her sayısı burjuva sanata karşı sosyalist sanatın bir tokadıdır ve hem sosyalist sanatçılar yetiştirerek, hem de sosyalist cepheye yer alan sanatçıları sayfalarına taşıyarak sloganına da hayat vermektedir. "Sosyalizm insanlığın büyük bir eseridir, bu da onun Önsöz'üdür".

Önsöz'ün "etkin bir okuru" olarak sevinçle diyebilirim ki, "iyi ki varsın Önsöz!" Bizleri bu serüvene kattığın için teşekkürler...

ruhan mavruk

Merhaba Sevgili Önsöz

Siyasi hegemonya, kültür hegemonyası, yabancılaşma, yozlaşma ve önyargılarla kuşatılmış dünyamızda on dört yıl öncesine döndürdüm yüzümü; insanlık dışı bir baskı yaşamış olan Sevda ile ilgili basın açıklamasına... O yıllar yalnızdım, sanat piyasası ile bağlarımı çoktan koparmıştım, bilinen nedenler. "Genç filizlerimizi kimseye ezdirmeyiz!" deyip dışlanan devrimci sanatçıları himayesine alan Zihni Anadol, Güngör Gençay gibi kırk kuşağı izlekçileri de birer birer yaşamlarını yitiriyordu.

İnsan kirliliğini reddettiğim için de şiiri bırakmaya karar vermiştim. Diyalektik akıl yalnızlığı çoğullaştırıyordu, bu gerçek.

Bilinçaltım o günlerde alanlara, protesto yürüyüşlerine toplu eylemliliklere, yeni dostlar bulmaya çekişiyordu beni. Unutmamak gerek ki; "bilimsellik iyimserliktir." Beni "Ayışığı Kültür Merkezi"ne davet ettiniz, altı katı tırmanıp çıktık. Gerçekten de "ayışığı insanlar" vardı orada. Söyleştik, paylaştık Mc Carty döneminden günümüze değin ne varsa...

Yıllar sonra:

"...bu benim şiirimse / göz bebeklerimde Mc Carty'nin sisi / ağlarım gider / üzülme, bana güven..." diye bir şiir düşecekti bugünlere o 'merhaba'dan.

Türküleri yapanlar yasaları yapanlardan daha güçlü elbet.

Uzaklar yakın kılar insanları, aynı kardeş nehirden su içmişlerse eğer.

Önsöz dergisi, direnişçi özü kadar diyalektiğe ve Marksist estetiğe de bağlı kalan, bunun yanı sıra diğer tüm ekolleri ve estetik kuramları okura sunmaya kararlı tutumuyla çok güzeldi. Üstelik imgelerimi sevmişlerdi. "Keşke bulsam da kör olsam beyazdan" (Süha Tuğtepe) dediğim o günlerde beyaz bir

aydınlıktı benim için o dergi, o arkadaşlar...

Acının, hukuksuzluğun rüzgârla bir dans ettiği göç yollarında sözcüsü olmaya durduk insanın...

Lirizmi, zaman zaman şiirlerimde ıslanan hüznün nedenlerini de anlattım onlara. Ülke ve dünya şiirini tartıştık. Birlikte eylemliliklere katıldık. Alanlarda şiir okudum. Ayışığı'nın tiyatro gösterilerini izledik. "Toplu Eserler" ve "İssız Ada ve Savaş Zırhlısı" gibi iki kitabımı hayata geçirdi Ayışığı Kitaplığı.

Şimdi şiirler sürerken uzakta da olsak yine hukuksuzluğa, baskılara, ırkçılığa karşı duruyoruz.

Bilindiği gibi Grup Yorum üyesi İbrahim Gökçek ve Helin Bölek uzun süren ölüm orucu direnişi sonucunda yaşamını yitirdi, yine bugünlerde hapisanede bu eylemi sürdüren avukat Ebru Timtik ve avukat Aytaç Ünsal için de "adil bir yargılama!" diliyorum.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, bir polisin katlettiği George Floyd için ölümden öte kardeşlik türkümüzü söylüyoruz.

Evet, sevgili dostlar! Zorbalık hiçbir zaman cesareti alt edemeyecek. Nehirler bazen gecenin, bazen gündüzün içinden akar ama asla tersine akmaz. "Buradayız, yaşıyoruz ve asla sürgün edilemeyiz yaşam alanından!" (Halil Cibran)

"...

su ol, rüzgar ol,
Çölde yağmur kuşu ol
kanatları dizelere değen
bir toz tanesiyiz
biz yıkılsak
çöker evren."

atilla oğuz

Önsöz Dergisinde 15 Yıl

Pontos sahiline uzak dağların arasında kartal yuvası gibi duran Ocena köyünde 1984 yılında beşinci sınıf öğrencisiyken okuduğum Yaşar Kemal'in "Deniz Küstü" adlı romanının uzun süre etkisi altında kalmıştım. Yıllar sonra İstanbul'a gittiğimde Eminönü'nde balık ekmek yiyip Yaşar Kemal'in Deniz Küstü'sünü ve daha birçok yazarı düşünüp durmuştum uzun yıllar.

Bir gün benim de küçük küçük şeyler yazacağım asla aklıma gelmezdi.

İlkokula başladığım zaman okulu hiç sevmemiştim. Okulda, evde ve mahallede konuştuğumuz Romeyika dili değil, Türkçe konuşuluyor ve bizim de Türkçe konuşup yazmamız isteniyordu. Bundan dolayı okumayı çok zor öğrenmiş ve okul hayatını hiç sevmemiştim. Dördüncü ve beşinci sınıftayken biraz Türkçe öğrenmiştim ve okumanın da tadına varınca biraz daha sevmeye başlamıştım. Bir de teneffüslerde bahçeye çıkınca Rumca konuşmama kolu başkanıydım, yani Rumca konuşmama... Konuşanları bir kâğıda yazıp öğretmene veriyordum ve öğretmen de konuşanları döverek cezalandırıyordu bir daha Rumca konuşmasınlar diye. Tabii olanları o zamanlar daha anlamıyorduk, nedenlerini yıllar sonra anladık ve maalesef büyük bir kültürel değer nasıl yok edildiğini yaşayarak görmüş olduk.

Köyümüz kütüphanesinden alıp okuduğum Tanrıların Arabaları ve Tanrıların Ayak İzleri de uzun yıllar etkisi altında kaldığım kitaplardı. Bir de Konya Kapalı Cezaevinde okuduğum Kızıl Kayalar adlı kitap bende ciddi etkiler yaratmıştı ve yazı yazmaya da ilk Konya Kapalı Cezaevinde başlamıştım. Edebiyat dünyasına biraz tepeden inme girdim, tıpkı "Efendiler, yarın Cumhu-

riyeti ilan ediyorum." der gibi oldu.

Bir gün Uzun Yürüyüş dergi bürosunda Haşmet Zeybek'le edebiyat ve sanat üzerine sohbet ediyorduk. Haşmet abi bana hangi dergilerde yazdığımı sordu. Hiçbir dergide yazmadığımı söyleyince, "Burada dur bakalım, önce dergilerde yazacaksın ve dergi okurlarından boyunun ölçüsünü alacaksın. Ondan sonra çıkacaksın ortalıkta şair diye gezineceksin." dedi.

İlk şiirim Uzun Yürüyüş dergisinde yayımlanmıştı. Ardından Yılmaz Elmas üstadın tanıştırdığı Yaba Edebiyat ve devamında Berfin Bahar, Mor Taka, Aykırı Sanat, Güncel Sanat, Ekin Sanat, Şair Çıkmazı, Bireylikler ve daha başka dergi ve gazetelerde devam ettim. 2005 yılında sevgili kardeşim Hikmet ile Rumeli hanın en üst katında bulunan Ayışığı Sanat Merkezine gitmiştik ve orada yine sevgili kardeşim Olgun ve Fatma ile tanışmıştım ve her daim uğrak yerim olmuştu. Birkaç ay sonra da Songül ile tanıştım ve bir edebiyat dergisi çıkarma çalışmalarını yaptıklarını öğrendim. Ben de şiir ve yazılarımla dergide yer almaya başladım ve o günden bugüne tam on beş yıl geçti.

Ayışığı Sanat Merkezinde ben, Ruhan Mavruk, Songül Yücel, Fatma Yıldırım ve

daha başka şiir sevdalısı gençlerle birlikte sürdürdüğümüz şiir atölyesi çalışmalarında paylaşarak çok şey öğrendim. Diyebilirim ki Önsöz Edebiyat dergisiyle birlikte sanat yaşamım olgunlaştı ve Anadolu'nun ekinsel zenginliklerini keşfetmesiyle birlikte sanat ve edebiyat bakış açım oldukça genişledi ve imgelerimde Anadolu halklarının sesleri ve renkleri hâkim ton olmaya başladı. Önüme yepyeni bir alan açılmış oldu. Şiir atölyesindeki çalışmalarımız çok öğretici ve oldukça verimliydi.

Kendi adıma bunu çok rahatlıkla söyleyebilirim, özellikle azınlık şiirlerinin araştırılması ve devamında dünya şiirlerinin irdelenmesi bana çok şey kattı. Türk şiirlerini irdelediğimiz bir dönemde Fatma bana Metin Demirtaş'ın Hançer ve Lirik adlı kitabını incelemem için verdiğinde ilk kez Metin Demirtaş'ın şiirleriyle tanışmama vesile olmuştu. Yine Songül Filistinli şair Mahmut Derviş'in şiirleriyle tanışmama olanak sundu, böylelikle Mahmut Derviş'in zulme karşı durmanın onurlu imgeleriyle tanıştım. "Arabım Kızıyor musun" Mahmut Derviş kültürünü ve kimliğini korkusuzca savunmaktadır. Ülkü yine incelemem için bir gün bana Attila Jozsef'in bir kitabını verdi. Atilla Jozsef'in dramatik hayatı beni çok üzmüş olmasına rağmen onun "Flora"sı imgelerimin seyrinin değişmesine neden oldu ve hep bir yanımda eksik kaldı.

Önsöz edebiyat dergisinde ilk kez anadilimde şiir yazdım, bu belki de Cumhuriyet tarihinde bir ilkti. Daha sonra Evrensel Kültür dergisinde de bir Rumca şiir yazdım. Anadilimde yazma onurunu Önsöz Dergisinde yaşamıştım, bu benim için bir demokratik devrim niteliğindedi.

Önsöz Edebiyat Dergisinde Türkiye ve dünyadan birçok şairin şiirlerini inceleme fırsatım oldu. Yine belki de bir ilk diyebileceğim bir şey yaptık. Songül'ün önerisiydi ve harika bir öneriydi, ben bin yıl yaşasam muhtemelen aklıma gelmezdi. Nâzım Hikmet için yazılan şiirlerin incelenmesi... O çalışma da bende büyük bir keyif ve farkındalık yaratmıştı. Ayışığı Sanat Merkezinde tanıştığım değerli insan Nazım Akarsu da tam bir Nâzım Hikmet hayranıydı. Önsöz'de yazdığı şiirleri okumak, imgelerinde kaybolup yeni dünyalarda uyanmak benim için büyük kazanımlardı.

Ayışığı Sanat Merkezinde daha nice insanla tanıştım, onlar benim yüreğimin en sıcak yerinde saklı tuttuğum insanlarım oldu.

Sözün kısasına gelirse, Önsöz Edebiyat dergisiyle büyüdü düşlerim ve düşlerimdeki imgelerim...

Selam olsun emek verenlere.

Önsöz'ün birçok sayısında yaratma ve sunma heyecanına ortak oldum. Yayın kurulundaki arkadaşlarımın disiplinli çalışmaları, tasarım süreci, yazarların üretimleri ve okurlarımızın değerli katkılarıyla her sayıda var etme heyecanını büyüterek yaşadık. Siyaset, felsefe, kültür, sanat ve edebiyat üzerine binlerce sayfa gerçek on binlerce insana ulaştı.

Önsöz şimdi on beş yaşında! Bu emek dolu yolculuğun her sayıda daha fazla insana ulaşarak süreceğini biliyorum. Siz de bu emeğe yoldaş olmak için yazın, okuyun ve okutun!

Kemal Oruç

yol arkadaşlarımızdan

rüzgâr deniz

Karanlığı Aydınlatan Yol

Günler hızlı ve boş geçiyordu. Üniversite bitmiş, iş bulma umuduyla tekrar doğduğum şehre Antakya'ya dönmüştüm. Üniversitede kurulan hayaller memlekete gelince bir bir sona erdi. Yanı başımızda yaşanan Suriye savaşıyla Antakya'da ekonomik kriz patlak vermiş ve kurulan hayaller de bitmişti. İş bulma umutları, maddi anlamda yaşanan sıkıntılarla birlikte mezun olduğum bölüm dışında işlerle ilgilenmeye başladım. Edebiyat okumaları, sanata dair yazılar, tiyatro vs...

Bu durumda olan sadece ben değildim tabi... İnsanlar her açıdan sistemin dayattığı sorunlarla boğuşurken kendince bir yol bulmaya çalışıyordu. Bu yolun bir ayağı İstanbul'da Gezi Parkında başlayan ayaklanmayla doruğa sıçradı. Ülkenin dört bir yanı Gezi için ayağa kalkmışken Antakya'dan ses çıkmaması olmazdı. Günlerce, aylarca süren ayaklanmada bizler çok şey yaşadık; gözetilene alınanlar, yaralananlar ve ölümsüzleşenler... Antakya'da üç dostumuzu, yoldaşımızı ölümsüzlüğe uğurladık.

Gezi'nin her insana kattığı şeyler oldu. Bazıları barikatlar ardında cüretlerini gösterdi, bazıları sanatını, duvar yazılarını, eserlerini... Bana da Ayışığı Sanat Merkezi ve Önsöz ile tanışmayı... Bir kültür-sanat merkezi ve dergisi ile ayaklanma ne alaka diyeceksiniz... Ayaklanmanın da bir sanatı ve edebiyatı vardır. Tıpkı Amerika'da Seattle'da olduğu gibi bizde de vardı ve var olmaya devam edecek. Ülkemizde ilk defa Gezi Ayaklanmasını tiyatro ile anlatan Antakya Ayışığı Sanat Merkezinin çıkardığı 'Oğulları Öldürülen Analar' tiyatrosunda yer almak büyük bir onurdu. Yaşadığımız o günleri biz-

lere tüm çıplaklığı ile veren bu oyun beni sanatın içine daha çok çekmeyi başardı.

Ayışığı, karanlığı aydınlatan yol... Herkes gibi bana da çok ama çok şey kattı. Şiirler, öyküler, felsefe tartışmaları, tiyatro oyunları ve daha nicelerini hep birlikte üretmeye başladık. Kısacası yaşamı paylaşmaya başladık. Ve tiyatro ile tanışma... Hiç yapamayacağımı düşündüğüm ama başarılı bir şekilde gerçekleşen 'Yaşadım Diyebilmen İçin' oyunu... İlk defa sahneye çıkan biri olan ben, sahnede dünyaca ünlü Komünist şair Nazım Hikmet'i canlandırmanın onurunu yaşadım. Altı ay boyunca Nazım'la uyuyup Nazım'la kalkmak çok güzeldi. Şiirlerini, yaşamını ayrıntılı öğrenmek ve onu yaşatmak, anlatılmayacak kadar büyük bir hissiyat.

Tiyatro oyunu, şiir dinletileri, derken en sonunda Önsöz ile yollarımız keşişti. Önsöz yolunu ve yolumuzu aydınlatan büyük bir eserlerden bir tanesi benim için... Kapağında da yazdığı gibi 'İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir; bu da onun Önsöz'üdür.' Bu sözle birlikte ve en önemlisi bu eserle birlikte artık farklı insanların da yollarını aydınlatmaya başladık.

Önsöz'ün ilk sayısından kırk beşinci sayısına kadar geldiğinizde, yaşamı, yaşamışlıkları, hep birlikte yaşayacağımız güzel günleri göreceksiniz. 15 yıllık geçmişi olan bu dergi bizlere çok şey katmaya devam edecek. Ben de bu yolda karanlığı aydınlatıp yolumuzu açmaya devam edeceğim. Geçmiş sayılarımızı ve gelecek sayılarımızı okumaya devam edin.

Önsöz ile kalın...

9 yaşındayım. O zamanlar, doğduğu günden itibaren Ayışığı'nın sahnelerinde ve sandalyelerinde büyümüş küçük bir çocuktum. Orada bir de çocuk odası yapmış, geleceğe yürümenin en acemi adımlarını Ayışığı'nda atmaktaydık. Ve Önsöz doğdu. Daha küçüküğümüz kardeşimizdi. Annelerimiz, babalarımız, ablalarımız, abilerimiz yazılar yazarken geri kalır mıydık hiç? Kalmadık. Daha ikinci sayısında biz de çocuklar olarak yazdık.

Yıl 2005. "Halkın Denizi Denizleşen Halkla" şiiriyle toplandık Harbiye'de. En küçük yoldaş derlerdi bana. Sahneye Deniz'in son mektubuyla çıktım. Öyle acıklı ve çocuksu... Gözümde dolu dolu yaşların yarısı heyecandan yarısı en küçük yoldaşın en büyük yoldaşına veda-sından. Nasıl heyecanlanmışsam mektup bitince kendimi kulise nasıl attım hatırlamıyorum bile. O anki heyecanla bir anda kahkaha atmaya başladım sahneden iner inmez. Sonra hemen geçtim izlemeye yoldaşlarımı. Nihat Behram şiirine başlamadan "işte bizim mücadelemiz az önce kahkaha atan küçük kız kadar güzel" dediğinde anladım kulak mikrofonumun hala açık olduğunu. Ve bunu son yarım saatfir fark etmediğimi. Yoldaşlarımız öyle güzeldi ki o zaman anladım. Sahneye çıkan küçük kız çocuğunun belki kâbusu olurdu o hata, belki de utancı... Ama onlar o hatayı dünyanın en güzel anına çevirdiler benim için.

Şimdi o Ayışığı yok. Ama herkesin bir çocukluk evi vardır asla unutamadığı. Benim çocukluğum da hala oradadır. Hala o sanat dolu konferanslarda daha 10 yaşında beni ciddiye alıp büyük bir ciddiyetle Marie Curie sunumumu dinleyen yoldaşlarımdadır. O günden beri -ilk sayıdan beri- canım gibi koruduğum bir Önsöz arşivim var. Büyümemi okuyarak izliyorum. Bugün her kimsem, ne isem ona borçluyum. Bazen hepimiz ne kadar büyük bir birikimden ve bilinçten geldiğimizi fark etmekte zorluk çekiyoruz. Bu zamanlarda Önsöz arşivlerine dalarım. Yoldaşlarımın küçük kız çocuğu kahkahalarını hatırlarım. Ve her gün o asla ölmeyen ve ölmeyecek olan yüreklerindeki çocukluğu yaşarım. "Demiri oya gibi işlemek hep beraber..."

Bir çocuk mutluluğu ve umuduyla...

İlayda Ülker

d. ali durur

Önsöz Bahar Kokar

Önsöz bahar kokar. Satın aldığınız bir kitabı kokladığınız oldu mu hiç? Ben özellikle sahaftan aldıysam kitap, dergi, gazete fark etmez, önce içime çekerim tüm sözcükleri yutarcasına. Önsöz dergisi ile yolculuğumuz da 2005 yılında ilk sayısıyla başladı ve bahar kokuyordu. Sonra peşi sıra diğer sayılar geldi; yaz, sonbahar, kış sayıları farklı dosya içerikleri olsa da dedim ya o bahar kokuyordu dört mevsim.

Önsöz yazarları elbette söyleyecek sözlerin önsözlerini yazdılar. Yazmaya devam ediyorlar, benim hikâyem ise bu yazılanların okuyucuyla buluşması, özcesi dağıtıcısı olmamdı. Daha ilk sayfalarını okudukça "işte bizim dergimiz" diyerek sahiplenmiş oldum. "Ve... ayağa kalktı insan" ile birlikte, bir kez doğruldu mu serüveni yenmek ve ilerlemek üzere kurulu insanlığın hikayesine girmiştik artık ki bu şiirsel başlık düşsel dünyamızda ve pratikte yoldaşlığımızın ilk ve kopmaz adımları oldu. Önsöz bizimdi, yani dağıtıcılarımızın. Daha sonraki zamanlarda başucu kitabım olmuş, şehirlerarası yolculukta kimi zaman roman arası, kimi zaman bir şiir ki-

tabı sonrası, kimi zaman elimde okunacak tek eser olmuştu. Ne de olsa Önsöz sloganıyla özdeşleşmişti. "İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir, bu da onun Önsöz'üdür."

Bizimle birlikte yol aldı ve biz onunla birlikte geride bıraktık arşınladığımız yolları. Eskişehir'de Önsöz Dergisi, daha önce ulaşamadığımız doktor, avukat, müteahhit, esnaf vb. meslek gruplarına ve öğrencilere ulaşmamız için bir araç olmuştu. Bir keresinde Mersin'de sinema öğrencilerinin evinde gördüğümde sevincimden yönetmen koltuğuna oturdum. Bu sayıyı ulaştıran ellerin kim olduğunu öğrendiğimde ise büyük bir özlem duydum. Kürt yurtsever arkadaşların evinde "Kürt Dili ve Sanatı" dosyasını kaçak çayla bitirdik. Ya İstanbul'un gezmedik karpısı kaldı mı? Bir bakmışız Taksim'deyiz, oradan başka bir durağa Aksaray, Şirinevler... Otobüs yol aldıkça bir başka semte giden ama orada kalmayan, durmayan, hareket eden, gecekondularına misafir olan, İkitelli-Bayramtepe arası yolculuğuna otostopla devam eden, Avrupa'dan Asya'ya uza-

nan, yorulmayan, ısrar ve emekle yoğrulan, gittiği yerde iz bırakan Gazi, Okmeydanı, Gülsuyu, 1 Mayıs, Sarıgazi sokaklarında bir Önsöz'ümüz vardı. Dedim ya, bizimdi.

Dersim'deydi Önsöz, yaşlı bir anaya vermiştik Ovacık'ta, oğlu bizden önce kalkmış işe gitmiş, ona hediye etmiştik. Önsöz, sen sevgiliye armağan edilmiş bir dergiydin ve senin kıymetini bilirdik. Ondan yorulmazdık. Dersim sokakları bize yokuşlu kollarını açmış, biz de bazen dilimiz dolana dolana anlattık, halden anlayan olursa bir bardak suyunu esirgemedi. Karnımızı da çok doyurdu eksik olmasın, en zor zamanlarda imdadımıza da yetişti. Üniversite kürsülerinde onu okumadan tartışabilir miydik ayaklanan Kuzey Afrika halklarını, yeni evrenin devrimlerini? Birisiyle sinema hakkında mı konuşulacak, hemen Önsöz filanca dosya açılırdı. Edebiyat üzerine mi laf edilecek, kitap eleştirmeni olur çıkarsınız bir anda çünkü "Sanata Dair Notları" okumuşsunuzdur. Ne şiirler okundu... Tiyatronun büyüülü dünyasında bile emeklediğimiz oldu. "Bir Kırılma Öyküsü" hayallerimizde kısa filme dönüştü.

Bellekti Önsöz. Sayfaları arasında tarihi yaratanların hikayelerini görürsünüz. O tavrını sınıftan yani işçiden emekçiden yana aldı. Ezilen ulusların sesi de oldu, katle uğrayanların çığlığı da. Önsöz sadece toplumsal bir bellek de değildi, bir aile albümünde doluşır gibi anılara gider gözleriniz, çok yakından dokunursunuz, hissedersiniz, sıcacık bir duygu giriverir içinize, bir hatıra ansızın çıkarır karşınıza nefes alışınızda ciğeriniz yanar, yüreğiniz atar, boğazınız düğümlenir, eliniz ayağınız dolanır. Karmakarışık duygular sarmalında bulursunuz kendinizi. Bu duyguları yaratan ise eylemdir. Eylem alanlarından hatıralar canlanır. Hele o eylemlerin içerisinde olmuşsanız 'o an'a, o anlara gidersiniz. Bir bakmışsınız Önsöz Tuzla Grevinde tersane işçisinin elindedir, onu yaratanların elinde okunur, Nazım'la seslenir bir ses, bir başka ses "Ermeni'yi dövdürmeyecektik" fıkrasını emekçilere fısıldar. Kendi geçmişinize dönersiniz, yeniden o ateşi yakmak istersiniz. Başka bir mekânda Ortaköy'de Mayakovski'nin "şair işçidir" şiiri kulaklarınızda çınlar, Taksim'de megafondaki el, bir başka fotoğrafta pankart tutar,

birçok hikâye peşi sıra gelir. Ama belki de en zorlandığınız an tebessümle, gözyaşının dışarıya değil içeriye doğru aktığı zamanlara gitmenizdir. Önsöz yoldaşınızın yüzünü gösterir, sesini duyumsatır, en son ne zaman sarıldığınızı unuttuğunuz anda çarpıverir görüntüler, sarsılırsınız. Ayışığı'nda yanı başınızda o vardır, yoldaş vardır, yoldaşlar vardır. Epeydir görmemişsinizdir ve bir daha göremeyecekleriniz olmuştur. Mesele hatırlamak değil üstelik; unutmamak, unutturmak.

Mersin'de denizi ilk defa gören ana kızına şöyle seslenmişti: "dünya var olduğundan beri gidip geliyor deniz, yorulmadı mı?" Ne cevap verilebilirdi ki? Deniz neler görmüş, neleri katmış içine, fırtınalar, kasırgalar kopmuş bağrında ama ılık bir nefeste taşımış kıyısına, içinde sayısız canlı, sonsuz yaşam... Önsöz de bir damladan deniz oldu, denizden kıyısına şiir taşıdı, bazen arkasına aldığı rüzgârla tiyatral hareketiyle döngüsünü tamamladı, bazen de edebiyat götürdü, kelime kelime adımladı varacağı yere ve vardığı yerde devrimci bir sanat yarattı. Gün oldu kelimelerine mühür vuruldu ama o devrim türküsünü söylemekten korkmadı, tereddüt etmedi. Ve belki de denilebilir ki; deniz kıyısına sevdasını götürdüğünden beri hiç yorulmadı, maksat bu sevdada bir söz söyleyebilmekte, bu sesi paylaşmakta yürek ve bilinçle.

Evet! Dağıtımcısı, eylemcisi olmanın yanı sıra birkaç kez içeriğine de katkı sundum. Toplumsal ve siyasal konuları şiir, tiyatro, deneme ve öykülerinde işleyen Adil Okay ile Mersin Ayışığı Ekin Sanat Derneği'nde, sanat ve edebiyat üzerine güzel bir söyleşi gerçekleştirdik. Nâzım'a Armağan dosyasında "Adanmış Hayatlar" başlığında (s.15-18, 2014) yayımlandı.

İstanbul'da, Pippa Bacca'nın yarım kalan yolculuğunun bir devamcısı olarak yola çıkan "Pippa'ya Mektubum" adlı belgeselin yönetmeni Bingöl Elmas'la, kadının yol hikâyeleri üzerine bir söyleşi gerçekleştirdik. Önsöz'ün "Savaş ve Göç" dosyasında "Oto-Stopta Kadın Olmak" (sf.65-69, 2016) başlığıyla yayımlandı.

Sonsöz olarak; ben ona bir şeyler kattım, o bana gençliğimi verdi.

sami tunca

Önsöz'e Mektup

“Önsöz uzun bir yolculuktan geldi ve uzun bir yolculuktan bahsediyor. En azından 15 yıllık tasarı ve umudun ürünü bu başlangıç. Nihayet sizlere merhaba diyoruz ama hoşça kal demeyeceğiz. Her sayıda belki başka başka ama daima birileri olacak burada. Umudumuz bu yolculukta siz ve biz değil, hepimiz olabilmek... ‘Demiri oya gibi işlemek hep beraber’” Bu cümlelerin yazılışının üzerinden tam 15 yıl geçti. Kolay değil 15 yıl boyunca bir derginin çıkması. Bu yıllara sığın onlarca sayı ve her yeni sayıda heyecanla çevrilen sayfalar. O sayfalardan taşıp bilincimize ve yüreğimize dokunan yazılar, şiirler, çizimler. İşte bugün yine yeni bir sayının içinde buluşturacaksınız onlarca insanı. Tıpkı ilk sayıda dediğiniz gibi: “Demiri oya gibi işlemek hep beraber”.

6 Mayıs günü Harbiye Açık hava sahnesinde “Halkın Denizi Denizleşen Halkla” gecesinde Denizler’i andığımız bir günde çıkıp girmiştin oradaki insanların hayatına. O gün seni geceye yetiştirmek pahasına ne çabalar harcandığına tanık olamadık, fakat tahmin ettik az çok. Rumeli Hanın merdivenlerinden kaç defa inilip çıktığını, kimlerin seni o gece yetiştirme pahasına soluksuz kaldığını, ilk sayını eline almanın heyecanını tahmin ettik. Elbette altı katlı Rumeli Hanın merdivenlerinden inip çıkmak kimse için kolay değil. 189 basamaklı merdivenin ilk 30 basamağını çıktuktan sonra artık geri dönüşü olmayan bir yola girildiğini herkes bilir. İşte o basamaklarda soluksuz kalan insanların emeği ile merhaba dedin bize.

15 yıl dedik. Seninle tanışalı tam 15 yıl olmuş. Hatta şu korona günlerini de hesaba katarsak 15 yıldan fazlaca bir zaman. O güne dönmek için hafızamı biraz zorlamam gerekti. Unuttuklarımı biraz zorlayarak da olsa

hatırladım.

Bir 22 Mayıs sabahı Antep sokaklarının karanlığında ışılan Ayıışığımız düzenlediği “Yüzyılımızın Komünü Küba” gecesinin sabahındayız. Haftalarca süren yoğun bir hazırlık dönemi. Afiş asılmadık duvar, el ilanları dağıtılmadık sokak kalmamıştı. Antep işçi-emekçilerine duyurmuştuk o geceyi. O gün geldiğinde tüm hazırlıklarımız tamamdı. Sabahında Ayıışığın Sanat Merkezi’nde toplanacaktık. Heyecanla çıktım 3. Kata. Kapının ziline heyecanla bastım. Kapı açılınca karşımıza çıkan bir kısa koridor ve koridorun sonunda bir salon. O salonun içinde dergilerin bulunduğu bir rafın üzerinde, kırmızı renkli bir resimle karşımda duruyordu. Resimde bir el, elin altında bir çocuk ve onun bakışı. Hemen heyecanla uzanıp almış ve sayfalarını hızlıca çevirmiştim ve o günden itibaren heyecanla her yeni sayını bekler oldum. Ve geçen 15 yıla rağmen seni her ele alışımında o ilk günkü heyecanı yeniden yaşıyorum.

15. yılını kutlamak için sana bir merhaba demek istedim. İyi bir okuyucu olarak... O zaman ne diyelim 30’lu yıllarında buluşmak üzere. Nice 15’li yıllara...

Ayrıca, seni bugünlere taşıyan emek ve çabalarıyla hepimizi kendilerine hayran bırakan tüm yaygın kurulu emekçilerine, yazıları ile şiirleri ile öyküleri ile ve çizimleriyle sana renk katan, sana hayat bulduran yazar, şair ve çizerlerine bu çalışmada yer aldıkları için sonsuz teşekkürlerimi iletmek isterim.

O zaman artık müsaadeni isteyeyim. Elbet bir gün özgür günlerde de görüşeceğiz. O gün geldiğinde her şey güzel olacaktır mutlaka. Sevgilerimle...

Daima!

Büyük Kavgaların Dergisi Önsöz

Karda kışta yola çıkmanın sonu budur diye düşünüyorum. Kar fırtınası ortalığı kasıp kavuruyordu.

Köylülerin “Yola çıkmayın. Bugün dinlenin, yarın yola koyulursunuz” uyarısını dikkate almamıştım.

Sonunda orası burası derken yolu yitirdiğimi anladım. Derin bir korkuya kapıldım.

N'apacağımı düşünürken sendeleyip bir çukura düştüm. Tez elden titreye titreye kendimi yokladım. Neyse bir yerim kırılmamıştı... ama ben sıfırı tüketmiştim... durursam dönüp dönemeyeceğimi bilmiyordum, ama adım atacak gücüm yoktu... Tam bu sırada bir kadın sesi.

“Lütfen korkmayın... size yardıma geldim.” dedi.

Kadına baktıkta... şunu gördüm. Kadın, düşünüyordum dünya kadar güzeldi...

Bu karmaşık dünyada bu kadar güzel bir kadının elimi tutması beni ışıklandırdı.

Kadın beni bir yere götürdü. Burda ışıltılı insanlar güzel bir gelecek için çalışıyorlardı.

Söylenenler... yapılanlar yazıya dökülüyordu.

Bu derginin adı Önsöz'dü.

Önsöz, büyük kavgaların dergisiydi.

Değişim konusuna geldikte...

Elli yıllık kılğısal kavgamıza baktıkta bir şeylerin değiştiğini kabul etmek gerekir. Başta Nazım Hikmet... 40 Kuşağı şairleri, bu elli yıllık kılğısal savaşımızda “vatan haini” olmaktan kurtarıldı.

Bu, bir değişim midir, evet değişimdir. Ancak yeterli değildir. İnsanımızın kökten ideolojik bir değişim gösterdiği söylenemez.

İnanımız küçük burjuva ideolojisinin etkisiyle yalpalayıp durmaktadır.

Burdan şuraya geliyorum. Değişim, solun karakteridir. İnsanımızın değişimini de sol güçler sağlayacaktır.

Cengiz Gündoğdu

ergül çiçekler

“Sürpriz!”

TANIŞMA

Haberim yoktu. Hem de hiç, sanki herkes ağız birliği etmiş ve bana hiçbir şey çıtlamamıştı. Böylece posta vb. dağıtan gardiyan adıma gelen Önsöz adlı bir dergiyi uzattığımda benim hala olandan bitenden haberim yoktu. Kimdir, kimlerdendir bilmeden şöyle alıcı bir gözle baktım; kapağı, şekli şemali, sosyalizmin önsözü olduğunu en öne yazması, içimden şöyle dedirtmişti; keşke bizim de böyle bir dergimiz olsa. Sonra kapağını açar açmaz, kısa ama çok güzel bir not: “Sürpriz yaptık!” Evet, gerçekten de sürpriz yapmıştınız ve bu sürpriz sanki donarak belleğimde hep kaldı. O günden beri de her sayısı sürpriz gibi geliyor. Üstelik ne zaman çıkacağını veya matbaada olduğunu biliyor olsam bile. Yani bizim Önsöz’ümüzün hep bir sürpriz yanı, sürpriz yapma alışkanlığı vardır. Tıpkı son gelen haberde olduğu gibi: “15. yıla özel sayısını çıkaracağız!” Çok güzel tabi çıkarmak da lazım. İyi de ne zaman “ON BEŞ YIL!” oldu?

“AH SİZ ŞAIRLER!”

O güzelim Gezi günlerinde bir gazeteci şöyle demişti: “Bu kadar çok komünist olduğunu bilmiyordum!” Önsöz yayına başlar başlamaz çok sayıda yoldaşın şiirleri, öyküleri, çizimleri, karikatürleri ve edebiyat-sanat üzerine oldukça derinlikli çalışmaları yayınlanmaya başlandı. Ben de alıntı yaptığım gazeteciyle benzer bir şaşkınlığı yaşamadım değil hani. Çünkü bu alanda çalışmalar yapan birkaç yoldaş dışında çok kimse yoktu. Yani böyle biliyordum. Meğer ne cevherler varmış da kendilerini belli etmiyormuş. Hatta içlerinden bazıları her biri ustalıklarla işlenmiş, incelikle hazırlanmış taşlar atarlardı, “Ah siz şairler yok musunuz!” ya da “sanatçı değil mi-

siniz!” Yanlış anlaşılmasın bu taşların hiçbirisi şevkimizi kıracak şekilde olmadı, zaten böyle bir amaçları da yoktu. Neyse, sonra Önsöz bir çıktı, dolaplardaki ajandalarda saklanan o illegal şiirler, öyküler, sanat değerlendirmeleri, birer onar açığa çıktı. Açığa çıktı kavramını şöyle anlayalım “yağmur gibi yağmaya başladı!” Önsöz ajandalardaki tutsak eserleri özgürleştirdi dersek daha doğru bir tanım yapmış da olabiliriz tabi. Özetle “siz şairler, siz sanatçılar”la başlayan cümlelerle seri halde taş atma yeteneğine sahip olan bu canımızın içi arkadaşlar on beş yıldır seri halde şiir, öykü ve diğer edebiyat alanlarında üretim yapıyor. Üstelik bunlar zevkle, beğenerek okuduğumuz eserler. Adlarını burada vermeyeceğim tabi; ama on beş yıldır bekliyorum o eski toplardan birisi bir tane atsın diye, anında afişe edeceğim. Evet, bu tehdittir ama yaparım. Tabi işin içine espri katarak yazmama bakmayın. Aslında demek istediğim şu: Cevher ve hatta ürünler de vardı, hem de gayet nitelikli ama ilan edilmemiş aşklar, sevdalar gibi gizliydi çoğu. Sonra Önsöz girdi hayatlarımıza ve ilan edilen sevdalar gibi geldi şiirler, öyküler...

KOLEKTİF GELİŞME

Üstteki paragrafı benden daha birikimli olan canlarımız okuyunca eminim ki şöyle diyecekler: “Önsöz elli yıllık birikimin bir ürünü!” Doğru söze ek yapmaya ne gerek; fakat yine eminim ki hiç yaşlanmayan ve hep genç kalan bu canlarımız cümlelerine şöyle devam edeceklerdir: “Evet, Önsöz 50 yıllık birikimin, mücadelenin bir ürünü ama sadece bu kadar değil, yayınlandığı bu 15 yılda bu birikime azımsanamayacak kadar çok yeni nitelikler de kattı!”

DEVAMLILIK, HERKES ASLINDA ÖĞRENCİDİR!

Evet, Önsöz'den önce de bu alanda yazarlar vardı ve oldukça da görsel ürünler çıkarıyorlardı ama gene de hiçbirisi bugünkü nitelikte değildi. Elbette yazarların bireysel emeğini görmezden gelemeyiz; ama bugünkü düzey sadece bireysel çabanın değil kolektif emeğin, Önsöz'ünde bir eseridir. Gelişmenin sadece bireysel değil kolektif de olduğunu görmek müthiş bir mutluluk. İşte benim gibi tutsak yazarlarımız kapatıldıkları bu küçük hücrelerde bunu görmenin güzelliğini içlerinde hissetmekle kalmıyor anlamını da biliyorlar.

Nedir bu anlam? Belki de bunun cevabı şudur: Önsöz bizi eğitti, geliştirdi, çıtayı her sayısında biraz daha yukarıya yükseltti. Bizde bu yüzden ha bire daha iyi şeyler yazmaya çalıştık. Hala da böyledir. Dahası ve bundan daha güzeli 15 yıl önce elinde bir karalama ile merhaba diyen canların çoğunun bugün yayınlanmış kitapları var. Kaç okula böyle bir karalama ile gelir ve bir süre sonra bir kitap ya da kitaplar yazmış olarak çıkabilirsiniz? Üstelik bu bir mezuniyet değil olsa olsa yeni bir döneme geçiştir. Kendini geliştirmek; öğretmen değil öğrenci olabilmektir. İşte Önsöz'de her yazar böyle bir öğrenci olur. Önsöz'ün farkı bu ve aynı zamanda en güçlü yanı da; o kendi yazarlarını yetiştirdi. Evet, desteğini sunan çok değerli dostları oldu Önsöz'ün, her biri bilinen, tanınan, yıllarca bu işe emek vermiş insanlardır. Ancak o bununla yetinmedi, hazıra konmadı, kendi yazar ve çizerlerini, kendi tiyatro sanatçılarını yetiştirdi. Bu basit veya kolay bir iş değil, ona emek verene emekle karşılık verdi ve hiçbirimiz sunduğumuzdan azını almadık. Açıkçası aldığımız verdiğimizden çok çok fazla oldu.

GÜVEN

Yazarları-çizerleri bir yayına elbette ciddi katkılar sunar. Ya da en azından katkı sunarlar. İllaki büyük katkılar sunan o yayını birden "uçuşa" geçirenler de olmuştur. Ama Önsöz'de bu olmaz. Önsöz'de abartılmış

marka yazarlar değil kolektif emek ve bu emekten yana bilinçler, yürekler vardır. Tabii kişilerin bireysel katkısını küçümsemiyoruz. Fakat bunların çoğunun hatta epey çoğunun abartılmış hikâyeler olduğunu da görmek lazım. Bu yanıyla Önsöz piyasaya değil devrimci sanata değer vermiş baştan sona bir hasırlıklı durum olan "marka" yazarlar üretmemiştir. Bir dergi bunu yaptığında sadece kendini çizgisini korumaz, henüz yolun başındakiler de dâhil tüm yazarlarını korur. Bu da yazarlarına güven verir, yayıncı yazarı içten, samimi ve daha önemlisi oldukça verimli bir ilişkiye dönüşür. Yani yazarına istediği esas şeyi; güveni verir. Ciddi her insanın her türlü ilişkide en başta aradığı şey işte tam da budur.

TADINA DOYULMAYAN ŞEYLER DE VARDIR

Peki, her katkı sunanın kendine sorduğu soruyu sorarsak, ben Önsöz'e ne kattım? Galiba bu en kısa paragraf olacak ama çok da tembel olduğumu düşünmeyin. Galiba ben bir avuç un getirdim ve tabaklar dolusu baklava yedim. Güzel çıtır çıtır, taptaze ve çoğu kez de fıstıklı! Sanırım başka birimiz de bir avuç şekerle, bir başkamız da bir avuç fıstıkla, ötekimiz de cevizli gelmişti. Yani bunca bedel, zahmet, terkan içinde yorgunluk ve ve ve... İşte hepsini bir yana koyup söylüyorum: Dostlar, Önsöz deyip geçmeyin sakın; çünkü burada çok tatlı bir hikâye var! Gelin ve katılın.

SAĞLAM ZEMİN VE YERE SAĞLAM BASMAK

15 yıllık bir yayını düşünün, böyle bir yayını değerlendirince ilk akla gelen; bana ne kattığı sorusudur. Aslında soru eksik, ne değil neler neler kattı diye sormak gerek. Cevabı da kolay değil, bunları en kısa şekilde yazsak bile 1000 sayfa kadar tutabilir. Az önce de söylediğim gibi, en önemli katkısı; Önsöz'ün kendi niteliği sürekli ilerlediği için yazarlarının da bir yıl önceki gibi yazma şansı olmaz. Böylece yazar bu tempoya ayak uydurarak, kendini sürekli bir gelişim içinde tutar,

Kaç okula böyle bir karalama ile gelir ve bir süre sonra bir kitap ya da kitaplar yazmış olarak çıkabilirsiniz? Üstelik bu bir mezuniyet değil olsa olsa yeni bir döneme geçiştir. Kendini geliştirmek; öğretmen değil öğrenci olabilmektir. İşte Önsöz'de her yazar böyle bir öğrenci olur. Önsöz'ün farkı bu ve aynı zamanda en güçlü yanı da; o kendi yazarlarını yetiştirdi.

“ben oldum” hastalığına yakalanmaz. Çünkü, Önsöz sağlam bir zemin ama orada ayakta durmak isteyen de ayakları aynı derecede sağlam yere basmalı. Belki; “ben artık oldum” deyip de uçuşa geçen tipler de çıkacaktır. Onlar için şimdiden geçmiş olsun çünkü hızlı irtifa kaybının sonuçları hayli ağır olacaktır. Belki şimdi şöyle diyorsunuz “iyi de sana ne kattığını söylemedin?” Aslında söyledim, bana hep daha iyisini yapmamı söylüyor, bu az şey mi? Hem şu ana kadar hızlı bir irtifa kaybedip bunun berbat sonuçları ile uğraşmıyorsam, bunun nedeni, tüm yazarları gibi beni de koruyor olmasıdır. Ayrıca bir önceki paragrafta söylediğim gibi o hep aldığından fazlasını verir. Bu Önsöz’ün alışkanlığı az alır çok verir.

HARMAN

Önsöz kuşakları buluştu. 70’liler 80’liler 90’lılar ve 2000’liler; her kuşak tüm bu dönemlerin birikimiyle geldi, bu birikimler Önsöz sayfalarında buluştu. Böylece yaşamışlıklardan bir harman oluştu. Dile gelen her anı, her şahitlik, her umut her heyecan bu harmana bir tat verdi ve bir yürekte ötekine atan nehirlerle dönüştü. Bu aynı, doğru ufka bakan farklı pencereler gibidir. Bu doğru ufka bakan pencerelerin her biri bize o ufka estetik açıdan farklı bakış açıları sundu. Her bir pencere aldığı zevki ve bilgiyi çeşitlendirdi. Kısacası bu eşsiz bir harmandır. Farkında olan biri ciğerlerini hemen bunun kokusuyla doldurur. Sonra da sizin dilinizden, kaleminizden dökülür ve hop, bir de bakmışsınız ki o kızıl ufka bakan bir pencere de siz açmaktasınız. Böylece bu harmana bir güzel koku daha katılmış olur. Hatta kim bilir belki de yazdıklarınızı çizdiklerinizi okuyan, gören biri etkilenecek kaleme sarılacak, önce imla hataları yapacak, önce düşündüklerini tam ifade edemeyecek. Ne bileyim cümle düşüklükleri filan sinirlerini bozacak, o sevimsiz imla kılavuzunu hep yanında tutmak zorunda kalacak; ama belki de bu acemi bir süre sonra hepimizi geçip gidecek. İşte bu harman yerinde bunlar da var. Dahası bu harman yerinin harmanında binlerce farklı koku var; ama içlerinden biri bile pis kokmaz. Bu harmanda kötü kokular iyi kokularla gizlenmez.

KÖTÜ KOKULARA DAİR

Bu sevimsiz bir konu ama kötü kokular var. Maalesef bazı yayınlar temize yakın bile değil. Sayfalarında cinsiyetçi, ırkçı, homofobik

sözlerle karşılaşılıyor. Bu kötü bir harmandır. Araya Nazım'dan Neruda'dan bir şeyler serpiştirildikten sonra ağzına geleni söylemek iddia ettikleri gibi hiç de burjuva yozluğun teşhiri değildir. Eğer etik değerleri çiğneyerek bu teşhir yapılırsa ortaya çıkan şey sadece burjuva yozluğun yeniden yaratımıdır. Önsöz bu değerlere devrimci edebiyat sanatın ilkelelerine bağlı kalarak bu tür yayın çevrelerine karşı da bir duruş sergiliyor.

NE VAR BU İŞİN İÇİNDE

Dil, bir edebiyat-sanat yayınının kullandığı dil çok önemlidir; çünkü bu varmak istediği yerle sıkı sıkıya bağlıdır. Böyle bir yayın çocuklardan bahsettiğinde çocuklara yeni bir bakış açısıyla sevdirebilmeli. Kadın mücadelesinden bahsettiğinde en azından annelerimizi daha çok sevdirebilmeli. İşçilerden bahsettiğinde madende yananların acısını kalbimizde hissettirebilmeli. Öfkeyi, öfkenin yöneleceği yeri, umudu ve onun nasıl büyütüleceğini, tüm bunları estetik düzeyi düşürmeden, işin kolayına kaçıp slogan atmayla yetinmeden yapabilmeli. İşte Önsöz’de yazarları ve okuyucuları bunları buluyor.

Zira estetik kaygıların yerini giderek daha çok “moda” olan alıyor. Oysa estetik bir düzey ve bilinçli bir tercihtir. “Moda” ise bilincimize rağmen bize kabul ettirilen ya da ettirilmeye çalışılan tüketim alışkanlığıdır. Estetik üretir, moda ise tüketir. İşte Önsöz’de yayınlanan tüm eserlerde estetik düzeyin korunması ve geliştirilmesi çabasının hep var olmasının bir nedeni de budur.

GELELİM İTİRAFLARA

Muhtemelen hatta büyük ihtimalle bütün yazarları arasında Önsöz editörlerine en çok çileyi ben çekirmişimdir. Virgülü, tırnak işaretini, tek tırnağı, uzun çizgi ve en çok da tam bir baş belası olan noktalı virgülü ve de açıkçası tüm o imla işaretlerini yerli yerinde kullanmayı öğrenmem çok uzun bir zaman aldı. Onları rastgeleyle hiç arasında bir şekilde kullanıyordum. Tabii okurlar bunu hiç fark etmedi; çünkü her biri bir dünya güzeli olan editörlerimiz çalışmalarımızdaki bu hataları düzelttikten sonra yayınlıyordu. Bu nereden bakarsak bakalım hiç kolay bir şey değil. Onlara bu çileyi çektiğimi itiraf ediyorum. Bunları okuyan yeni yazar adaylarımıza diyeceğim şey; arkadaşlar, yayın ekibi ikinci bir travmayı kaldıramaz ve benim yaptığımı yaparsanız muhtemelen size; doğru düzgün yazmanız için çalışmanızı iade edeceklerdir! Tabii

siz gene de inatla yazın.

Benim için önemli olan anlatmak ve ne anlattığımdı, yani nasıl anlattığım değildi. Maalesef bu çok saçma bir düşünce şekliydi ama benim bunu ve editörlerimize çektirdiğim ıstırabı anlamam biraz uzun zaman aldı. Gerçi hala noktalı virgülü benden daha iyi kullanıyorlar. Hatta bazen tırnak işaretini de. İşin sınırimi bozan yanı bunu yaptıklarında çalışmalarım çok daha güzel oluyordu.

Dahası bana 3 adet imla kılavuzu gönderdiler. Yanlış anlaşılmasın ben istemiştim. Gerçi ben bir tane istemiştim onlar 3 tane yolladılar! En anlaşılmasın olanı ilkokul çocukları için olanıydı. Şaşırmayın, başka nasıl çocukları yazı yazmaktan nefret ettirebilirler ki!...

Bir itiraf da tashih hatalarına dair olacak. En azından benim çalışmalarım için şöyle diyebilirim. Tashih hatalarımın bir nedeni de benim kendime has harf karakterlerinden olabilir, yani yazım güzel değil.

Yani sevgili editörlerimiz; yaptığınız ve yaptığım şeyin farkındayım, sizden istediğim bunları sadece espri değil, ben ve benim gibi yazarlarınız adına bir özeleştirici olarak da kabul etmeniz. Yazılarım için ayırdığınız uzun zamanlar ve verdiğiniz emek için çok ama çok teşekkürler, iyi ki varsınız.

SON OLARAK

Böylesine nitelikli bir yayını 15 sene boyunca çıkarmak hiç kolay bir iş değil. Etrafınıza bakın bunun kaç tane daha örneği var ki? 15 yıl boyunca verilen emeğin büyüklüğünü bir düşünün. Tek para kaynağı okurları olan böyle bir yayının kapitalist bir ülkede ve faşizm koşullarında çıkarılması için ne söylenece az. Editörlerinin sık sık saçma sapan nedenlerle, bahanelerle tutuklanması da ayrı bir değerlendirme konusudur. Bunlar Önsöz'ün her bir sayısı için ödenen bedelin sadece birkaçıdır. Burada tüm bunları tek tek saymayacağız. Ama eminim ki okurları bunları uzunca düşünecektir. Diyeceğim odur ki; başta sevgili okur, yazar ve en çok da siz sevgili yayın ekibi, Önsöz hepimizin ortaklaşa yarattığı bir başarı öyküsüdür.

15 yılda geçen bu yılların ardından onurla söyleyebiliriz ki: Evet, Önsöz sosyalizmin önsözüdür.

VE SON BİR NOT!

Bir kez bile izleme şansım olmadığı halde, Önsöz yayın ekibine, emekçilerine olan güvenle tüm bu söylediklerimizin hepsini koşulsuz ve tereddütsüz Önsöz TV için de söyleriz.

Bu arada "sürpriz" değil "süpriz" ... Başlığı espri olsun diye böyle yazdım. Sizin gönderdiğiniz imla kılavuzunu okuyana kadar "süpriz" diye biliyordum.

yol arkadaşlarımızdan

Post-modern zamanlarda gözden düşürülmeye çalışılan 'Toplumcu Sanat'ı -estetikliği de ihmal etmeden- taçlandıran, aynı zamanda genç yazar, şair ve çizerler için bir okul görevi üstlenen Önsöz Sanat Edebiyat Dergisi'nin 15. Yılı kutluyorum. Kara, borana, fırtınaya rağmen dergiyi ısrarla yayınlayan Önsöz Dergisi emekçilerini selamlıyorum.

Adil Okay

Çizerlerinden Önsöz'e

LMK'dan ÖNSÖZ'e

Tüm Önsöz emekçilerine öncelikle çok teşekkür ederiz. 15 yıldır bu harika dergiyi çıkartan akıllara ve yüreklere hayranlığımızı ifade etme fırsatı bulduğumuz için çok sevinçliyiz.

ÖNSÖZ, bu güne kadarki yayınlarıyla komünist kültür sanatın en güzel ve ışıklı örneği oldu. İşçi sınıfının kurtuluş mücadelesine bu cepheden çok büyük katkı oldu. Gerçek anlamda bize öğretmen oldu. Marksist-Leninist sanat anlayışını, devrimci bakış açısını öğretti.

ÖNSÖZ, okurlarına yüksek bir estetik bilinç kazandırabilen sıradışı canlı - ahenkli - coşkulu bir dergi oldu. Bizim bir parçamız oldu. 15 yıl boyunca istisnasız her sayısını merakla bekledik. Elimize alınca bir salukta okuduk. Yetmedi saluklanıp 2-3 kere hatim ettik. LMK yada kucak açtı. Değer verdi. Önsöz ailesinin içinde olmak bizim için en gurur verici şeylerden biridir.

ÖNSÖZ'ün 15. yılını coşkuyla kutluyoruz. Ve dahada güçlenerek yürüyüşünü sürdüreceğine kuşkuymuz yok.

ÖNSÖZ, her işçinin - emekçinin - öğrencinin evine her devrimci - demokrat tutsağın hücresine mutlaka girmesi gereken bir yıldızdır, siperdir. Sosyalizm mücadelemizin kültür-sanat cephesinde dalgalanan kırmızı sarıdır! Devrimin ÖNSÖZ'ü bu kadar güzelse, gerisi muhtesem olacak demektir!

ÖNSÖZÜMÜZÜ SÖYLEDİK,
SON SÖZÜMÜZÜ DAHA SÖYLEMEDİK!

BÜTÜN KÜLTÜR, SANAT, ESPİRİLER
HERŞEY EMERİN OLACAK

YAŞASIN KÖTÜLERE KARŞI
MÜCADELEMİZ!

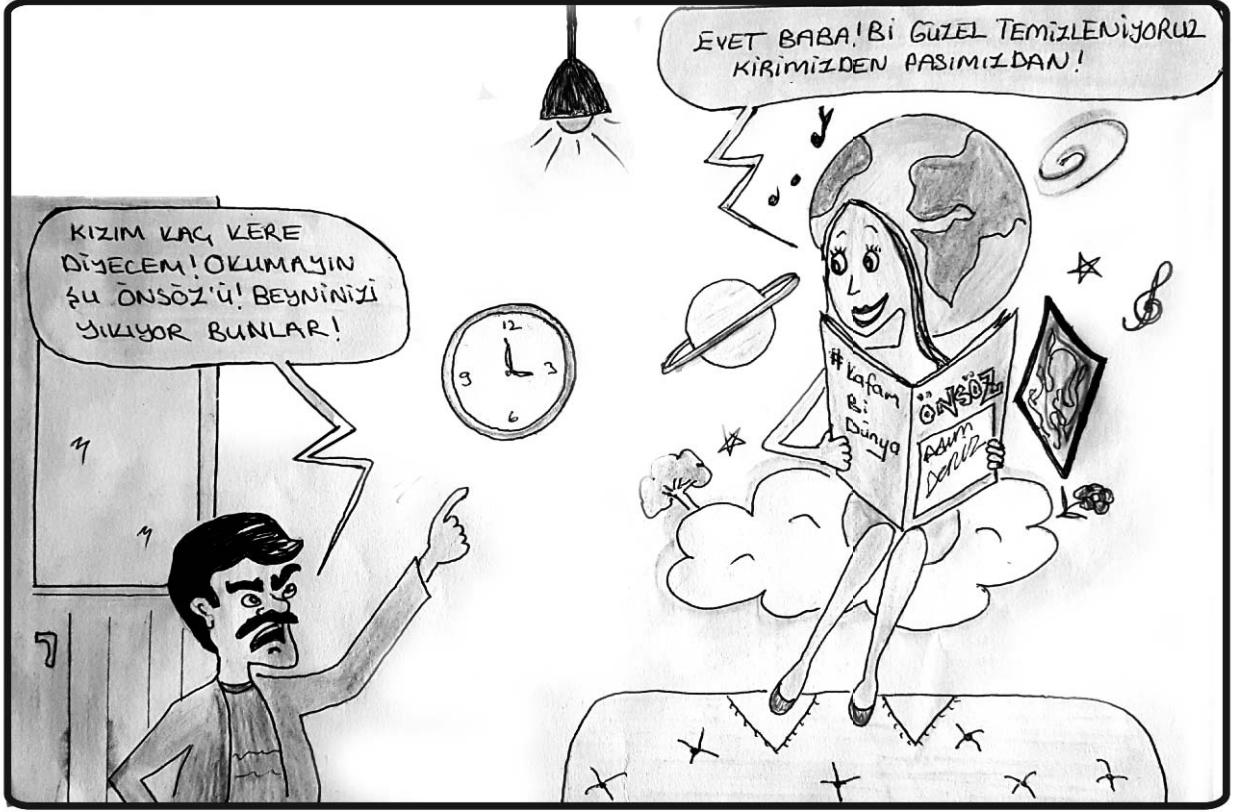
YAŞASIN ÖNSÖZ!

SURAYA KENDİMİDE
SOKUŞTURURSAM...

FISTIK
GİBİ
ALDU!

sinan özgür

Ölmeyen Toplumcu Gerçekçi Sanat ve Önsöz

Elinize aldığınız her sanat-edebiyat dergisinin Toplumcu Gerçekçi Sanata el-Fatiha okuduğu, “elveda Toplumcu Gerçekçi Sanat” dediği zamanlardı. Yok şiir devrim yapmazmış. (Sanki yapar diyen var.) Yok sanat sınıflar üstü bir şeymiş. (Sanki sanat havada uçuyor.) Yok aslında proletarya diye bir şey de kalmamış. (Sanki komünizmde yaşıyoruz.) vb. saçmalıklardan geçilmeyen zamanlardı. Hangi zamanlardı? Gelsin Varoluşçuluk, gitsin Post-modernizm, otursun Yeraltı Edebiyatı. Varsa yoksa böyle zamanlardı. Ya da senin çevrende hep bunlar vardı. Senin belleğinde ise Şolohov, Ehrenburg, Gorki, Nazım... Sen bu yazarları sıraladığında; “Boş ver, devrim yıllarında değiliz.” (Sanki hayatlarında bir devrim görmüşler gibi.) Ve o devrimler dönemi bir daha geri gelmemek üzere bitti. (Sanki devrim gelmek için onlardan izin isteyecek gibi.)

Çağ başka yerden akıyor diyorlardı. (Sanki çağın nerden aktığını kendileri biliyormuş gibi.) Senin okumalarına çağ dışı dedikleri zamanlardı. Ne yaparsın edebiyat çevresi işte, dediğin zamanlardı. Bu çevreye “entelektüel gevezeler” dediğin zamanlardı. Sanat gelmekte olanı görünür kılansa, peki görüneni görünmeyen kılan bu yazman-çizmenlere ne demeli, dediğin zamanlardı. Dikkat, bunlar hiçbir şey başaramayanlar biliyorsun, biliyorsun onlar yalnızca bunu başarabilirler, dediğin zamanlardı. Ve böylelerine büyük öfke duyduğun zamanlardı.

Rehberin, “Gerçekte burjuvaziye bağlı iki yüzlü özgür edebiyatın karşısına proletaryaya bağlı gerçekten özgür edebiyat” diyen Lenin; belleğinde Gülten Akın’ın “Yol yürüyüş öğretir.” dizesi, yola düştüğün zamanlardı. İşte tam

da böyle zamanlardı.

Tam o anda oturduğun masaya, senden izin almadan heyecanlı heyecanlı çöken arkadaş seni bir yere davet ediyor Antakya’da. Ayışığı Sanat Merkezi açılmış ziyaret edelim, bir çaylarını içelim diyor. Boş ver imasında bu daveti geçiştirme derdine düşüyorsun. Ama arkadaş ısrarlı... İlla da gidecek. Arkadaşa Gülten Akın beni kandırdı “Yol yürüyüş öğretmiyor” koca bir yalan diyesin var, diyemiyorsun. Seni ikna edip peşine takıyor. Ve sen Önsöz’e doğru ilk adımlarını attığını bilmeden, yolun da yürüyüşün de öğrettiğini unutarak Ayışığı Sanat Merkezine doğru yürüyorsun. Yol yürüyüş öğretmeye başlamıştı. Attığın her adım Önsöz’e doğru atılmış bir adımdı. Ama sen, daha bunu bilmiyordun.

İçeri giriyorsunuz. Sizi bir içtenlikle karşıyorlar. Uzatılan her elin dostluğunu hissediyorsun. Burası başka diyorsun. Bu samimiyetin ve dostluğun ya da insana güven veren o sesin...

Nerde bir kültür-sanat derneği varsa bir bir geziyorsun. Kendini bulacağın bir yer ya da kendinle bulaşacak bir yer arıyorsun. Aylarca süren bir arayış... Ama yok, fikirde ve dertte buluşamıyorsun. Senin olmaz baktığın şeylere, onlar olur bakıyorlar, ya da senin olur baktığın şeylere, onlar olmaz diyorlar. Uzun bir arayıştan sonra umudun kırılıyor. Gülten Akın’a kızmaya başlıyorsun. Hani yol yürüyüş öğretirdi. Yorgunsak yokuşa sürmeyelim, yorgunsak dinlenelim. Sonra düşünürüz diyorsun. Bir kafede oturup Nazım okuyorsun.

Ben bir yolculuk yaptım / Ayışığında günışığında / dört mevsimle ve bütün zamanlarla birlikte / ... / henüz konuşamayan bir çocuk

gibi cesur / yani bir kuş kolaylığıyla ölmeye de / bin yıl yaşamaya da hazır... dizelerinde gezi- niyorsun. Umudu çok mu kısa tuttuk diye dü- şünüyorsun. Gülten Akın'a kızgınlığın daha geçmemiş. (Fare dağa küsmüş, yok fare değildi o başka şeydi...)

Konunun Önsöz'ün yapraklarından fırla- yarak insanların yüzlerine, içlerine işleyen söz- çükler olduğunu daha sonra anlayacaktın.

Oturduğunuz masaya dostlukları gibi sıcak çaylar geldiğinde senin gözlerin raflarda duran Önsöz'e çarpıyor. Aranızda dört-beş adımlık bir mesafe miydi yoksa gözlerde sı- kıntı mı var çözemiyorsun. Masadan kalkıp Önsöz'e doğru adım atıyorsun. Yol değil artık, adımlar kalmıştı. Yol değil adımlar yürüyüş öğretiyordu. Ve nihayet Önsöz elinde... İlk okuduğun cümle sizi karşılayan insanlar kadar samimi.

"İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sos- yalizm büyük bir eserdir; bu da onun Ön- söz'üdür."

Yol yürüyüşü öğretmişti. "Ver elini, ka- pakta kalma ey okur, içeri gir." diyor Önsöz. İtiraz etmeden elini eline veriyorsun. Artık Ön- söz'le aranda hiçbir mesafe yok. Muhabbet uzun ve derin oluyor.

Kavgada umudunu yitirmeyenlerin, sa- natında kavgayı işleyenlerin, ayağını kapita- lizme göre uzatamayanların sesi olduğunu o an anlayacaktın. Önsöz sana bir şey daha anla- tıyordu. Toplumcu gerçekçi sanatın ölmediğini ve asla ölmeyeceğini her bir sayfasında, kuru- lan her cümlesinde sana gösteriyordu. Gülten Akın'la da barıştırmıştı seni. Yol gerçekten de yürüyüş öğretmişti. Bu yolu Önsöz'le yürüye- cektin artık. Önsöz'le yürümek seni daha güçlü kılacaktı. Çünkü Önsöz'de hırs ya da kariye-

rizm yok. Sosyalizm ve emekçilere duyulan o büyük sevgi var.

Zamanın nasıl aktığını anlamamıştın. Ama artık kalkma vakti gelmişti. Dışarı çıktığı- nızda, elinde Önsöz, dilinde Nazım'ın "Yürü- mek / Yürümeyenleri arkada boş sokaklar gibi bırakarak / ... Karanlığın gözüne bakarak yürümek / yürümek / yürümek / yürekten / gü- lerekten / yürümek" dizeleri vardı.

Eve geliyorsun. Kendini hemen odaya atıp Önsöz'le muhabbeti daha da koyulaştırı- yorsunuz. Ve sürpriz! Önsöz odana dünyanın bütün devrimci yazar-şairlerini davet ediyor. Tabi o gün müsait olmayanlar mazeretlerini bildirerek. Önsöz'den özür dileyip başka sefere diyorlar. Ama o gün gelenler de vardı.

Merhaba büyük insanlık; diyerek içeri giren Nazım...

Sizi halk adına selamlıyorum; diyerek hemen yanı başınızda bağdaş kuran Grib- çeva...

Herkes, çelik nasıl sertleşti öğrendi mi; diyerek çat kapı giren Ostrovski...

Ohho... Burada bütün kuşukular kovul- muş, her türlü korku yok olmuş; diyerek ne- rede oturacağına karar veremeyen Dante...

150 yıldır, sorun yalnızca yorumlamak değil sorun onu değiştirmektir, diyorum. Bu oportünistler ve reformistler hala anlamadı- lar...

Kim söylemişti hatırlamıyorsun. Marx'tı her halde; "Keşke Paris Komün'ü sadece ka- dınlardan oluşmuş olsaydı.

Önsöz'le göz göze geliyorsun bir an ba- kışlarıyla sana; "Merak etme" diyordu. "Bizim de tarihin bizi anlatacağı günlerimiz olacak. Yaklaştıkça yaklaşıyor gelmekte olan. Bir fı- rına yaklaşıyor yakındır." diyordu.

Ve itiraf etmelisin ki o gün Önsöz'ün söylediği yakın, yakın değil uzak gelmişti sana. Dürüst olmak gerekir ki öyleydi. Evet öyleydi. Çünkü sen Önsöz'ün sohbetlerine daha yeniydin. Ne diyordu nar? Ben çatlama gidiyorum ve sen narın dediği gibi çatlama daha yeni gidiyordun.

Gecenin sonuna gelmişti. Herkese tatlı bir yorgunluk çökmüştü. Önsöz gelenlere ayrı ayrı teşekkürlerini sunarken Marx hala bir şeyler anlatıyordu...

Yer açın anlatacaklarım var. Kaşlar çatık, yüz gergin, sanki devrimi ıskalamışta gelmiş, insanlığın en büyük şairi Marx. Tabi çok konuştu o gün. Bütün konuştuklarını burada anlatamazsın. Anlatmaya kalksan kapitalizminden ilkel komünale yol olur. Tanımadığın başka yazarlarda gelmişti o gün. Önsöz birer birer tanıştırdı seni onlarla.

Saat dursa da senin için zaman akıyordu. Gecenin ilerleyen saatlerinde Paris Komünü ve şairleri konuşuldu. Gerçi Dante bu duruma biraz İtalyan kalmıştı ama Önsöz arada bir açıklamalar yapıyordu Dante'ye. Her ne kadar Marx dikkatinin dağıtılmasından sinirlense de.

Konuşmaları büyük bir dikkatle dinliyorsun. Zamansal anlamda uzak ama duygu ve düşünce anlamında sana çokça yakın sohbetti. Artık sıra Komün şairlerine gelmişti. Victor Hugo'dan Rimboud'tan, Komün için yazdıkları şiirlerden örnekler veriliyordu. Komün'ün proleter kadınları da unutulmadı. O kadınların cüretleri anlatıldı.

Önsöz'le tanışıklıktan beş yıl sonra Gezi Ayaklanması patlıyor. Ayaklanmanın ilerleyen günlerinde Antakya'da Sevgi Parkında çadırlar kuruyor. Sen, elinde Önsöz'le bütün çadırları gezme-görme derdindesin. Bir an duruyorsun. Evet "Onlar" dı. Sen de onlara doğru yürümeye başladın. Birden Mehmet Said Aydın'ın;

*Tam üç tane dilde dalga geçmeyi biliyorum
Deniz demeyi biliyorum en az üç dilde*

...
*Dünyanın bütün dilleriyle devrim diyebilirim
En az üç dilde de devrim
Devrim, revolution, serhildan*

Dizelerini mırıldanıyorsun. Tam yan yana geldiğinizde Önsöz'ü havaya kaldırıp "Umudumuz kavgada kavgamız sanatımızla" diye bağıryorsun. Önsöz'de eşlik ediyor sana "Ben sosyalizmin Önsöz'üyüm, ve asla sonsözüm olmayacağım.

Önsöz'le bir kahkaha patlatıyorsunuz. Sahi biz böyle gülmeyi kimden öğrendik. Lenin sizi inandırın; öpüp başımıza koyduğumuz Devrimden. O zaman bütün halklar hep bir ağız ve yüksek sesle gül, devrimle-devrimle gül.

Herkes size bakıyor. En çok da "Onlar" bir türlü var-olamayanlar. Arkalarına dönüp uzun uzun bakıyorlar.

(Ne oldu? Devrim size sormadan mı geldi. Eee canım sizde kulağını çekin şu devrimin bi'dahaki sefere sizden izin alsın, öyle küs küs bakmayın.)

Müthiş bir coşku ve sevinç kaplıyor içini...

İyi ki varsın Sevgili Önsöz diyorsun.

İyi ki varız Sevgili Yoldaş diyor sana.

Kavgaya dost omuz başınla yoldaş omuz başınla girmek ne güzel diyorsun.

Ve hayat seni Önsöz'den önce Önsöz'den sonra ikiye böldüğü günden beri bütün güzel şeyleri en çok da devrimi Önsöz'e benzetiyorsun. Çünkü gülüşü öyle büyük ki herkese yeter.

Nice 15 yıllara sevgili Önsöz...

yol arkadaşlarımızdan

Kovid-19 geldi, yaşamımıza girdi. Alıştığımız yaşam düzenimizi bozdu. Bir yanı bu. Öte yandan Kovid-19 bize insanın aslında ne kadar da zavallı bir durumda olduğunu gösterdi. Sen, dedi Kovid-19, havayı suyu kirletirsin, zevk için de öldürürsün doğadaki canlıyı. Haydi bakalım şimdi ne yapacaksın? Kalabalık kentlerde nasıl yaşayacaksın? Üstelik Kovid-19'dan nasıl korunacağımızı da tam olarak bilemiyoruz. Bilimsel çalışmalar henüz bir sonuca varamadı. Bize söyledikleri temizlik, maske, mesafe.

Ben artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, her şey değişecek diyenlerden etkilenmiyorum. Biçimsel kimi değişiklikler olabilir ama temelde insan kolay değişmiyor. Değişimden anladığımız insanın değişimiye şunu bilelim: İnsan değişime direnir. Kapitalizmin yarattığı kendine yabancılaşmış insan bireysel yaşantısını sürdürebilmek dışında hiçbir sorunla ilgilenmiyor. Değişmek demek sorumluluk almak demektir. Bu dünyada yalnız yaşamadığını bilmek demektir. Bu nedenle ben biçimsel değişiklikler dışında köklü bir değişim beklemiyorum. Değişimin kolay olmadığını biliyorum.

Önsöz'le ne zaman tanıştık... Zaman nasıl akıp gitti. Ne zaman tanıştık, anımsamıyorum. Sanki hep yaşamımızın içindeydi. Bir kültür merkezi açılışı anımsıyorum. O zaman adı Genç Ekin idi. Genç insanlar toplanmışlar kültür-sanat etkinliklerini coşkuyla, heyecanla sürdürüyorlardı. Sonra Ayışığı oldu. Orda da bilginin, öğrenmenin sürekliliğinin ardına düşmüşlerdi. Aydınlığı arayan, aydınlığı yaratan irade kültür-sanat alanında soluk alınan alanlar yaratmayı önemsiyordu. Önsöz Dergisi aydınlık yolcularının dergisidir. Dile kolay 15 yıl olmuş. Nice 15 yıllara. Aydınlığa, insana, güzel bir dünya düşüne selam olsun.

Berrin Taş

İğneyle kuyu kazma yöntemiyle sosyalizmin ÖNSÖZ'ünü, işçilere, yoksul köylülere, öğrencilere, öğretmenlere, gecekonduculara ve kapitalizmin, erkeklerden farklı olarak kadın olmaktan ötürü iki kat sömürülen kadınlara,

"Mücadelemiz Ortak Kurtuluşumuz Birdir" şiarını

bir an olsun akıldan çıkarmadan,

Kürt'üne, Türküne, Laz'ına, Çerkez'ine, Süryani'sine,

Sünni'sine, Alevi'sine, Musevi'sine, ateistine

sanatın önemini kavramaktan ileri gelen,

şiire, tiyatroya, öyküye, romana,

hak ettikleri değeri vererek yaslanan bir anlayışla,

"İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir, bu da onun ÖNSÖZ'üdür." diyerek

bıkmadan usanmadan, yılmadan

her türlü baskıya, zulme ve işkenceye göğüs gererek

bir an olsun umutsuzluğa düşmeden

tam on beş yıldır sosyalizmin önsözünü anlatmayı

sürdürmek, bilimsel sosyalizmi kavramayı ve bilimsel sosyalizmin kitlelere ancak böyle bir devrimci inatla anlatılabileceğini bilmekle mümkündür.

Gözlemlerim, ÖNSÖZ ekibinin, inatçı kararlılığının dört dörtlük olduğudur. Kendilerini kutlar, sosyalizm yolunda yürüyüşlerinin devamını dilerim.

Selah Özakin

Önsöz'e 15.Yılda Selamlama

Her eylemin bir önsözü vardır. Önce düşüncedir ardından söze dökülür. Bir gün hayatın içinde eyleme geçer.

Ülkemizde yüz yıla yaklaşan Cumhuriyet tarihinde kim bilir kaç bin dergi

ne heyecanlarla ne düşlerle yayın hayatına atılmıştır.

Tek sayı da çıkabilse her derginin bilinen-bilinmeyen bir serüveni vardır.

İçinde yaşadığımız sistemin dergi konusunda kafamıza çakıp geçtiği modeller vardır. "Dergi" adı geçtiğinde hemen onlar gelir gözümüzün önüne. Kapak tasarımıyla, sayfa düzeniyle, yoz, eklektik dünyaya bakışıyla birer klişedir onlar.

Ülkemizde devrimciler model konusunda tüm klişeleri yerle bir etmişlerdir. Ne kapak tasarımı kalmıştır ortada ne de sayfa düzenlemesi...

"Önsöz" kapağından sayfasına sistem dergilerinin hiçbir klişesine benzemez.

Duygusuz boyalı basına karşın duygulu, mütevazı bir kapakla çıkar okurunun karşısına.

Önsöz okuruyla yürek yoluyla ilişki kuran duygulu bir dergidir. Onun kapağıyla buluşmayı başaranlar içinde yazılanlara kavuşmak için yanıp tutuşmaya başlarlar.

Söz parlatmayan, anlatacağını içtenlikle sokaktaki insanın anlayacağı bir dille anlatır Önsöz.

Magnum fotoğrafçıları gibi o da siyah-beyaza sevdalanmıştır. Çünkü göz boyamaya hiç niyeti yoktur. Gerçeği yalın bir dille anlatır okuruna.

"Önsöz" safını açıkça kavgadan yana seçmiştir. İnsanları açlığa sefalete sürükleyen, işkence eden, zindanlarda çürüten, iş kazalarında öldüren sistemin tam karşısına dikilmiştir.

Ülkede durmadan kaynayan eşitlik ve özgürlük çorbasına her sayıda bir tutam tuz daha atar.

Bir gün hastalıklardan, acılardan, yokluklardan arınmış bir dünya kurulduğunda Önsöz'ün de katkıları saygıyla selamlanacak.

Mehmet Esatoğlu

Taşan Deniz

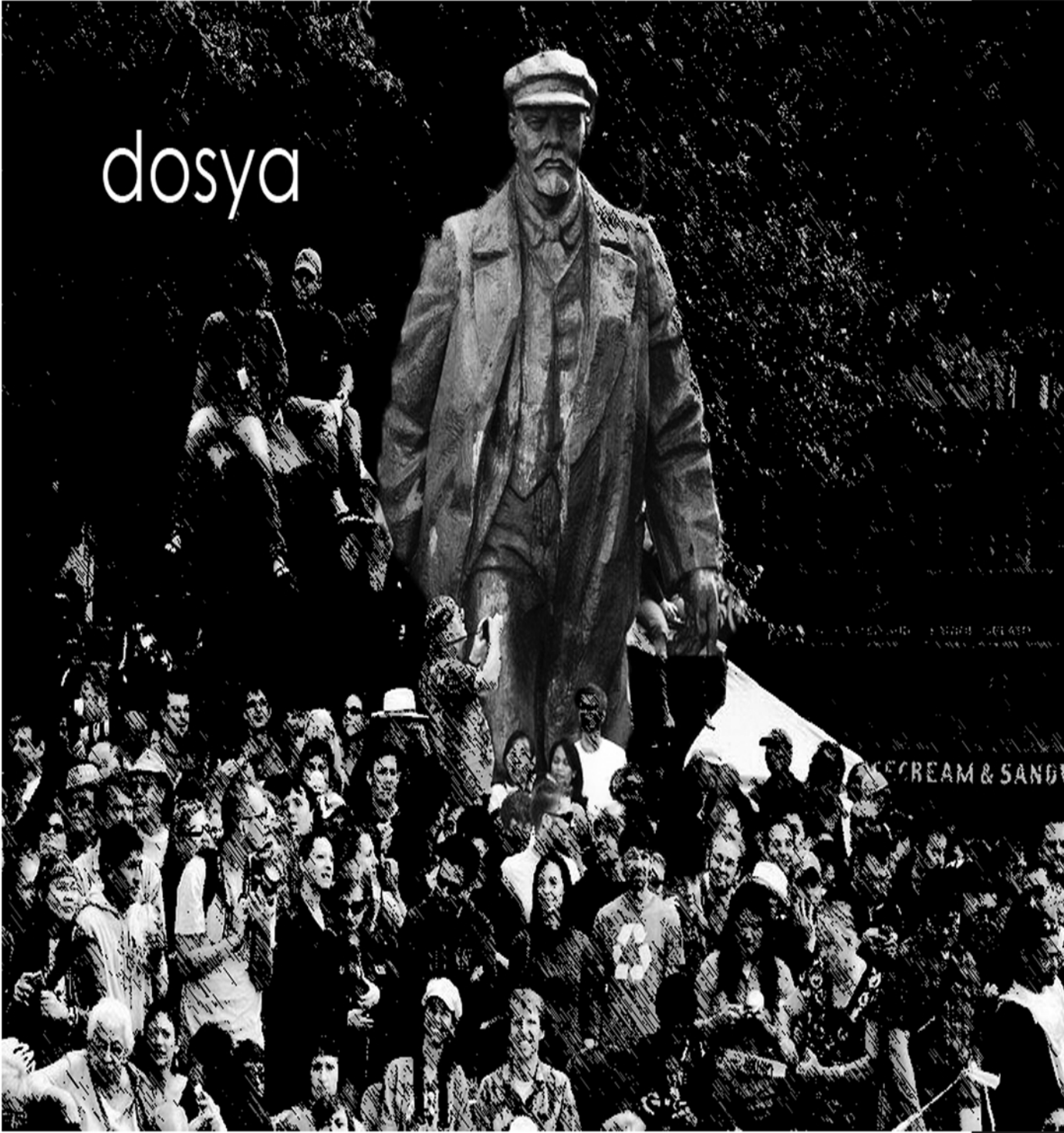
*Bir yürüdün
Taşırdın tüm suları
Akıttın yüreklere kentlere
Kazındı beşiklere adın
Kız demeden oğul demeden
Ha taşı ha taşacak
Şimdi her biri
Deniz
Meydanlara dolacak*

**Dergicilikte 15 yıl uzun bir süreç...
Birkaç yılda kapanan dergileri düşünürsek... Bu yıllar başarının belgesi değerindedir. Gönül verenlere, emek edenlere ve bir tümce de olsa katkıda bulunanlara teşekkür eder, Önsöz'ün 15. yılını kutlarım.
Nice 15 yıllara, başarılarla...**

Eşref Yılmaz

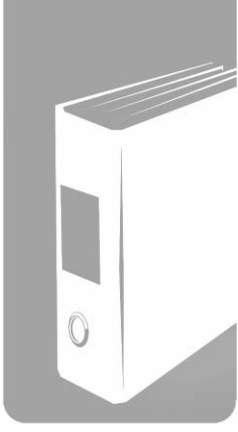
*Gürcü Dil Merkezi Kurucusu
ve Yöneticisi*

dosya

Geleceğe Yürümek

dosya

temade çınar

Yürümek

Yürümek;
yürümeyenleri
arkanda boş sokaklar gibi bırakarak,
havaları boydan boya yarıp ikiye
bir mavzer gözü gibi
karanlığın gözüne bakarak
yürümek!..

Yürümek;
dost omuzbaşlarını
omuzlarının yanında duyup,
kelleni orta yere
yüreğini yumruklarının içine koyup
yürümek!..

Yürümek;
yolunda pusuya yattıklarını,
arkadan çelme attıklarını
bilerek
yürümek...

Yürümek;
yürekte
gülerekte
yürümek...

Nâzım Hikmet

Hareket eden her insanın önüne çeşitli fırsatlar ve tehlikeler taşıyan yol ayrımları çıkar. Yürüyüşümüz, bu fırsatlar ve tehlikeler karşısındaki tutumumuzla yolu ve kendini yeniden yaratır. Seçimlerinin ürünü ve yaratıcısıdır insan.

Her adım başkadır. Adımı atana, atanın yönüne, amacına, tarzına, gücüne ve daha pek çok değişkene göre bir vuruşu, bir ahengi vardır. Parmak uçlarında ince kıvrılışlarla ya da sert bir topukla kendi tarzını tarihe yazar. Devrimin dönüştürücü gücü, atandan da bağımsız geleceğe uzatır her adımı. Her sonraki adımda başka bir kişi, başka bir etki, olay dikilir karşımıza. Kimi en önden karşılar fırtınayı, kimi en arkayı derler toplar. Her adım gidilecek hedefe kendinden bir şey katar.

Her koşulda yürümekte ısrar eden, geleceği bugünden yaratan büyük yolculuğun bir parçası olur. Yolculuğun varacağı yerle çoğu zaman bir bağı yoktur yürüyenlerin. Bugün onu yerinden kaldırıp yola koymuştur bir kere. Çaresi yok yürüyecektir. Kimileri ise apaydınlık görür ufku. Yürüyüşün her anına müdahale eder. Bilir, o an atılan adımın gelecek için anlamını...

Otuz yıllık Ayışığı ve ona son on beş yılında eşlik eden Önsöz'le yoldaşlığımız çaresiz yürümek zorunda olduğumuzun bilinciyle başladı. Yolculuğun pusulası bize ufku gösterdi. Bu nedenle "on beş yıl" önceye dair Önsöz'e dair ilk hatırladığım duygum "yürümeliyiz" oldu.

Nazım'ın dediği gibi "yolunda pusuya yattıklarını, arkadan çelme attıklarını bilerek" yürüdük. Zindan savaşlarında, ölüm oruçlarında en iyilerimizle vedalaştığımız. Devrimci olan her sözün sessizlik fesadıyla sansürlendiği, bütün "dost" kapılarının bir bir kapandığı yıllardı. "Temkinli" yürüme uyarıları, hızlı gidene atılan çelmeler, sınırların içinde kalma çabalarının yaygınlaştığı, nafile ama yine de can sıkıcı uğraşlar...

Bütün duygularımız, düşüncelerimiz birikmiş, bize baskı yapıyordu. Her yaşadığımızı Önsöz'e yansıtma kaygımız, yaşadıklarımızı, tarihi ve bildiklerimizi yeniden gözden geçirmemizi, yeniden öğrenmemizi sağladı.

Sanat merkezinin duvarlarının içinde kalan "Evrinin Türküsü" duvar gazetemize döküyorduk içimizi. Genç bir yoldaşımız, duvarların dışına çıkarmak fikrinin üzerine gitti. Bir yol ayırımındaydık. Fırsatlar ve tehlikeler... Birkaç sayı çıkıp yok olan kültür sanat yayınları ile doluydu raflar ve biz onlardan biri olmak istemiyorduk. Adı gibi, bizi sosyalizme taşıyan yolculuğumuzun yoldaşı olsun istedik.

Önsöz bir fikir olarak ilk doğduğu andan itibaren bu yolculuğu üstlenmenin sorumluluğunu ve heyecanını hissettirdi bize. Yoldaşlığımız böyle başladı Önsöz'le. Hepimizin özlemi, Rumeli Han'ın yüz on bir yıllık odalarında, hararetleli toplantılarla, konferanslarla vücut buldu. Kimi zaman biz ona adımlarımızı uydurduk kimi zaman o bize göre şekil aldı.

İlk acemi adımlarımızın hemen karşılığı geldi. Yolculuğu izleyen, katılan dostlarımız oldu. Her göz, her söz, her çizgi, her adım kendi tarzını, şeklini kattı. On beş yıl boyunca olanı biteni görmeye çalışan gözlerin, yaşanan her şeyi ama her şeyi Önsöz'e aktarma kaygısıyla yeniden yeniden ortaya çıktı. Yaşamı güzelleştirme umudunu taşıyan daha çok insanla birleşti adımlarımız. Gelecek güzel günlere kendi adımını, tarzını katan pek çok yol arkadaşımız var artık.

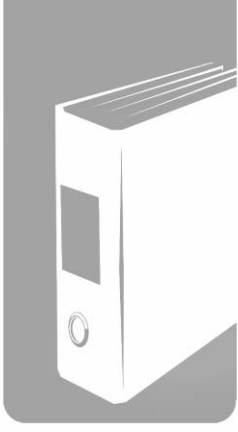
Önsöz bizim yoldaşımız, aynamız, dost omuz başımız... Kimi zaman öfkemiz tepemizdeyken, kimi zaman aşkımız yüreğimizi çekiştirirken, kimi zaman acı içimizi ezerken, kimi zaman coşkumuz kıpır kıpırken Önsöz'e koştuk. O, her seferinde bizlere kapılarını açtı. Aklımızı ve duygularımızı derleyip topladığımız, yeniden süzgeçlerden geçirdiğimiz, yürüyüşümüzü sınıdığımız yer oldu. Gözaltılar, tutuklamalar, saldırılar, engellemeler bir bir sınımadan geçirdi Önsöz'ü. Yolundan çıkmadı, her seferinde ayağa kalktı, elimizden tuttu ve yürüdü.

Geçtiğimiz yol engebeli ve uçurumlarla dolu. Yürüyoruz... Her adımımızda geleceğe bir adım daha yaklaştığımızı, attığımız her adımın bizi bugünün karanlığından kurtaracak olan geleceği yarattığını bilerek yürüyoruz. Durmanın bizi düşüreceği tuzakları bilerek yürüyoruz.

Adımlarını birleştirmek isteyen kimseyi arkamızda bırakmadan, adımlarımızı adımlarına uydurmaya çalışarak, kimi zaman hızlanarak kimi zaman yavaşlayarak, kimi zaman durup düşünerek yürüyoruz.

Yürüyelim...

sibel özbudun

Kiminin Düşü Ötekinin Karabasanıdır...

“Gelecek; güçsüzler için ulaşılmaz,
korkaklar için bilinmezlik,
cesurlar için ise şanstır.”¹

“Özel bir şirket uzaya adam yolladı diye heyecanlanıp insanlık ve gelecek adına umutlanmayı anlamıyorum. O uzay, o gelecek bizim değil. Sen ben, hepimiz o şirketler yaşasın diye salgın sırası işe yollanan kalabalıklarız. Sokakta gırtlığına basılanlarız. Cop, kurşun yiyenleriz.”

Ümit Ünal'ın 31 Mayıs (2020) tarihli twit'i böyleydi...

Herkes için eşit, türdeş, tekil bir “gelecek” olmadığının çarpıcı bir ifadesi...

Evet, gelecek, tek değil. Tahayyülü de öyle. Farklı konumlar, farklı çıkarlar, farklı sınıflar için farklı biçimlere bürünüyor. Birilerinin ütopyası, ötekilerin distopyası olabiliyor pekâlâ... Nazileri düşünün, örneğin. Irkların birbirine karışmaksızın bir hiyerarşi içinde dizildiği, Aryen “ırk”ın dünyaya hâkim olduğu, zengin, çalışkan, saf bir “Büyük Almanya” tahayyülü... Peki, bu “kurgu”nun Yahudiler için ne anlama geldiğini düşünebiliyor musunuz?

Corona pandemisi pek çok tartışmanın yanı sıra, bir de “gelecek” projeksiyonlarına ilişkin tartışmaları tetikledi. “Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak” söylemleri eşliğinde...

Çin’in Wuhan eyaletinde bir yabancı hayvan pazarında ortaya çıkıp birkaç ay içerisinde yeryüzüne yayılan bir virüs, sınırların kapatılmasına, milyonlarca insanın aylar boyu eve kapanmasına, küresel ticaretin durma noktasına gelmesine, gıda krizine, üretimin büyük ölçüde duraklamasına, milyonlarca kişinin işsiz kalmasına, dünya çapında iflaslara... “yol açtı” demeyeceğim; vesile oldu. Daha doğru bir deyişle, dünyanın “bu hâli”nin olanca konforlu, teknolojik, mamur-müreffeh, yüksek-teknolojik,

1) Victor Hugo.

2) Rob Wallace, Alex Liebman, Luis Fernando Chaves ve Rodrick Wallace, Monthly Review’da yer alan makalelerinde (“Covid-19 ve sermayenin çevrimleri”, çev.: Gamze Boztepe, <https://sendika63.org/2020/04/covid-19-ve-sermayenin-cevrimleri-rob-wallace-alex-liebman-luis-fernando-chaves-ve-rodrick-wallace-584354/>) soruyorlar: “Yabancı gıda pazarının tipik oryantalizm içinde tanımlanması dışında, en belirgin sorular üzerinde çok az çaba harcanmıştır. Egzotik gıda sektörü, Wuhan’ın en büyük pazarındaki daha geleneksel çiftlik hayvanlarıyla birlikte mallarını satabileceği bir konuma nasıl ulaştı? Hayvanlar bir kamyonun arkasında ya da sokak arasında satılmıyordu. İlgili izinleri ve ödemeleri (ve bunların deregülasyonunu) hesaba katın. Yabancı gıda, su ürünlerinin hayli ötesinde, dünya çapında giderek daha resmi hale getirilmiş bir sektördür ve sanayi üretimini destekleyen kaynaklar aracılığıyla sürekli olarak sermayeleştirilmiştir. Hiçbir yer çıktının büyüklüğünün yakınına bile yaklaşmasa da ayırım

güvenli “görüntü” sünün nasıl bir anda dökülebilecek bir cila olduğunu gözler önüne serdi... Kapitalizmin nasıl kendi suretinde bir cehennem yarattığını... Yaban doğayla arasındaki “mesafe”yi durmaksızın ihlâl eden, talancı, fetihçi bir uygarlığın, eninde sonunda, çökmek için nasıl mensupları arasında “sosyal mesafe” va’z etmek zorunda kaldığını yaşadık, gördük...²

Kapitalizmin her şeyi piyasalaştırma, alınır-satılır hâle getirme, yeryüzünün en uçra köşelerine dek yayılma yolundaki önüne geçilemez dürtüsünün, insanlığa ne denli pahalıya patladığını da... “Artık dünya küresel bir köy hâline geldi; mesafeler kıaldı, mallar, fikirler, sermayeler, insanlar, imgeler, yeryüzü ölçeğinde misli görülmemiş bir hızla deviniyor” devinmesine, ama bu “bitişiklik ve sürat” hâli felaketlerin de (virüsler, nükleer serpinti, kirlilik, savaşlar, uyuşturucu, iktisadi krizler, insan ticareti, pornografi...) misli görülmemiş bir hızla devinmesini getirmekte beraberinde... Tüketim tutkusu, bir cep telefonu, bir otomobil, bir bilgisayar programı, bir ayakkabı modelinin, bir markanın neredeyse gün yüzü görmeden eskiyip yenisiyle değiştirildiği, sanal ya da gerçek nesnelere insan ihtiyaçlarıyla bağlantısını tümüyle yitirip var olmanın sahip olmaya eşitlendiği bir toplumun, dayanışma, kolektivite, belalarla birlikte baş edebilme yerine, parano-yak, tekbenci, empati yoksunu, atomize bir bireyler topluluğuna dönüşmesini izledik son yüz yılda...

Ve insanlar arasındaki eşitsizliğin hem ulusal, hem bölgesel hem de küresel düzlemlerde dudak uçuklatıcı boyutlara vardığını, Oxfam verilerine göre dünyanın en zengin 2.153 kişinin servetlerinin toplamının dünya nüfusunun yüzde 60’ının (4.6 milyar kişi) toplam servetinden daha fazla olduğu³ küresel kapitalizm dünyasında kronik mali krizler daralan fazlarla emekçiler, yoksullar üzerindeki cendereyi daha da daraltıyor.

Böyle bir sistemin sürdürülemezliği, bugün alttakiler için de açıkça ortaya çıktı, üsttekiler için de. Pandemi, buna vesile, belki de katalizör oldu. Hemen herkesin ağızındaki “Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak” retoriği, bunun tanığı. Herkes, farklı bakımlardan “yeni normal”i tanımlama peşinde.

Şunun altı çizilmeli: Kapitalizm yarattığı bir sorunu çözerken (ya da şöyle demeli: çözer-“miş gibi” yaparken) durmaksızın yeni sorunlar yığar insanlığın önünde. Örneğin yarattığı “otomobil uygarlığı”nın yol açtığı sorunlar yığını (hava kirliliği, petrol rezervlerinin tükenmesi...) karşısında bulduğu yanıt, toplu taşımacılığa ağırlık verilmesi, kentlerin yeniden düzenlenmesi, yaşamın yavaşlatılması vb. değil, biyoyakıtla çalışan araçların geliştirilmesidir.

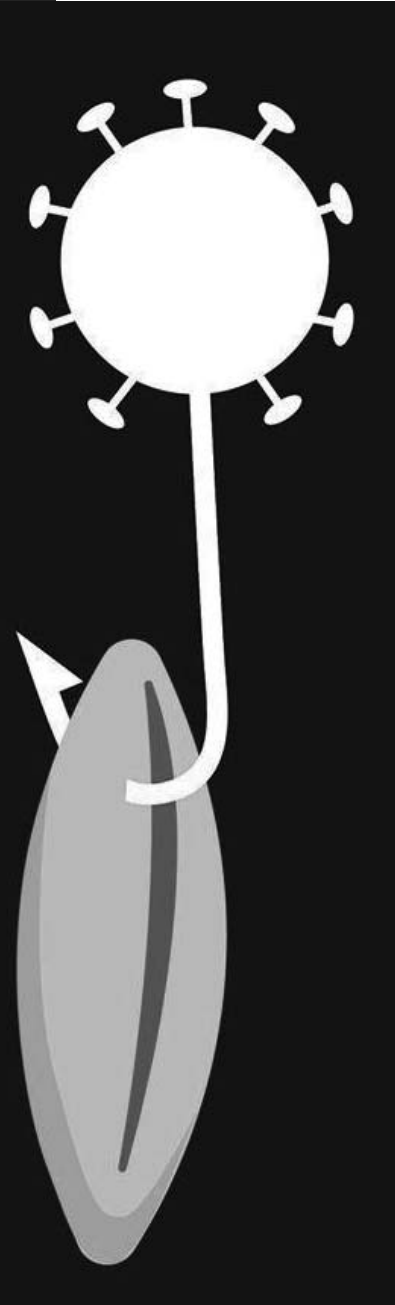
Böylelikle devasa tarım alanları, giderek kıtalar (Latin Amerika, Afrika) biyoyakıt üretiminde kullanılan bitkilerin (mısır, kanola vb.) mono kültürüne tahsis edilirken, milyonlarca çiftçinin geçim temelleri yok edilmekte, açlık tehlikesi tetiklenmektedir... Geçim temellerini yitiren, açlık tehdidiyle karşı karşıya kalan kırsal nüfusun kentlere yığılması ya da gelişmiş kapitalist ülkelere kitle-sel göçü ise, çarpık kentleşmeden yoksulluğa, sınırların militari-zasyonundan ırkçılığın yükselişine yeni sorun yumaklarını yaratacaktır. Her birini çözme girişiminin, sistemi daha da sürdü-

artık daha belirsizdir.

Örtüşen ekonomik coğrafya, Vuhan pazarından, virüsü bulandıran el değmemiş bir bölgenin kenarını çevreleyen operasyonlarla egzotik ve geleneksel yiyeceklerin yetiştirildiği art bölgelere kadar uzanır. Endüstriyel üretim ormanın sonlarına tecavüz ederken, yabani gıda operasyonlarının lezzetli gıdalarını yetiştirmek veya son kalanları yağmalamak için daha ötelere müdahale etmesi gerekir. Sonuç olarak, en egzotik patojenler, bu olayda yarası tarafından barındırılan SARS-2, dünya sahnesine çıkmadan önce, ister gıda hayvanlarında ister onlara bakan işgücünün bünyesinde olsun, uzayıp giden bir kent çevresinin bir ucundan diğer ucuna doğrultulmuş bir av tüfeğine, yani bir kamyonu doğru yol alır.” Ve ekliyor, Marx21’den Yaak Pabst ile söyleşisinde Rob Wallace: “Küresel olarak ve Çin’de, yabancı gıda ekonomik bir sektör olarak daha resmi hale geliyor. Ancak endüstriyel tarımla ilişkisi sadece aynı para çantasını paylaşmanın ötesine uzanıyor. Endüstriyel üretim (domuz, kümes hay-

“Böyle bir sistemin sürdürülemezliği, bugün alttakiler için de açıkça ortaya çıktı, üsttekiler için de. Pandemi, buna vesile, belki de katalizör oldu. Hemen herkesin ağızındaki ‘Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak’ retoriği, bunun tanığı.”

rülemez kılacağı iltihaplı sorunlar! Sistem, ilk evrelerindeki “yapıcı yıkıcılığı” çok gerilere bırakmış, kendini kurtarma yönündeki her hamlesi insanlığa büyük zarar veren kusursuz bir “yıkıcı yıkıcılığa” dönüşmüştür.

Bugünün “hiçbir şey eskisi gibi olmayacak” retoriği, aslında, sistemin bütün hızıyla kayalara tosladığının alameti... Kapitalistler ve ideologları, su aldığı artık hiç kimseden gizleyemedikleri gemiyi yeniden yüzdürebilmek için çeşitli projeksiyonlar sürüyorlar piyasaya...

Denendi, bir ölçüde “yürüdüğü” de görüldü: Beyaz yakalıların çoğunun evden çalıştığı, hayatın on-line’a geçtiği, alışverişin dijital ortama aktarıldığı, milyonlarca öğrencinin “uzaktan eğitim”e geçtiği “yeni” bir çalışma ve yaşam modeli... Daha fazla teknoloji (ölü emek), daha az işçi (canlı emek). Ofislerin, ardiyelerin, fabrikaların, okulların, sokakların boşaldığı, insan faaliyetlerinin büyük bölümünün sanal ortama aktarıldığı “yeni hayat”... Patronların iştahını kabartıyor:

“Japonya’da bir üniversite Robot Avatarlarla mezuniyet töreni gerçekleştirdi. Dünya üzerinde milyonlarca insan bir anda uzaktan çalışmaya geçip, normalde fiziksel olarak gerçekleşen toplantıları online olarak gerçekleştirmeye başladı. California merkezli girişim Nuro, sürücüsüz alışveriş teslimat araçları için rekor hızda DMV’den izin aldı ve test sürüşlerine başladı.

Belki farkında değiliz ama teknolojik bir devrim gerçekleşiyor. Pandemi sonrası da hiçbir şey eskisi gibi olmayacak.”⁴

“İnovasyon”, “dijital ekonomi”, “e-ticaret”, “akıllı kentler”, “yapay zekâ”... toplumun “tuzu kuru” kesimlerini, ama özellikle de bu yolla işyeri kirası, elektrik, ısınma, bakım, servis, yemek vb. masraflardan kurtulmanın yanı sıra, çalışanların araya gelip patronların “sakıncalı” fikirleri paylaşması, “tehlikeli” eylemlere girişmesi riskini de bertaraf eden, patronları heyecanlandıran kavramlar.⁵ Üretimin “ölü emeğe” yıkılarak “canlı emeğin” değersizleştirilmesi projesi...

Bir süre önce New York valisi Andrew Cuomo, Silicon Vadisi şirketleriyle birlikte New York’la ilgili yeni proje geliştirdiğini açıkladı. Apple’ın eski CEO’su Eric Schmidt, eski vali Michel Bloomberg ve Melinda ve Bill Gates çifti tarafından desteklenen “proje”yi, Zizek, Naomi Klein’dan naklen şöyle betimliyor:

“Cuomo ve Schmidt, COVID sonrası New York eyaletini şöyle hayal edin: teknoloji, sivil yaşamın her alanına kalıcı bir şekilde entegre edilecek” sözleriyle planı lanse ediyor. Naomi Klein bu ifadeyi “kalıcı olarak devam ettirilebilen ve son derece kârlı, kimsenin kimseyle fiziksel temas kurmadığı bir gelecek” olarak tercüme ediyor. Örneğin evden dışarı çıkarak harcamak isteyeceğiniz nakit para olmayacak. Her türlü mal ve hizmet internet üzerinden sipariş edilecek ve siparişleriniz evinize drone ile gönderilecek, “sonra bu teslimatın bilgisi ortak merkezi platformun ekranına düşecek” ve sistem uzaklarda bir yerde, depolarda, veri merkezlerinde, içerik düzenleyici merkezlerde, montaj fabrikalarında, lityum madenlerinde, sanayi merkezlerinde, et işleyen fabrikalarda ve hapishanelerde çalışanları tetikleyecek.”

Ve Zizek ekliyor: “Dilin ve konuşmanın olmadığı silikon bir

vanları ve benzerleri) balta girmemiş ormanlara doğru genişledikçe, yabani gıda üreticilerine kaynak popülasyonları için ortamında daha fazla tarama yapmaları konusunda baskı yapıyor, Covid-19 dahil olmak üzere yeni patojenlerle arabağlarını ve onların yayılmasını artırıyor.” (Yaak Pabst, “Rob Wallace’la söyleşi, Kapitalist Tarım ve Covid-19: Ölümcül Bir Kombinasyon”, çev.: Gamze Boztepe, <https://sendika63.org/2020/03/rob-wallacela-soylesi-kapitalist-tarim-ve-covid-19-olumcul-bir-kombinasyon-yaak-pabst-580114/>)

3) “World’s billionaires have more wealth than 4.6 billion people”, Oxfam basın bülteni, 20 Ocak 2020, <https://www.oxfam.org/en/press-releases/worlds-billionaires-have-more-wealth-46-billion-people>.

4) “Pandemi sonrası teknoloji trendleri-bireysel interaktif online eğitim” <https://tezhahcilar.com/egitim/pandemi-sonrasi-teknoloji-trendleri-bireysel-interaktif-online-egitim/>

dünyada yalıtılmış korunaklı kapsüllerin içine tıkmış insanlar... Biz bu kapsüllerin içinde otururken sistemi işleten derebeylerimiz kazanmaya devam edecek. Bize görünmeyen daha başka milyonlarca insan da kan-ter içinde harıl harıl çalışmaya devam edecekler - nasıl karabasan ama?"⁶

"Olay"ın yalnızca New York'ta geçtiğini düşünüyorsanız yanılıyorsunuz! Örneğin MÜSİAD, yaklaşık 4500 kişinin (1000 aile) yaşayabileceği, ülkenin hayati sektörlerini barındıran, her türlü olağanüstü durumda üretimi devam ettirebilecek, kapılarını kapattığında kendine yeterli olabilecek, depolama ve sanitasyon olanaklarının yanı sıra, işçi konutları, eğitim kurumları, marketleri, PTT'si, tiyatro-sineması bulunan "izole üretim üsleri"ni devreye sokmaya başladı bile.⁷ Kapalı devre işleyecek bu "izole üretim üsleri"nin kapısından hiçbir "ıdlal ve ifsad" (yoldan saptırma ve fesda yol açma) teşebbüsünün girmesine izin verilmeyeceğini kestirmek için kahin olmaya gerek yok. Toplumun bütününden izole edilmiş işçiler, sonsuza dek pürüzsüz döneceği tasavvuruyla kurulmuş bir düzenek içinde itaatkâr ve verimli, üretimi sürdüreceklerdir. Boş zamanlarını nasıl dolduracakları, çocuklarının okulda neler öğreneceği, hangi filmleri izleyecekleri, ne düşünecekleri MÜSİAD tarafından dikte edilerek...

Dediğim gibi, sömürü ve tahakküm düzenlerinde birilerinin "düş"ü, ötekilerin "karabasan"ıdır.

Patronların bu olabildiğince "emekçisizleştirilmiş" (daha doğru bir deyişle emekçiler gözlerden silinmiş), "arındırılmış/sterilize" izolasyon dünyasından devşirecekleri tek kazanç, maliyetleri düşürmek değil, kuşkusuz. Aynı zamanda her bir bireyin dijital bir "büyük gözaltı"nda yaşayacağı bir gözetim toplumu kurmak.

Bunu fütürolog Yuval Noah Harari, Financial Times'da yayımlandığında çok tartışma yaratan yazısında betimliyor:

"Düşünce deneyi olarak şöyle bir şey hayal edin: 24 saat boyunca vatandaşlarının kalp atışlarını ve vücut ısılarını ölçmek isteyen bir hükümet bütün vatandaşlarına bu işe yarayacak bir bileklik takıyor. Sonuçlar da yine hükümetin oluşturduğu algoritmalar tarafından analiz ediliyor. Siz bile bilmeden bu veriler sizin hasta olup olmadığınızı bilirken aynı zamanda ne zaman, nerede olduğunuzu, kimlerle görüştüğünüzü de tespit edebilecek. Böyle bir sistem salgını birkaç gün içinde durdurabilir. Ne kadar muhteşem değil mi?

Olumsuz tarafı ise tabii ki inanılmaz bir gözetim mekanizmasına meşruiyet kazandıracak olması. Mesela CNN yerine FOX News bağlantısına tıklarsam siyasî düşüncemin yanı sıra kişiliğim ile ilgili de ne çıkarımlar yapılacaktır, kimbilir. Eğer kalp atış hızımı ve kan akışımı takip ederseniz aynı zamanda beni neyin sinirlendirdiğini ve güldürdüğünü de göreceksiniz.

Şunu hatırlamamız gerekir ki sinirlenme, eğlenme, âşık olma veya sıkılma gibi durumlar da tıpkı öksürme ve hasta olma gibi biyolojik olgulardır. Eğer bu gözetim mekanizmaları devam ederse hükümetler bizi bizden daha iyi tanıyacaklar. Duygularımızı tahmin edip onları manipüle ederek bize istedikleri malları ve siyasetçileri satabilecekler. Kuzey Kore'de bu sistemin 2030 yılında

"Daha fazla teknoloji (ölü emek), daha az işçi (canlı emek). Ofislerin, ardiyelerin, fabrikaların, okulların, sokakların boşaldığı, insan faaliyetlerinin büyük bölümünün sanal ortama aktarıldığı "yeni hayat" ... Patronların iştahını kabartıyor."

5) "Satış işi yapan firmalar ofisleri kapatmaya başladılar. Çalışanları takip cihazıyla izleriz kafası var. Örneğin müşteri ziyaretine gittiğinizde telefondaki bir uygulamaya girip check-in yapıyorsun. Günde kaç ziyaret yaptığın, arabayla nerelerde dolaştığın takip ediliyor. Evinde internetin var mı, masan-sandalyen var mı diye soran yok zaten. İşveren ofis masrafından kurtulduğuna bakıyor. Çalışanlar birbirini görmediğinden sosyalleşemiyor da. Gerekli-gereksiz yapılan online toplantıları hiç söylemiyorum... Home Office bana başta özgürlük gibi geliyordu. Ama anladım ki köleleştirmenin bir başka şekliymiş." "Homehapis" hashtag'ıyla bu paylaşımı yapan Genba isimli kullanıcının (<https://twitter.com/mumiabiz/status/1270606259121774594>) bu kavramların çalışanlar için hiç de "heyecan verici" olmadığına tanıklık ediyor!

6) Slavoj Žižek, "Schmidt-Cuomo projesi bizi doğru Matrix'e götürüyor", <https://sendika63.org/2020/05/schmidt-cuomo-pro>

“Varoşlara sıkıştırılmış yaşamlara mahkûm kılınmışlardı, işsizdiler ya da sefalet ücretli, kırılğan işlerde çalışıyorlardı, yoksuldular, dışlanmışlardı, kriminalize edilmişlerdi, cezaevlerini dolduruyor, sokak ortasında polis vahşetinin hedefi oluyor, nefes alamıyorlardı.”

geçerli olduğunu varsayalım. Eğer “Büyük Lider”in konuşmasını dinlerken sinirlenirseniz, akıbetiniz malûm.

Elbette ki biyometrik gözetlemeyi yalnızca acil durum zamanlarında kullanılan bir önlem olarak da kurgulayabilirsiniz. Ancak ya her zaman bir acil durum olma riski ile yaşamaya başlarsak ne olacak?”⁸

Harari’nin “otoriter/totaliter toplumlar için kurguladığı (meşhur “Çin modeli”) ama “demokratik” toplumlara da sirayet etmesinden kaygılandığı bu distopyanın, artık kadükleşmiş “otoriter/totaliter-demokratik” ikileminin ötesinde, tüm bir kapitalist dünya için yeni bir “cennet” projeksiyonu olduğuna kuşku yok. “İşçisizleştirilmiş üretim / gözetim altındaki toplum...” Meraklısı, “MÜSİAD Davos”u olarak niteleyebileceğimiz MÜSİAD-Vizyoner zirvelerinin tartışma başlıklarına bir göz atabilir.⁹

Emek cephesi, muhalifler arasındaysa, pandeminin kapitalizmin sürdürülemezliğini, başta sağlık sistemi olmak üzere kâra dayalı mantığının insan yaşamını nasıl hiçe saydığını açığa çıkardığını öne sürüp, “hiçbir şey eskisi gibi olmayacak”ı kapitalist olmayan ya da “sürdürülebilir” (deyim yerindeyse “light”) bir kapitalizme dayalı, doğayla barışık, dayanışmacı bir toplum modelini mümkün kıldığı şeklinde yorumlamayı yeğleyenler var.

Kapitalizmin herhangi bir kisveyle sürdürülebileceği varsayımı, hiç kuşku yok ki, müflis bir yaklaşımdır. Yeryüzünü “izole üretim birimlerine hapsedilmiş işçiler/ üreticiler” ile “evlerinde tecrit edilmiş dijital tüketiciler” olarak örgütlemeye heves eden bir tasarımın dağarcığında, “insan” diye bir kaygının bulunmadığı, açıktır. “Üretim”i dijitalize etme, emekçi sayısını asgarileştirme, her şeyi “akıllı”laştırarak üretim ve dağıtım süreçlerinde insan müdahalesini olabildiğince sınırlandırma, devasa bir perakende sektörünü (bakkal, manav, kırtasiyeci, tuhafiyeci, berber, nalbur, tesisatçı, terzi...) yok etmeye yönelik Endüstri 4.0 güzellmeleri, kapitalistlerin elinde, nüfusun büyük kesimlerinin marjinalleşmesi ve “a(r)tık nüfus” a dönüşmesinden öte bir anlam taşımaz. Bu tasarımın, milyonlarca, milyarlarca işsizleşmiş işçinin, esnafın, köylünün, küçük tüccarın geçimini nasıl sağlayabileceğine dair bir tasarımı, bir yanıtı ya da bir yanıt verme iradesi/niyeti yoktur.

Bereket, artık söylenecek yalan kalmadığını, “evde kal/hayat eve sığar/ sosyal mesafeyi koruyalım” talkınının sisi pusu dağılmaya yüz tuttuğunda, “sosyal-mesafeyi-koruma-şansı-olmayanlar” sokaklara dökülerek aşık etti. Varoşlara sıkıştırılmış yaşamlara mahkûm kılınmışlardı, işsizdiler ya da sefalet ücretli, kırılğan işlerde çalışıyorlardı, yoksuldular, dışlanmışlardı, kriminalize edilmişlerdi, cezaevlerini dolduruyor, sokak ortasında polis vahşetinin hedefi oluyor, nefes alamıyorlardı. Bir kez daha başkaldırdılar. “Biz varız!” diye haykırıyorlar, Minneapolis, New York, Londra, Paris, Brüksel, Beyrut sokaklarında...

Onlar sistemin efendilerinin hayallerini süsleyen “kapsül-içi” on-line yaşama, kredi kartlarının limiti kadar prestij sahibi olmaya, biyometrik kayıtlarının devlet ya da şirketlerin eli altında olmasına, “akıllı kentler” de 7/24 gözetim altında tutulmaya, kısacası “Endüstri 4.0” bir yaşama razı değiller.

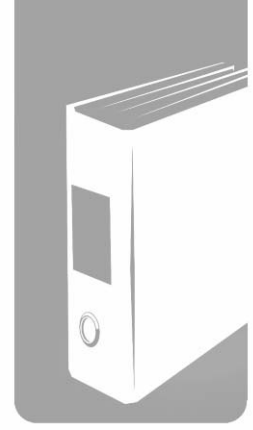
Nasıl bir yaşam düşledikleri, kavgalarında şekillenecek. Tıpkı geleceğin onların elinde şekilleneceği gibi...

jesi-bizi-dogru-matrixe-goturuyor-slavoj-zizek-587419/

7) Handan Sema Ceylan, “İzole ‘üretim üsleri’ geliyor”, Dünya, 12 Mayıs 2020, <https://www.dunya.com/ekonomi/izole-uretim-usleri-geliyor-haberi-470052>.

8) Okan Yücel, “Yuval Noah Harari’nin FT yazısı: Koronavirüs sonrası dünyaya totaliter gözetleme rejimleri mi, yoksa küresel dayanışma mı hâkim olacak?”, Medyascope, 25 Mart 2020, <https://medyascope.tv/2020/03/25/yuval-noah-harari-koronavirus-sonrasi-dunyaya-totaliter-gozetleme-rejimleri-mi-yoksa-kuresel-dayanisma-mi-hakim-olacak/>

9) Bir örnek için bkz. <http://www.musiadvizyoner.org/Program/index.html>.

sinan kaleli

Dünyamızın Geleceği

I

Dünyamızın geleceği nasıl olacak? Küreselleşme devam edecek mi? Uluslar içlerine mi dönecek? Keynesyen politikalara mı döneriz? ABD'nin yerini Çin alacak mı? Piyasacı ekol (neo-liberalizm) dönemi kapanıyor mu? Doğaya daha duyarlı kamusal yönü ağır basan bir döneme mi giriyoruz?

Sorular, sorular... Ve hiç olmadık insanlardan "sağ partilerin devri kapandı, şimdi sol partilerin devri" yorumları. Üstelik sadece bizde, bizim kamuoyuna yönelik değil, tüm dünyada sürüyor benzer tartışmalar.

Bu tartışmaların çok büyük bir bölümünün temel bir kusuru var. Bilinçli bir şekilde veya farkına varmadan, hemen hepsi değerlendirmeyi verili referans düzlemini hiç değiştirmeden, o temellere dayanarak yapıyor.

Şöyle: Tüm bu değerlendirme yapanlar açısından sermaye egemenliğinin olduğu sistem, yani kapitalist sistem, verili ve değişmez bir ön kabuldür. Haliyle sorulan sorulara yönelik tüm yanıt bulma çabaları bu sistem çerçevesinde yapılıyor.

Bu yaklaşımın özü, verili gerçekliği, onun dinamiklerine bakmaksızın, statik olarak ele almak ve bu temele dayanarak bir "gözlemci" tarzında durum muhakemesi yürütmektir. Kargadan başka kuş, sermaye düzeninden başka bir düzen tanımayan bir bakış! Tarihi ve toplumu gerçekten çok tuhaf bir ele alma biçimi!

Tarih nedir? Bir toplum biçimi, bir üretim düzeni neyi ifade eder? Toplum nedir?

Saniyorlar ki; toplum dediğiniz insanlar toplamıdır! Renksiz, kokusuz, tepkisiz... Gerçekten çocukça ama aslında yapılan o koca koca değerlendirmeler aşağı yukarı bu sığlıkta!

Her şey basit rakamlardan mürekkep! Dış ticaret hacmi, cari açık, yıllık büyüme... Küçülen ekonomiler, inen ve çıkan borsa, şişen ve patlayan balonlar... Salgın eş zamanlı tam bir kilitlenme yarattı ya dünya ölçeğinde... Tedarik zincirleri koptu, üretim aksadı, ticaret duraladı... Ee? Sonra sağlık sistemlerinin özelleştirilmiş olmasının getirdiği sorunlar açığa çıktı... Ee? Bu yüzden salgından sonra bu alanlarda kamu denetimi, kamu mülkiyeti, devletçi uygulamalar öne çıkacak... Başka? Üretimin parçalarının küresel ölçekte dağılması, yani küresel bir tedarik zincirine bağımlı hale getirilmesinin yarattığı riskler de görüldü,

"Her şey basit rakamlardan mürekkep! Dış ticaret hacmi, cari açık, yıllık büyüme... Küçülen ekonomiler, inen ve çıkan borsa, şişen ve patlayan balonlar... Salgın eş zamanlı tam bir kilitlenme yarattı ya dünya ölçeğinde... Tedarik zincirleri koptu, üretim aksadı, ticaret duraladı..."

“Toplum, onun
bağrında
bulunan insanlar
arasındaki
ilişkilerin toplamı-
nın ifadesidir.
Basit, kuru bir ka-
labalık değil.
Yaşayan,
hareket eden,
yaşamını sürdür-
mek için tüm
geri kalanlarla
karmaşık ilişkilere
giren bireylerin
bu ilişkilerinin
toplam özetidir.”

bu nedenle daha ulusal ölçekte üretim birimleri kurulacak...

İyi ama bu hale gelmesi maliyet hesapları ve kar oranları yüzünden değil miydi? Tüm kapitalist hükümetleri ve bilumum düşün insanlarını şevkle bu tartışmalara sevk eden, “küresel köy”ü yaratan bizzat sermaye dediğimiz ilişkinin gerekleri değil miydi? Aynı gerekler, aynı mekanizma, aynı ihtiyaçlar duruyorken neden farklı bir sonuç doğsun? Eğer bu işi belirleyen o ise, onun ihtiyaçları ise, durup dururken neden değişsin? Yoksa dilinizin altında başka baklalar var da ifade mi etmiyorsunuz? Hani geniş yığınların istem ve iradeleri türünden?

Şu halde bu tartışmayı sermaye cephesinden yürütenler olarak pek de “gözlemci” sayılmazsınız. Daha ziyade “gizlemci” gibi görünüyor yaklaşımlarınız.

Toplum, onun bağrında bulunan insanlar arasındaki ilişkilerin toplamının ifadesidir. Basit, kuru bir kalabalık değil. Yaşayan, hareket eden, yaşamını sürdürmek için tüm geri kalanlarla karmaşık ilişkilere giren bireylerin bu ilişkilerinin toplam özeti-
dir. Ve iktisadi her kavram ve kategori bir toplumsal ilişkidir.

Adına sermaye dediğimiz şey, ne paradır, ne fabrika, ne gemi, ne makine, ne mal/meta... Tüm bu elbiselere ve burada saymadığımız daha pek çok biçimlere giren bir toplumsal ilişkidir. İnsan emeğinin ücretli forma girmesini şart koşarak onu bir meta haline ve kar kaynağı (artı-değer) haline getiren, bu temel üzerinde gelişerek son derece kompleks yapılar oluşturan bir toplumsal ilişkidir sermaye. Bu nedenle de genetik olarak, “varoluşsal bir şekilde” emekçi ile kapitalistin karşıtlığı üzerinde yükselen bir ilişkidir. Toplumun olası evrimi, yönelimi, gelişimi... Bu temel yok sayılarak nasıl anlaşılabilir?

Sermaye dünyasının düşün insanları bilerek, farkında olarak, gerçekleri çarpıtmak için bu temel noktayı es geçiyorlar. Tüm yaptıkları sorunları sermaye sınıfı adına, onun egemenliğinin devamı adına analiz etmek ve çıkış önerileri hazırlamak. Yaptıkları gelecek tasavvurunun özü budur.

Bizim cenaha gelince... Bağışlanmaz bir dar kafalılık yaygın. Devasa bir kriz var. Bu kriz salgından önce vardı. Salgın hem krizi çırılçıplak herkes tarafından görünür hale getirdi, hem de krizin etki ve çapını görülmedik boyutlara taşıdı. “1929’a rahmet okutacak bir kriz!” söylemleri bizzat burjuva dünyadan yükseliyor. Öylesine yıkıcı, sarsıcı. Ama bizim cenahın entelektüelleri ve siyasal aktörleri, inatla kapitalizmin kriz aşma yeteneğine vurgu (hatta çoğu zaman övgü) yapıp duruyorlar. Verili koşullardan düzeni aşmak için nasıl yararlanırsınız sorusu çoktan yitip gitmiş. Yok böyle bir düşünceleri. Gözüne ışık tutulmuş tavşan gibi bu devasa kriz adeta hareketsiz bıraktı hepsini. Tüm düşünme yetileri silinip gitmiş. Neredeyse kapitalizmin yıkılmazlığı üzerine yeminler edecekler! Sınıfın, siyasal örgütlenmelerin yetersizlikleri üzerine kesintisiz konuşup duruyorlar. Yine salt gözlemci rolüyle tabii!

Kuşkusuz bunda sermaye fikir dünyasının onlar üzerindeki hegemonyasının rolü var. Yığınlara, işçi sınıfına güvenmeme; tüm değiştirme yeteneğini kitlesel atılıma ve kolektif dehaya değil entelektüel düzeye bağlama aydın hastalığı... Basit bir izleyici/gözlemci gibi olaylara dair fikir oluşturmaya çalışıyorlar. Oysa tam da şimdi, bugün, bu devasa krizin ortasında, tam da yüz milyonlarca işçi, yoksul emekçi uçuruma sürükleniyorken, o yüz milyonların özlem, istem ve istencine dayanmak, o kolektif

dehanın önünü açmak gerekiyor.

Sanki bu devasa emek okyanusunun hiçbir irade ve etkinliği yokmuş gibi kapitalist temeli değişmez kabul edip gelecek tasavvuru yaparsanız, burjuva ideologlarından farklı bir sonuca ulaşmayı nasıl bekleyebilirsiniz?

Salgından sonra dünya nasıl olacak? Bu soruya devrimci tarzda yanıt vermek istiyorsanız, önce kapitalist sistemi referans düzlemi olarak almaktan vazgeçmelisiniz. Salgından sonra dünya ne distopik saçmalıklara benzeyecek, ne "ehlileştirilmiş" kapitalizme... Kendini bu hale getiren sermaye denen prangadan kurtulmuş bir dünya olacak. Biz de bu geleceğin imkân ve araçlarını, bizzat toplumsal ilişkilerden süzülüp gelen bu gelecek tasavvurunun tüm açıklığıyla işçi ve emekçilere bıkmadan usanmadan anlatacağız.

II

Kriz, salgın ve salgının derinleştirdiği kriz... Gittikçe büyüyen bir sarmal... Burjuva iktisatçılarsa, genel olarak salgının sürmekte olan krizin üzerine geldiği gerçeğini es geçiyorlar. Onlara göre küresel salgın sonucu "ilk kez talep ve arz şoku bir arada" ve doğal olarak "ne olacağını kimse bilmiyor."

Bu krizden nasıl çıkılacak, hangi harfe benzeyecek ekonomik toparlanma sürecinin grafiği? Yoğun bir şekilde bu tartışılıyor. Kriz sürecini "V" olarak tahmin edenler yok denecek kadar az. Bir "U" bekleyenler de var. "L" diyen karamsarlar hatırı sayılır sayıda. Kimileri hızlı toparlanma, tekrar çöküş ve tekrar yükseliş anlamına gelen "W" harfini öngörüyor. Kimileri de Nike simgesi olan uzun döneme yayılan hafif eğimli ama istikrarlı bir toparlanma olacağı tahmininde. Tabii bir de Roubini'nin "I" harfi var ki, sermaye dünyasına ecel terleri döktürüyor. Yani çıkışsız, hatta duraksız sürekli bir düşüş!

İktisatçılar harfler üzerinden tartışmayı sürdürürken, gelecek dönem kapitalizminin tasvirini yapmaktan da geri durmuyorlar. "Dayanışma ekonomisi" diyen, "vahşi kapitalizm dönemi kapanacak" diyen, "ulusal ekonomiler dönemi gelecek" diyen, "dijitalleşen ekonomi" diyen, "kapitalizm mutlaka olacak da, nasıl kapitalizm olacak" tartışması...

Sistemler (ve düzenler) tekil istem ve eğilimlere göre biçimlenmez. Her şeyden önce, olası gelecekler hakkında öngörülerde bulunabilmek için, var olan yapının içsel gelişim yasaları ortaya konulmalıdır. Bu yasalar, eğilim yasalarıdır ve büyük oranda çelişik süreçlerdir. Birbirlerini, bazen, dengelerler. Bu eğilim yasalarının hayata geçmesi ise sınıflar savaşımı dediğimiz arenada olur.

Uygarlık tarihinin sınıflar savaşı tarihi oluşunun -ki bu gerçeğin keşfi Marks'a değil, burjuva tarihçilere ve iktisatçılara aittir- anlamı budur.¹ Marks, sınıfların rol aldığı ekonomik yapıyı derinlemesine çözümler. Olgunun içsel gelişim yasalarını ortaya çıkarır. Onun "Kapital"inin aşılmağı işte burada yatar.

Marks ünlü "kapitalist özel mülkiyetin çanı çalmıştır! Mülksüzleştirilenler, mülksüzleştirilir" sözüyle kapitalizmin sınırlarına ve geçiciliğine dikkat çeker. Ama son derece devrimci kavrayışıyla, bu eğilimlerin ortaya çıkardığı proleter ayaklanmaları hesaba katar. Kendiliğinden bir şekilde mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilebileceğini söylemez. Böyle bir şeyi ima bile etmez. Yani bir taraftan uzun çözümlerle kapitalizmin içsel gelişim

"Marks ünlü 'Kapitalist özel mülkiyetin çanı çalmıştır! Mülksüzleştirilenler, mülksüzleştirilir.' sözüyle kapitalizmin sınırlarına ve geçiciliğine dikkat çeker. Ama son derece devrimci kavrayışıyla, bu eğilimlerin ortaya çıkardığı proleter ayaklanmaları hesaba katar."

yasaları, çelişkin eğilimler olarak ortaya serilir. Kapitalizmin sınırlılıkları ve aşılma zorunluluğu bu yasaların gelişiminin kaçınılmaz sonucu olarak ortaya konur. Diğer taraftan bu kaçınılmaz sonucun sınıflar savaşımı arenasında gerçekleşeceğinin bilinciyle hareket edilir. Yine bu içsel gelişim yasalarının sonucu ve ürünü olan proletarya, devrimci bir rol oynayacak olan proletarya, dönüşümün öznesi olarak bu karşıtlık ilişkisindeki yerini alır. Böylece Marks, bir eylemci, bir devrimci olarak teoriyi inşa eder. Oturduğu yerden sadece genel eğilimlere yahut sadece birkaç eğilime bakarak “önümüzdeki dönemde ekonomi (ve toplum) şöyle olacak, böyle olacak” diye fikir oluşturmaz.

Burjuva iktisatçılar, neredeyse iki yüz yıldır mazeretçiliğin teorisini yaptığı için, elbette toplumsal yapıyı derinlemesine inceleyip eğilimleri ortaya koyacak değildir. Sermaye sınıfının çıkarına uygun eğilimleri öne çıkarmak, onun üzerinden sonuçlara varmak, burjuva iktisadın görev ve amacıdır. Daha salgından önce “kapitalizmin sonu” tartışmaları alabildiğine yaygındı burjuva iktisat camiasında. Kriz öylesine korkutuyordu. Pandemi çıkınca bir anda “gelecek dönemin ekonomisi nasıl olacak” tartışmasına, o da “gelecek dönemin kapitalizmi” tartışmasına dönüverdi.

Dünyanın en büyük ekonomisi ABD’de 5 haftada 26 milyon kişi işsiz kaldı. 2007-2009 arasında krizin zirve yaptığı 18 ayda 15 milyon kişi işsiz kalmıştı. FED önümüzdeki çeyrekte rakamın 47 milyonu bulacağını (%32 işsizlik oranı!!!) tahmin ediyor. Oysa ABD’nin 10 yılda yaratabildiği istihdam 22 milyon. Hadi buradan düşünelim bir de “gelecek kapitalizm” meselesini!

Ya da Oxfam’ın “4 milyar insan yoksul, 1 milyar insan 'aşırı yoksul' kalabilir” tespiti üzerinden düşünmeye ne dersiniz? Tamamen örgütsüz, bilinçsiz bilmem ne olsa bile, bu insanların bir faktör olarak katılmayacağını mı düşünüyorsunuz “gelecek ekonomik model” oluşumuna? ABD’de, Avrupa’da felaketzede olarak süreci atlatacak yüz milyonların bilinç, istem ve davranışlarında hiçbir değişiklik olmadı mı sahi? Trilyonlarca dolar pompalandı diye piyasaya -ki bu paraların kapitalistlere gittiğini herkes gördü, rıza üretebilmiş mi oldu kapitalist dünya?

IMF başkanı “Büyük Buhran’dan bu yana en kötü ekonomik daralmayı bekliyoruz, 170’den fazla ülkenin bu yıl kişi başına düşen gelir büyümesi negatif olacak” diyor. Her geçen gün durum daha da ağırlaşıyor. Bu işçi ve yoksul kesimler ne yapacak dersiniz?

Krize dair rakamlar sel olup akıyor. Sürekli negatif yönlü güncelleniyor tahminler. Yukarda bahsettiğimiz “harf tahminleri” de sürekli değişiyor. Bir değerlendirmeye göre şu kısa sürede son 150 yılın bütün resesyonlarını geride bırakan bir kriz yaşanıyor! Ama tüm bu rakamların geniş kalabalıklara dair olduğu gözden kaçıyor. Yani yaşayan, canlı tepkilere sahip, bir ilişkiler bütünü içinde yer alan milyarlarca insandan bahsediyoruz. Sınıf savaşımı dediğiniz şey tamı tamına bu nesnel zeminde gerçekleşen bir olgu. Unutulan, gözden kaçırılan şey tam da bu!

AB Ekonomi komiseri Gentiloni telaşlı: “Saat işliyor. Yeniden inşayı başlatmak için virüsün bizimle barış yapmasını bekleyemeyiz. Yeniden inşa derhal başlamalı, bu bahar, bu yaz!” Benzer çırpınışları bütün kapitalist ülkelerde görüyoruz. Trump çoktan “normale dönün” emri verdi. Almanya başta, Avrupa ülkelerinin bir bölümü önlemleri kaldırmaya başladı bile. Serma-

yenin acelesi var. Korku içinde!

Daha burada sayamayacağımız sayıda örnek var. Tüm bunlar ne ifade ediyor? Eğer masa başında oturup karşılaştırılabilirse gelecek ekonomik modeller, bu telaş neden?

Bu şartlar bir altüst oluş döneminin, dünya çapında bir devrimin şartlarıdır. Aslında bu temel gerçeği herkes görüyor. Sermaye sınıfı da, reformist kesim de, proleter devrimciler de... Sermaye umutsuz bir şekilde sürdürülemez durumdan bir an evvel çıkmak için çabalıyor. Öte yandan maaşlı düşün adamları üzerinden eğlencelik gelecek tahlillerini burnumuza dayıyor. Bununla yetinmiyor. NATO dâhil tüm gücünü gelmekte olan dalgayı karşılamak için hazırlıyor. Gelmekte olan sadece şimdiden uç vermiş olan emekçi sınıfların ayaklanma-devrim dalgası değil. Her an patlamak için bahane arayan büyük yıkım savaşları da belirliyor aynı zamanda.

Reformistler bu büyük altüst oluş şartlarını görüyor. Ne proleter yığınlara dönük umut ve beklentileri var, ne bu yönde girişimleri. Seyirci modunda durum tahlili yapıp emek cephesinin dikkatini otoriteryanizm/faşizm tehlikesine çekiyorlar. İşin tuhafı, bahsettikleri bu durum, aslında koşulların devrimciliğinin itirafı. Zira bu tür keskin dönüşümler devrimci dönemlerin ürünüdür. Ya proleter devrim kazanır, ya kanlı bir karşı-devrim. Yani faşizm tehlikesi demekle devrimci koşulların varlığını tersten ifade etmiş oluyorlar. Ama onların derdi "normale dönmek" ve "yaşanabilir kapitalizm" mücadelesi vermek.

Soruluyor, "kapitalizmin sonu mu?" Söyledik, yine söylüyoruz. Evet, kapitalizmin sonu! Bunu söyleyince dudak büküyorlar. Çünkü tüm ömürleri kavgaya dışardan bakmakla geçti. Sanıyorlar ki biz böyle dedik diye onlar gibi ellerimizi kavuşturup burjuvaların her şeyden vazgeçmesini ve sistemin kendiliğinden yıkılıp gitmesini bekliyoruz!

Marks ve Engels'in krizler ve devrim arasında 170 yıl önce kurdukları bağlantıyı bile unutmuş olan bu "gözlemciler" topluluğunun, o çağın krizleriyle karşılaştırılamayacak derecede derin ve yıkıcı olan güncel kriz karşısında bile devrimi akıllarına getirmemelerine ne denebilir ki!

Dünyamızın geleceği ne olacak? Hayır, kesinlikle masa başı uyduruk tahminlere göre bir gelecek beklemiyor bizi. Koşullar devrimci. Bir altüst oluş dönemi. Bu sert şartlarda dünyamızın geleceği sert kapışmaların, sert sınıf savaşlarının sonucunda belirleniyor. Böylesine devrimci şartlarda proletarya, devrimci zora başvurarak kapitalizmin tabutuna çivi çakacaktır. Mevcut krizin derinliğini, yıkıcılığını, devrimin kaçınılmazlığını ve devrimci zorun zorunluluğunu, bunun araçlarının propagandasının yapılmasını ve bizzat pratik olarak örgütlenmesini güncel, yakıcı, pratik görev olarak ele almayan hiçbir görüş bugün devrimci konumda kalamaz. Dünyamızın aydınlık geleceği bu kavganın sonucunda çıkacak ortaya.

"... Oxfam'ın '4 milyar insan yoksul, 1 milyar insan 'aşırı yoksul' kalabilir' tespiti üzerinden düşünmeye ne dersiniz? Tamamen örgütsüz, bilinçsiz bilmem ne olsa bile, bu insanların bir faktör olarak katılmayacağını mı düşünüyorsunuz 'gelecek ekonomik model' oluşumuna?"

1) Weydemeyer'e 1852 şöyle yazar: "Benim yeni olarak yaptığım şeyler: 1- sınıfların varlığının üretimin gelişimindeki belli tarihsel aşamalarla ilişkili olduğunu, 2- sınıf savaşının zorunlu olarak proletarya diktatörlüğüne varacağını, 3- bu diktatörlüğün, yalnızca bütün sınıfların ortadan kaldırılmasına ve sınıfsız topluma bir geçiş olduğunu göstermekten ibarettir." Lenin bu konuya çok önem verir, Devlet ve Devrim'de buradan hareketle sınıflar savaşımını kabul etmenin Marksist olmaya yetmeyeceğini, sınıflar savaşımını görünüşü proletarya diktatörlüğüne vardiyanların Marksist olabileceğine işaret eder.

temel demirer

Geçmişten (Bugündeki) Geleceğe

*“Gelecek günler için
gökten ayet inmedi bize.
Onu biz kendimiz
vaat ettik kendimize.”^[1]*

Belirsizliklerin, karamsarlıkların, yalnızlıkların, yabancılaşmaların hülasası kapitalist yıkımın “yeni normal” vaazlarıyla ambalajlanan pandemi günlerinde; umut(suzluk) ile gelecek(sizlik), üzerinde en çok konuşulan mesele ve elbette boşuna değil; hatta bir zaruret...

Söz konusu zaruret kimileri için gelecek(sizlik)e ilişkin bir kaygılar bulamacıyken; kimileri için de “Kapitalizmin sonunu tahayyül etmek devrim umutlarının devindirici gücüdür,”^[2] saptaması güzergâhındaki bugünde biçimlendirilen geleceğe yürümektir.

Düalitelerin keskinleşerek ayrıştığı verili koordinatlarda İtalyan Marksist-Leninisti Antonio Gramsci'nin, “il pessimismo della ragione e l'ottimismo della volontà/aklın kötümserliği iradenin iyimserliği” formülüne büyük değer verenlerden olduğumun altını ısrarla çizerek ekleyeyim:

“Corona sonrası ne olacak konusunda, ortalık iyimserlikten yıkılıyor. Ben kötümser taraftayım... Yoksa birileri dünya ihtilali mi düşünüyor?!“^[3] diyen “karamsarlık”lara...

“Öngörülen ‘değişme’nin emareleri nelerdir? Gerçekleşebilecek şeyler midir?“^[4] sorusunu dillendiren ampirisist reel-politikerliğe...

“Dünya toplumlarının siyaset sonrası bir döneme girmesi, büyük bir felaket senaryosudur ve dünya tarihinin sonunu getirebilir,”^[5] biçimindeki fütürist lafazanlıklara aldırmanın yanı sıra...

“Ne” mi diyorum?

Thomas Piketty'nin, “Büyük politik-ideolojik alt üstlükler daha yeni başlıyor”;^[6] Nouriel Roubini'nin, “Önümüzdeki 10 yıl boyunca daha büyük bir buhran kaçınılmaz”;^[7] Çukurova Üniversitesi'nden Prof. Dr. Adnan Gümüş'ün, “Her tür eşitsizlik artacak,”^[8] saptamalarını açıklayıcı bulanlardanım.

İş bu nedenledir ki, “Coronavirüs sonrasında dünya eskisi gibi olmayacak,” diyenlerdenim.

Bu sadece bir öngörü değil; ayrıca (bugünde) geleceğe ilişkin politik bir pozisyonudur; çağrıdır.

[1] Nâzım Hikmet.

[2] Jean Birnbaum, “Étienne Balibar: Ne Riskler Karşısında ne de Alınan Önlemlerde Eşitiz”, Le Monde, 22 Nisan 2020... <https://medyascope.tv/2020/04/29/etienne-balibar-ne-riskler-karsisinda-ne-de-alinan-onlemlerde-esitiz/>

[3] Orhan Bursalı, “Değişecek Olan Nedir? Hayaller ve Gerçekler!”, Cumhuriyet, 5 Mayıs 2020, s.6.

[4] “Prof. Dr. Bilsay Kuruç: Coronavirüs Sonrası Ekonomi ve Düzen - 1”, 30 Mayıs 2020... <https://gazetemanifesto.com/2020/soylesi-prof-dr-bilsay-kuruc-coronavirus-sonrasi-ekonomi-ve-kriz-360996/>

Kolay mı?

Öngörülemeyen, ancak etkileri frenlenebilecek Covid-19 karşısında sürdürülemez kapitalizm açarsız kaldı. Ayrıca bu açarsızlık, emperyalist-kapitalist sistemin yoksul, geri bıraktırmış periferisinde değil, merkezinde ortaya çıktı ve yerküreyi topyekûn sarstı.

Pandemi(ler) böyledir; Albert Camus'nün 'Vebe'si^[9] ya da José Saramago'nun 'Körlük'ü^[10] salgın aracılığıyla biz(ler)e bir şeyler anlatır.

Mesela: "Olağan" denilen gündelik hayatın sıradan akışı sekteye uğrar. İnsan(lık) var kalmakla yok olmak arasındaki keskin çelişkiyle yüzleşmek zorunda kalır ki, tam da burası çok önemlidir.

Altını çizdiğim önemi, "önemsizleştiren" egemen görüş, sürecin "tatlıya bağlanacağı" yalanına, "normale" dönüşeceği yaygarasına sarılıp; sürdürülemez kapitalizmi sürdürülebilir kılmanın, yapılandırmanın yollarını araştırıyorsa da; "Covid-19 'sonrasında', uygarlığı uzun bir kaos döneminin beklediğini söylemek abartılı olmayacak"tır!^[11]

"Hiçbir şey eskiden olduğu gibi ve eskiden olduğu yerde kalmaz; her şey hareket eder, değişir"ken;^[12]

Norman Brown'un, "Tarih, insanı öyle bir zirveye taşıdı ki nihayet insanlığın tamamen silinmesi gerçekçi bir ihtimale dönüştü," uyarısı eşliğinde unutulmasın: "Kapitalizmin kendini böylesine açık edip öldürücü yüzünü tüm çıplaklığıyla sergilemesine ilk defa tanık oluyoruz... 'Ölüme Karşı Hayat'... Sermayeye karşı yaşam... Bu, hayatımızın en büyük mücadelesidir. Yaşayabilmek adına verdiğimiz bir mücadele"^[13] koordinatlarındayız ve bugün(ümüz)de geleceğin önemi, anlamı, bağlamı sadece budur.

Gelecek mi? O, dünyada her şey yıkılsa bile yerli yerinde durur.

Tam da bunun için bugün(ümüz)de, şimdide kendilerini geleceğe hazırlayanlar, doğru yoldadırlar.

Geçmişin de, geleceğin de sonsuz bir şimdisi varken; yapılması gerekenlere geçmiş ışık tutup, önünüzü açarak geleceği yakınlaştırır.

Eğer geçmiş hakkında düşünmezseniz, asla bir geleceğiniz olmaz. "Keşkeler"le kavranması mümkün olmayan geçmişle yaşanmaz. Ancak unutmamalıdır ki, hiçbir gelecek geçmişsiz var edilemezken; geçmişin "keşkeleri", geleceğin "endişeleri"yle oyalanmadan hayallerimizle yol(umuz)a devam edilmelidir.

Hayır, geç(me)mişe ilişkin "pişmanlık"lar; geleceğe ilişkin "kaygılar" ilerletici olmadığı gibi, ayaklarımıza, aklımıza vurulmuş prangalardan başka bir şey değildir.

Bugünün değerini anlamayan bir geçmiş ile gelecek düşünmek nafiyledir.

Geride duran geçmişi, bugün(ümüz)de gelecek için yaşatmak; onu şimdi de biçimlendirmekle mümkündür.

Çünkü bugün(ümüz)deki geçmişte yapılanların toplamı olarak sunulması mümkün olmayan hayat, geleceği inşa ederken; ne olmak istediğimizin de yanıtıdır ki, gelecek sadece bugün(ümüz)dedir.

Özetle şimdinin değerini anlamadan gelecek biçimlendirilemez. Geleceği yaratan bugünü nasıl yaşadığımız, ne yaptığımızdır. Her gün yeni bir hayat için imkândır; İbn-i Sina'nın, "Mazi geçip gitti. Gelecekse meçhul. Sadece yaşadığımız an var elimizde," ifadesi

"Gelecek mi?

O, dünyada her şey yıkılsa bile yerli yerinde durur.

Tam da bunun için bugün(ümüz)de,

şimdide kendilerini geleceğe hazırlayanlar, doğru yoldadırlar.

Geçmişin de geleceğin de

sonsuz bir şimdisi varken;

yapılması gerekenlere

geçmiş ışık tutup, önünüzü açarak

geleceği

yakınlaştırır."

[5] İrfan Aktan, "Hamit Bozarlan: Ya Küresel Tiranlık Ya Enternasyonalizm", 23 Mayıs, 2020...

<https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2020/05/23/hamit-bozarlan-ya-kuresel-tiranlik-ya-enternasyonalizm/>

[6] Le Monde, 10 Nisan 2020.

[7] "Roubini: 10 Yıl Boyunca 'Daha Büyük Buhran' Kaçınılmaz", Dünya, 6 Mayıs 2020, s.9.

[8] "Salgın Sonrası Dünya-3", Cumhuriyet, 29 Nisan 2020, s.9.

[9] Albert Camus, Vebe, çev: Nedret Tanyolaç Öztokat, Can Yay., 2013.

sindeki ya da İvan Turgenyev'in, "İnsan yaşadığı ânın farkına varmıyor; zaman geçtikçe duyuyor geçip gidenlerin sesini," saptamasındaki üzere...

Geçmiş ile Gelecek

Üzerinde konuştuğumuz meselenin kapsayıcı açıklaması için "geçmiş" ile "gelecek" kavramlarını açmak "olmazsa olmaz"ken; "Geçmiş, bir kova dolusu küldür," diyen Carl Sandburg'un hezeyanına "Hayır" diyenlerdenim...

Geç(me)miş; "Bugüne ait olmayan, geride, dünde kalmış olan, eskiye dair, nostaljik değerler," diye tanımlanamaz.

"Mazi kalbimde bir yaradır," makamıyla sınırlandırılması mümkün olmayan O; iyileştirilmesi gereken yaralar olduğu sürece, bugün(ümüz)ü geleceğe bağlayandır.

George Santayana'nın, "Geçmişlerini hatırlayamayanlar, onu tekrar yaşamaya mahkûmdurlar," notunu düştüğü geç(me)miş ile ne kadar geriye bakarsanız, o kadar ileriye görebilirsiniz.

Geç(me)miş, geleceğin malzemesiyken, onu değiştiremeyiz; ancak, bugün(ümüz)de telafi edebiliriz. Çünkü geç(me)miş, şimdiyle beslenip, yaşa(tılı)r.

Geç(me)miş anılarımızda, gelecek ise planlarımızdadır; bizim tek gerçeğimiz ise şimdidir.

Belirtmeden geçmeyeyim: Geç(me)mişten öğrenmek ile geçmişte yaşamak aynı şey değilken; William Shakespeare, "Geçmiş, bir başlangıçtır"; İbn-i Haldun, "Geçmişler, geleceğe; suyun suya benzesinden daha çok benzer"; Publius Cyrus, "Bugün, dünün öğrencisidir," diye eklerler.

Geçmiş, geçip gitmez; hiçbir yere gitmez; geçmiş bugünün içinde vardır hep. Gölge gibidir; hep arkadan gelir. Ders alınması gereken örnektir. Bu bağlamda geç(me)miş unutulmadan, gelecek bugün(ümüz)de inşa edilir.

En önemlisi de geç(me)miş bir zamandır, bir mekân değil. Asla geride kalmayan ve gelecek için referansımız olan zaman dilimidir. Yani geç(me)miş geçmişte kalmamıştır; gelecek yaşanmayı beklerken...

Elizabeth Bowen'ın, "Geçmiş düşününce, fazla cesaret göstermeme değil de, çok defa tehlikeyi göze almamış olmama üzülürüm," notunu düştüğü o tarihin tozlu sayfalarından ibaret değildir. Varlığını asla inkâr edemeyeceğiniz salt gerçeklik. Öyle ya da böyle hep karşınıza çıkar. İnsan(lık)ın peşini bırakmaz.

Dünlerin değerini yarınlar anlatırken; geç(me)miş, bizi biz yapandır; kolektif bir hafızadır, gelecektir, sürekliliği olandır. Ve "Geçmişin gerçek yüzü hızla kayıp gider. Geçmiş, ancak göze görüldüğü o an, bir daha asla geri gelmemek üzere, bir an için parıldadığında, bir görüntü olarak yakalanabilir," der Walter Benjamin.

Evet, zamanın bir parçasıdır geçmiş. Asla geçmemiştir. Geçmiş hep yanınızda taşırınız. Geride kal(a)mayandır. Geç(iştiril)memesi gereken önemli husustur.

Geçmiş bir hâkimiyet alanıdır. O sınıfsal bağlamda tanımlanır. O bugünü yıkan geleceğin kurucusudur. "Geçmiş denetim altında tutan, geleceği de denetim altında tutar; şimdiyi denetim altında tutan, geçmişi de denetim altında tutar,"^[14] George Orwell'in ifadeindeki üzere!

[10] José Saramago, Körlük, çev: Işık Ergüden, Kırmızı Kedi Yay., 1995.

[11] Ergin Yıldızoğlu, "Coronadan Sonra Kaos", Cumhuriyet, 11 Mayıs 2020, s.15.

[12] Friedrich Engels, Anti-Dühring: Bay Eugen Dühring Bilimi Altüst Ediyor, Çev: Kenan Somer, Sol Yay., 1966.

[13] Alex Callinicos, "Hayatta Kalabilmek Adına, Hayatımızın Mücadelesini Veriyoruz", 25 Nisan 2020...

<https://marksist.org/icerik/Dunya/13871/Alex-Callinicos-Hayatta-kalabilmek-adina-hayatimizin-mucadelesini-veriyoruz>

[14] George Orwell, 1984, çev: Celâl Üster, Can Yay., 2000, s.45.

Ve gelecek...

Onun hakkında; "Gelecekte söz eden her kimse namussuzdur, tek geçerli olan güncel olandır,"^[15] saptamalarına da itirazımın altını çizerek ekleyeyim: Hiç de kolay ol(a)mayan, gecikme ihtimalini de içeren bir zaman dilimidir gelecek...

Hayır! Popüler tasarım kurgularında hologramlar, robotlar ve cyborglarla resmedilen teknofetiş odaklı gelecek(sizlik) kavrayışını da anlamsız bulurum; kimseye hayrı olmayan illüzyonel söylencelere ya da Jacque Fresco, Isaac Asimov benzeri gelecek kurgularına prim vermem!

Gelecek ne saltçı bir "bilememe durumu", ne de sınıf gerçeğini ihmal eden uçukluklardır!

Sınıfsız toplum yolunda sınıf mücadelesinin bir mevziisi olarak gelecek mücadelesi şu andır, şimdidir, bugün(ümüz)dür...

Amansız bir tutkuyla bağlanılmalıdır bugünden geleceğe; "şimdiki zaman"lardan, "yaşanacak zamanlar" için "Gelecek gelecek, o günler de gelecek" ısrarıyla ve Bertolt Brecht'in dizelerinde söylediği gibi: "Ormanlar daha gür olacak, daha gür./ Tarlalar daha çok şey verecek, daha çok şey./ Şehirler daha canlı olacak, daha canlı./ İnsan ömrü daha uzun olacak, daha uzun"...

Ellie Parker'ı, "Geleceğin bir vaat olduğu zamanları hatırlıyor musun? Şimdi ise bir tehdit gibi..." uyarısını asla "es" geçmeden; umut etmekle kardeş bir kavramdır gelecek; bazen uzun sürse de!

Gelecek gelmemişse; "Henüz değil" noktasındadır; yani umutlarımız geleceği yakınlaştıracak olgunlukta değildir hâlâ...

Bilindiği üzere ne istediğimize göre değil; ne yaptığınıza göre biçimlenir gelecek! Sadece gelmesini beklemek yetmez...

Gelecek dünden başlar; geçmişi olmayanın geleceği olmazken; Rainer Maria Rilke hatırlatır: "Gelecek gerçekleşmeden çok önce kendini dönüştürmek için içimize girer."

Yaşanan çağın insanı tarafından kurgulanıp, hayal gücü ve öngörülerle topluma sunulup; hayata geçirilen o, harekete geçmek için hayal kurmaktır öncelikle ve kesinlikle. Sonra o hayal için bir şeyler yapmaktır. Malum, hayal(ler)ji babında insan yaptığı kadarını alır.

Böylelikle de gelecek insan(lar)ca biçimlendirilir. Bugün(ümüz)de hayal gücünüz ne kadar geniş ise, yarın da o kadar ilerdesinizdir. Yani gelecek, önceki nesillerde yaratılmış hayalin eserdir.

Geleceğin çok uzaklarda değil, yanı başımızda olduğunu söyledi Aristo.

Peyami Safa'nın, "Yalancı istikbalin, şüpheli vaatlerine değil, teminatına ve senedine ihtiyacım var," garanticiliğine prim vermeyen gelecek takvimin henüz koparılmamış yapraklarıdır; hem ümit hem de endişenin nesnesidir.

Gelecek, özlemin doğmamış çocuğudur; bir hayal, bir fikirdir. Gelecekte korkmak, kendi hayallerimizden, fikirlerimizden korkmaktır. Bu bağlamda Cemal Süreya'nın, "Ne varsa yarım kalmış, geleceğindir/ Bir kez girilmiş sokaklar/ Açılmamış kapılar," dizelerindeki üzere düşünmekten başka açarı yoktur ezilenlerin...

Evet, henüz yaşanmamış şeylerin tümüdür gelecek. Onu, geçmişle beslenen bugün(ümüz)den yaratabiliriz. Umut, her daim gelecek sayfadadır. Çünkü "Gelecek, ümit sahibi için vaatlerle doludur," Johann Wolfgang von Goethe'nin altını çizdiği gibi...

Gelecek için umut taşıyıp, korku duymamak özgür insan(lık)a

"Amansız bir tutkuyla bağlanılmalıdır bugünden geleceğe; 'şimdiki zaman'lardan, 'yaşanacak zamanlar' için 'Gelecek gelecek, o günler de gelecek' ısrarıyla ve Bertolt Brecht'in dizelerinde söylediği gibi:
*Ormanlar daha gür olacak, daha gür./
Tarlalar daha çok şey verecek, daha çok şey./
Şehirler daha canlı olacak, daha canlı./
İnsan ömrü daha uzun olacak, daha uzun..."*

[15] Louis Ferdinand Celine, Gecenin Sonuna Yolculuk, çev: Yiğit Bener, Yapı Kredi Yay., 2002.

[16] Marcel Proust, Sodom ve Gomorra (Kayıp Zamanın İzinde), çev: Roza Hamken, Yapı Kredi Yay., 2017

[17] Jean-Paul Sartre, Varlık ve Hiçlik-Fenomenolojik Ontoloji Denemesi, çev: Turhan Ilgaz-Gaye Çankaya Eksen, İthaki Yay., 2009.

[18] Mathieu Dejean, "Étienne Balibar: Muhtemelen Bu Sadece Başlangıç", 20 Nisan 2020...
<https://gercegingunlugu.blogspot.com/2020/04/etienne-balibar-muhtemelen-bu-sadece.html>

“Umutla silahlanmak ‘Mecbur İnsan’ olmayı kaçınılmaz kılar. Ö, yalnız kalsa bile itiraz eden insandır. Gelecek için bugünde her bedeli göze alarak mücadele eden insan tipidir. Tek başına kalsa da, sürgün, mahpusluk ya da ölüm rağmına geleceğin yolunu açma mecburiyetidir.”

özgüken; geçmişe sabitlenerek, gelecek inşa edilemez elbette...

Bugün(ümüz)de geçmişsiz bir gelecek planlanamazken; geçmişten çok geleceği düşünmeliyiz; çünkü bugün(ümüz) vesilesiyle - bundan sonra- orada yaşayacağız; hayatın geri kalanını orada geçireceğiz.

Paulo Coelho'nun, “Geleceği nasıl seziyorum? Şimdinin işaretleri sayesinde. Gizin kökü şimdidedir; şimdiye dikkat edecek olursan, onu iyileştirebilirsin. Ve şimdiyi iyileştirebilirsen, daha sonra gelecek olan da iyi olacaktır,” ifadesindeki üzere gelecek, bugüne dâhildir. Kaldı ki göreliliğe göre de geleceğin içindeyiz, onu yaşıyoruz zaten.

O hâlde Simone Weil'in, “Gelecek, şimdiyle aynı malzemeden yapılmıştır”; Mahatma Gandhi'nin, “Gelecek, bugün ne yaptığınıza göre şekillenir”; Çin atasözünün, “Geleceğin bütün çiçekleri, bugünün tohumları içindedir,” saptamalarındaki üzere ansızın geliveren gelecek, yarın yapılması planlananlarla değil, bugün yapılanla biçimlendirildiği için “Carpe Diem/ Yaşadığın Anı Kavra” denir.

Jim Rohn'un, “Bırakın başkaları küçük hayatlarla yetinsin, siz sakın yetinmeyin. Bırakın başkaları küçük şeyler üzerine tartışsın, siz sakın katılmayın. Bırakın başkaları küçük acılarına ağlasın, siz sakın ağlamayın. Bırakın başkaları geleceklerini başkalarının ellerine versinler, siz sakın vermeyin,” vurgusunu hatırlatarak toparlarsak...

“Yaşanacak zaman”, “istikbal”, “ati” olarak da adlandırılan gelecek hakkında Marcel Proust, “Ne var ki, geleceği bazen farkına varmadan içimizde taşıyoruz, yalan zannettiğimiz sözlerimiz, yakın gelecekteki bir gerçekliği tasvir eder,”^[16] derken; Jean-Paul Sartre da ekler:

“Gelecek, olgusalığın (geçmiş), kendi-içinin (şimdiki zaman) ve kendi-içi için mümkün olanın (gelecek) aniden ve sonsuza dek sıkıştırılmasının kendi-içinin kendinde varoluşu olarak en sonunda kendini açığa çıkaracağı ideal noktadır.”^[17]

Öyleyse “gelecek” derken; her şeyi kaybettiğimiz anda dahi, elimizde en azından gelecek olduğunu unutmadan; Konfüçyüs'ün, “Geleceği düşün, yoksa yakında pişman olursun”; Lao Tzu'nun, “Doruğa ulaşsanız bile, hâlâ ulaşılması gereken gelecek, önünüzde durmaktadır,” saptamaları hatırlanmalı...

Ayrıca geçmişini değiştiremezsek de, gelecek avuçlarımızdadır. “Gelecek için hiçbir endişe duymadım. O yeterince hızlı geliyor,” Albert Einstein'ın deyişindeki gibi...

Özetin özeti: Geleceği tahmin etmenin en iyi yolu, onu yaratmaktır.

Kötümserlikler, Uçukluklar ve Zırvalar

Konfüçyüs'ün, “Uzağı düşünmeyen, üzüntüye yakındır,” uyarısını kulağımıza küpe ederek; bugün(ümüz)de geç(me)miş geleceğe bağlamak için i) kötümserliklerden, ii) uçukluklardan ve iii) zırvalardan uzak durup, onlarla hesaplaşmak “olmazsa olmaz”dır.

Öncelikle kötümserlik(ler) konusunda; “Bizi özgürlüklerden mahrum eden istisnai tedbirlerin kriz sonrasında ‘kalıcı hâlde geleceği’ endişelerini paylaşıyorum, ama kıyamet söylemi destekçisi değilim,”^[18] diyen Étienne Balibar'ın saptamasına bütünüyle katılıyorum...

Örneğin “Salgına Alfred Hitchcock pencerelerinden bakış”^[19]

[19] Erhan Karaesmen, “Salgına Hitchcock ve Camus Pencerelerinden Bakış”, Cumhuriyet, 28 Mayıs 2020, s.2.

[20] Ragıp Duran, “Hepimiz George Floyd Olduk Ama...”, 8 Haziran 2020... <https://artigercek.com/yazarlar/ragipduran/hepimiz-george-floyd-olduk-ama>

[21] Le Monde Diplomatique, Nisan 2019... <https://mondediplo.com/2020/04/01edito>

[22] Anna Carthaus, “Yuval Noah Harari: Pandemiden Sonra Dünyayı Ne Bekliyor?”, 26 Nisan 2020, <https://sonhaber.ch/pandemiden-sonra-dunyayi-ne-bekliyor/>

veya "Covid-19 ya da Floyd sonrasında adil, barışçı, huzurlu bir dünya bekleyenler çok umutlu, çok hevesli olmasalar, iyi olacak sanki,"^[20] türünden bir ele alış tarzına kesinlikle yabancıyım.

Kötümserlik, gizemli bir çekiciliğe sahip olsa da maliyetsizdir; yani kötümser bir tahlil yaptığınızda mesele nihayete erer. Çünkü umut elinizden alınmıştır; tıpkı Hannah Arendt'in, "Toplumun geleceği bireye bir şey vaat etmez; bireyin geleceği ölümden başka bir şey vaat etmez"; Herakleitos'un, "Hayat, hayat diye adlandırılır; esasında ölümdür o," önermesindeki üzere!

Aslolan Nâzım Hikmet'in, "Yaşamak şakaya gelmez,/ büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın/ bir sincap gibi mesela,/ yani, yaşamının dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden,/ yani bütün işin gücün yaşamak olacak./ Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı,/ yetmişinde bile, mesela, zeytin dikeceksin,/ hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil,/ ölmekten korktuğun hâlde ölüme inanmadığın için,/ yaşamak yanı ağır bastığından./ Böylesine sevinecek bu dünya/ 'Yaşadım' diyebilmen için..." dizelerindeki üzere, karamsarlıkları aşan Yaşar Kemal'in ısrarla vurguladığı "Mecbur İnsan"ı anımsamalıyız.

Umutla silahlanmak "Mecbur İnsan" olmayı kaçınılmaz kılar. O, yalnız kalsa bile itiraz eden insandır. Gelecek için bugünde her bedeli göze alarak mücadele eden insan tipidir. Tek başına kalsa da, sürgün, mahpusluk ya da ölüm yağmına geleceğin yolunu açma mecburiyetidir.

1988'de Nedim Gürsel'in sorularını yanıtlayan Yaşar Kemal'in, "Dünya öküzün boynuzunda değil, mecbur adamın sırtında duruyor", sözleriyle tanımladığı O; Namık Kemal'in, "Felek her türlü esbab-ı cefasın toplansın gelsin" dizelerindeki ısrarlı, umutlu meydan okumadır!

Covid-19 günlerinde geleceği inşa etmek için ihtiyacımız olan ucuz kötümserlikler yerine "Mecbur İnsan"ların kararlılığıdır!

Ve uçukluklar...

Mesela; "Bundan sonra ne olacak? Dünya, 2008'de olduğu gibi, sadece birkaç zengin için mi kurtarılacak; dijitalleşme ve gözetim yeni dünya düzeni hâline mi gelecek?

Bu trajedi sona erdiğinde her şey eskiden olduğu gibi mi olacak?..

Bu kriz dijital kapitalizme karşı son direnişi silip atmanın ve insani temastan yoksun bir toplumun gelişinin kostümlü provasına dönüşebilir."^[21] veya "Distopik totaliter rejimler yaratılabilir,"^[22] türünden kestirmeci fütürolojik uçukluklar, distopyalar!

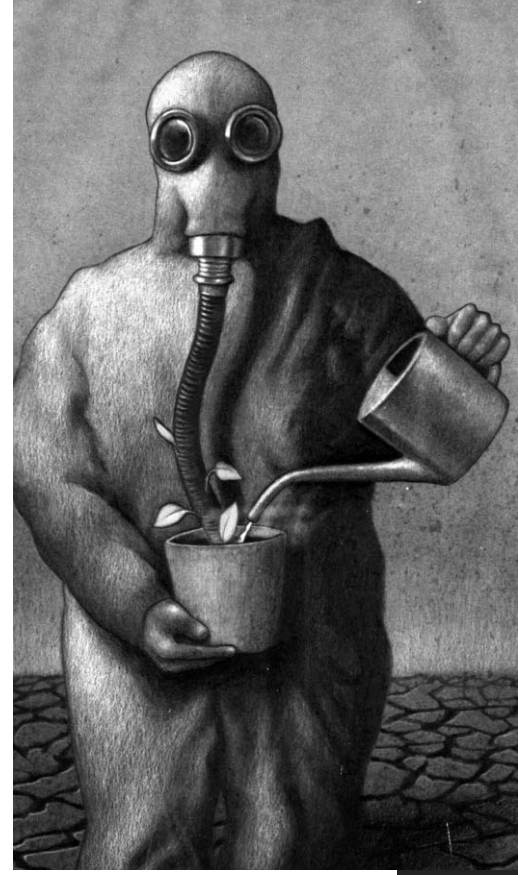
Bu tür söylenceler yakın ya da uzak gelecekle ilgili hikâyelerin "kehanet"lerle sunulmasıdır.

İmam Mehdi söylenceleri, Ortaçağ sihirbazları, medyumları anımsatan böylesi bir okültizm, Marksist-Leninistler açısından ciddiye alınması mümkün olmayan uçukluklardır. Sınıfsal gerçeği, insan(lık)a ilişkin genellemelerle söylenceleriyle perdeleyip, karartan zırvalardır...

Mesela "Biz insanlar, gezegenin virüsleri hâline gelmiş durumdayız!"^[23]

Ya da "Yaşanan bu felaketler, doğal yaşamın insanlık tarafından tahrip edilmesinin sonuçlarını da gözler önüne seriyor!"^[24]

Veya "Bugün doğa Covid-19 uyarısıyla son uyarısını yapıyor insanlığa!"^[25]

[23] "Antropolog Philippe Descola: Biz İnsanlar, Gezegenin Virüsleri Hâline Gelmiş Durumdayız", 24 Mayıs 2020...

<https://medyascope.tv/2020/05/24/antropolog-philippe-descola-biz-insanlar-gezegenin-virusleri-haline-gelmis-durumdayiz/>

[24] Alastair Gee-Dani Anguiano, "İnsan Çağı'nı Biz Yarattık ve Sonuçlarıyla Yüzleşiyoruz"...

<https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya-forum/2020/05/07/insan-cagini-biz-yarattik-ve-sonuclariyla-yuzlesiyoruz>

[25] Muhsin Boz, "İnsanlığa Son Uyarı: Covid-19", Cumhuriyet, 30 Nisan 2020, s.2.

[26] Sibel Ersöz, "Corona'nın Düşündürdükleri ve Öğrettikleri - 2", 17 Nisan 2020... <https://www.politez.com/detail/sibel-ersoz/10256/coronanin-dusundurduklari-ve-ogrettikleri-2>

Ardından “Kendini evrenin merkezi kabul eden, endüstri devrimiyle birlikte diğer canlıları, hayvanları ve eşyayı küçümseyen ve hareket tarzını da bu inancı çevresinde şekillendiren insan, şimdi çaresizce kendi türünün yok oluş tehdidiyle burun buruna”!^[26]

Sonra da “Doğa üzerinde ‘egemenlik kurma’, ‘kontrol’, ‘çağdaş uygarlığın’ isteyerek veya istemeyerek geldiği noktaydı... ‘Covid-19 benim!’ diyebileceğimiz zaman, hem uygarlığı hem de kendimizi kurtaracağız,”^[27] türünden kapitalizmsiz, sınıfsız insan(lık)a mal edilen yıkım!

Böyle bir şey kesinlikle söz konusu değil; tüm ekosistemi yıkan bir üretim tarzı olarak kapitalizm, Covid-19 gibi salgınların sorumlusudur.

“Aslı nedeninin kapitalist toplumsal yapı olduğu”^[28] göz ardı edilmeden; “Tecridin ve kapitalist çöküşün ardından ayaklanmaların başlayacak olması neredeyse kesin. Ama unutmayın: ‘Sermaye sorunun kendisi, çözüm değil,’^[29] diyen David Harvey’in uyarısı anımsanmalıdır.

“İyi de sınıfsal gerçeği, insan(lık) söylenceleriyle neden perdeleyip, karartıyorlar” mı?

Gayet basit: “İnsan sağcı veya solcu olmak zorunda mıdır? Değildir. Olayları sadece sağ-sol ikiliği üzerinden anlamak bir kolaylık ve kolaylıktır. Herkesi öyle davranmaya davet etmek ise naiflik”tir;^[30] “Sağ-sol bitti... Bu vakitten sonra artık “Kapitalizm mi, yoksa sosyalizm mi?”, “Sağ mı, sol mu?” tartışması bitmiştir. Nokta,^[31] zırvasına “meşru” bir zemin yaratmak için!

Şaşırıyoruz! Biz “Tarihin Sonu”nu ilan edenleri de görmüş-tük; “Elveda Proletarya” diyenleri de!

Örnek mi? “Sınıfsal çatışmalar yakın zaman kadar dünyamızı şekillendiren ana unsurlar oldu. Şimdi ise önümüzde bilgi çağı adı verilen yepyeni bir çağ açılıyor ve bu çağdaki temel ya da birincil üretim faktörü bilgi olacak. Eskinin kavgaları ile oyalanmayı bırakıp önümüzdeki bu yeniçağın nasıl olacağını hayal etmemizde, geleceğimiz açısından çok ama çok büyük bir fayda vardır. Önümüzdeki çağ bilgi çağı ve bilgi bu çağda birincil üretim faktörü hâline gelecek,”^[32] diyerek ücretli kölelik gerçeği bir anda siliverenler yanında; Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Selçuk Özdemir de “Tekno-burjuva dönemi kapıda” vurgusuyla ekliyor:

“Bu sürecin sonunda, eğer tersine çevrilemezse, sosyalleşmenin fiziksel boyutu devre dışı kalacak gibi görünüyor. İnsanların fiziksel temasının minimuma indirgenmesi, coronadan bağımsız aslında yaklaşık 10 yıldır ekonomi dünyasının gündeminde. Sanayi 4.0, hizmet ve mal üretiminin olabildiğince insansızlaştırılarak tarih boyunca insan emeğiyle yapılan işlerin otonom makineler tarafından yapılmasının kapılarını açtı. Almanya ve Japonya başta olmak üzere çeşitli gelişmiş ülkeler Sanayi 4.0’ın hayata geçmesi için yoğun çaba harcamaktadır.

İnsanların kadim ihtiyaçlarını “klasik emekten” arındırılmış olarak veya bunları minimuma indirgeyerek karşılayacak insansız karanlık fabrikalardan, mikro fabrikalara (3D-4D yazıcılar), otonom kara ve hava ulaşım araçlarına, kendi kendine öğrenebilen ve öğrendiğini diğer makinelere öğretebilen yapay zekâya sahip cihazlara çok farklı teknolojiler “Tekno-burjuvalar” tarafından geliştirilmektedir. Bir anlamda Platon’un Devlet’indeki ifadeyle birbirlerinin emeklerinden faydalanmak üzere bir araya gelerek toplumu oluşturan bireylerin,

[27] Orhan Bursalı, “Kurtuluşumuz ‘Covid-19 Biziz’ Dediğimizde”, Cumhuriyet, 30 Nisan 2020, s.6.

[28] “Dr. Gaye Yılmaz ile Söyleşi: Ekoloji Sorunlarının Aslı Nedeni; Kapitalist Toplumsal Yapı”, 11 Mayıs 2020...

<https://www.yesildirenis.com/2020/05/11/dr-gaye-yilmaz-ile-soylesi-ekoloji-sorunlarinin-asli-nedeni-kapitalist-toplumsal-yapi/>

[29] David Harvey, “Amerika’nın Sorunlarının Çözümü Kapitalizm Değil, Kapitalizm Sorunun ta Kendisi”, 5 Haziran 2020...

<https://www.ekdergi.com/amerikanin-sorunlarinin-cozumu-kapitalizm-degil-kapitalizm-sorunun-ta-kendisi/>

[30] Mücahit Bilici, “Sol Nedir, Sağ Nedir?”, 30 Mayıs, 2020... <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2020/05/30/sol-nedir-sag-nedir/>

birbirlerinin fiziksel emeklerine ihtiyaç duymayacakları için bir araya gelmelerine de gerek kalmayacakları bir sosyal yapıya doğru ilerliyoruz. Kısaca Karl Marx'ın tanımlamasıyla, Sanayi 1.0 ile emeğine yabancılaşan insan, Sanayi 4.0 ile emeğiyle vedalaşmak üzeredir.”^[33]

İşte birkaç satırda sınıf gerçeği ile Karl Marx'ı “silip atan” kolaycılık!

Ancak sınıf mücadeleleri tarihi böylesi kolaycılıklara hiçbir zaman prim vermedi; vermeyecek de!

Karl Marx'ın kapitalizm dair analizleri, birçok vesileyle pratikte karşımıza çıkarken; Covid-19 pandemisi de bunlardan birisi oluyor!

İnsanın insan olma değeri görmediği, kendisine, emeğine ve insan(lık)a yabancılaştığı çürüme kesitinden geleceğe yöneliyor.

Zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi olmayan işçi sınıfının mücadelesinin ücretli köleliği yerle yeksan etmesiyle, insan(lık)ın “tarih öncesi” nihayete erecektir.

Covid -19 pandemisi, sürdürülemez kapitalizm sınırları içinde insanca yaşamının imkânsız olduğu gözler önüne serip; Marksizm-Leninizm'in güncelliğini, tek yol olduğunu bir kez daha teyit etti. Tıpkı Che Guevara'nın, “Kutsal özel mülkiyet hakkına duyduğumuz saygıyı silahlı mücadele kursunda yitirdik ve şunu gayet iyi anladık ki sıradan bir insanın hayatı dünyanın en zengin adamının bütün mülkiyetinden milyon kez daha değerlidir,”^[34] ifadesindeki üzere...

Endüstri 4.0: Robotların “Yapay Zekâsı”

Ya “Asıl sorun hangisi: Endüstri 4.0 mı, kapitalist üretim ilişkileri mi?”^[35] ve “Robotların ‘yapay zekâsı’ sizi yeryüzü cennetine taşıyor mu?”^[36] soru(n)larıyla müsemma bilimsel-teknolojik (“devrim” değil!) gelişmeler mi?

“Sanayi 4.0”, “Dördüncü Sanayi Devrimi” gibi çeşitli betimlemelerle adlandırılan “dijitalleşme çağı”nda iddia edilen odur ki: Yakın gelecekte birbiri ile durmadan haberleşen akıllı makineler, insanların günlük yaşamında büyük bir yer tutacak. İşçi sınıfı, ücretli kölelik vb.leri Karl Marx'ın önermelerinden farklı olacak...

Tabii “Mülkiyet ilişkisini görmezden gelirsek”!^[37]

Bu mümkün mü? Elbette değil!

Ama yine de kapitalist üretimde daha fazla robotun kullanılacağı, emek gücüne eskisi gibi ihtiyaç duyulmayacağı “Endüstri 4.0” ekseninde yoğun tartışmalar yürütülüp; “işçi sınıfının sonu”ndan söz ediliyor.

Nasıl olursa olsun; nihayetinde işçilerin yerini alan robotları da programlayan, üreten, piyasaya süren, kullanan işçiler olmayacak mı? Ne robotlar başka gezegenden gelecek ne de robotları yapanlar; değil mi?

Kaldı ki “Kapitalizm koşullarında, üretim araçlarında değişim ve daha gelişkin araçların kullanılması ihtiyacını belirleyen temel neden, üretim verimliliğini yükseltmek yoluyla artı-değer sömürsünü artırmak ve böylece elde edilecek kârı büyütme değilse nedir ki?”^[38]

Evet, üretici güçlerdeki bilimsel-teknolojik gelişmeler, kapitalist üretimin tarzını ve ilişkilerini zorlayıp, çatallaştırırken; işçiler bu açmazın faturasıyla yüzleşiyor. Yani hayatı basitleştirip insan(lık) yaşamını kolaylaştırması gereken teknoloji, mülk sahibi sınıfların elinde milyarlarca insan için kâbusa dönüştürülüyor.

“Covid -19 pandemisi, sürdürülemez kapitalizm sınırları içinde insanca yaşamının imkânsız olduğu gözler önüne serip; Marksizm-Leninizm'in güncelliğini, tek yol olduğunu bir kez daha teyit etti.”

[31] Verda Özer, “Kapitalizm Çöküyor mu?”, Milliyet, 22 Nisan 2020, s.14.

[32] Murat Özbülül, “Neo-Liberalizm Sonrası Neososyalizm”, 13 Mayıs 2020... <https://sonsoz.com.tr/neo-liberalizm-sonrasi-neososyalizm/>

[33] “Salgın Sonrası Dünya-1”, Cumhuriyet, 27 Nisan 2020, s.8.

[34] Che Guevara, 19 Ağustos 1960'ta Kübalı milislere hitaben yaptığı konuşma, “Devrimci Tıp Üzerine”, Monthly Review, Ocak 2005.

Bir 'The Guardian' yazarına göre "Sonunda bütün işleri robotlar yapacaklar, bir toplumsal çöküşü önlemek için şimdiden plan yapmaya başlamamız gerekiyor"ken; "sorumlu teknolojidir" saptamasından önce "Teknoloji neden bu yönde geliyor?" demeli. Teknolojinin, günümüzde "kâr makinesine" yeni alanlar açabilme, kârlılığını artırabilme beklentisine göre mali destek olarak geliştiğini görmeliyiz.

"Zorlayıp, çatallaşma" olarak ifade ettiğim sorunun özünde, teknolojinin üretim, kullanım koşullarını belirleyen, kâr makinesi kapitalist sermaye ile piyasanın mülkiyet ilişkileri yatıyor.

Özetle "Kapitalist uygarlık artık kendi sonuçlarından korkuyor, bunlara çözüm üretmiyor bu da onun çoktan barbarlık dönemine girdiğini düşündürüyor."^[39]

Gerçek(ler) ile imkân(lar)ın paradoksal konumlanması geleceğin önünü açmıyor; aksine barbalık ekseninde tıkıyor!

Kolay mı?

BM ÜNCTAD verilerine göre, 2015 itibarıyla dünya sanayi sektörlerindeki robot sayısı 1 milyon 600 bini aşmıştı. Bu yüzyılın başına değin bir yılda kurulan robot tesisi adedi 50 bin civarında idi. 2010'lu yıllarda bu rakam yılda 250 bini aşmıştı.^[40]

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) öngörülerine göre de, sanayi sektörlerinde yoğunlaşması beklenen robot kullanımı ve otomasyona dayalı üretim biçimleri önümüzdeki yüzyılda sanayide çalışanların en az yüzde 40'ını olumsuz etkileyecek; onlarca iş sahası, yerini robotların düzenleyeceği iş süreçlerine bırakacak.

'McKinsey Küresel Enstitüsü'nün araştırmacıları ise otomasyonun ve yapay zekâ ile donatılmış robotların sanayide yaygınlaşması sonucunda 2030'a değin 400 milyon istihdam kaybının yaşanacağını vurgulamakta ve bu rakam küresel işgücü arzının yüzde 14'üne ulaşmakta.^[41]

Malum, 2008 krizi sonrasında küresel ekonomik krizinden çıkamayan kapitalist dünyanın küresel güçlerinin gündemi "Sanayi 4.0" olup çıktı. Yani robotların bütünüyle insan emeğinin yerini aldığı tam otomasyon!

"Sanayi 4.0" ya da "4. Sanayi Devrimi"ne değin, kapitalist üretim teknolojik gelişme açısından 3 önemli dönüşüm geçirdi.

1712'de buhar makinesinin icadı ile su ve buhar gücüne dayalı bir üretim tekniği ve mekanik tesisler üretim süreçlerine uyarlandı. Bu, XVIII. yüzyılda "1. Sanayi Devrimi" olarak tarihe geçti.

1840 telgraf ve 1880 telefon icatları eşliğinde elektrik gücünün sanayide kullanılması, "2. Sanayi Devrimi" olarak nitelendirildi. Kitlesel üretim muazzam ölçülerde artarken bu süreç, Taylorist yönetim, Fordist üretim ve İkinci Dünya Savaşı sonrası sosyal devlet mekanizmalarıyla zirveye ulaştı.

1970'li yılların başlarından itibaren "Bilgisayar Teknolojisi 3. Devrimi"ni başlattı. "Dijital Devrim" olarak da adlandırılan "3. Sanayi Devrimi (3.0)" ile bilgi teknolojileri üretim süreçlerine uyarlandı.

Bu süreçte, Fordist üretim tekniğinin mümkün kıldığı kitlesel ve seri üretimin yanı sıra, küçük ölçekte üretimin esas olduğu Postfordist üretim teknikleri de yaygınlaştırıldı. Büyük ölçekli üretime eklenen küçük ölçekli üretim ağlarıyla işçi ücretleri reel olarak gerilerken, sendikal örgütlenme zayıflatıldı. Kamusal mal ve hizmet üretimi piyasaya terk edildi. Eğitim, sağlık, barınma, su vb. toplumun temel ihtiyaçları büyük oranda meta üretimine dâhil edildi.

[35] "Asıl Sorun Hangisi: Endüstri 4.0 mı, Kapitalist Üretim İlişkileri mi?", Kızıl Bayrak, No:2018/46, 7 Aralık 2018, s.8.

[36] Fikret Başkaya, "Robotların 'Yapay Zekâsı' Sizi Yeryüzü Cennetine Taşır mı?", Kaldıraç, No: 209, Aralık 2018, s.76-78.

[37] Bülent Falakaoğlu, "Kapitalizm Olmasaydı Teknoloji Mutlu Ederdi", Evrensel, 23 Mart 2018, s.5.

[38] Karl Marx, Kapital, Sermayenin Üretim Süreci, Cilt: I, çev: Alaattin Bilgi, Sol Yay., 1965.

[39] Ergin Yıldızoğlu, "Ah Şu Robotlar...", Cumhuriyet, 22 Eylül 2016, s.9.

[40] Eriç Yeldan, "Robotlar, İşgücünün Değişen Niteliği ve Bilgi Sermayesi", Cumhuriyet, 28 Mart 2018, s.11.

Nihayet teknolojik gelişmelerin son halkası olarak “4. Sanayi (4.0) Devrimi” ise 2008 krizi sonrasında ilk defa 2016’da Davos’daki ‘Dünya Ekonomik Forumu’nda gündeme alındı ve tartışıldı. Ardından bütün ülkeler ve sermaye grupları “4. Sanayi Devrimi” yarışında pay kapmak için yoğun bir rekabete tutuştu.

XXI. yüzyılın ilk çeyreğinde ilan edilen “Sanayi 4.0”, esasen tasarım, üretim, taşıma, hizmet, ticaret gibi süreçlerde bütünüyle bilgisayar teknolojilerinin ve robotların görev aldığı, insan emeğine olan ihtiyacın ise büyük oranda ortadan kaldırıldığı bir düzeni tarif ediyordu. Bu, günümüz koşullarında mümkün değildir. Otomasyon kimi ülke, bölge ve sektörlerde mümkün olsa da bütünüyle uygulanamayacaktır. Bu durum kapitalist üretim ilişkilerinin çelişkileri ve sermaye birikiminin karakteristik yapısından kaynaklanmaktadır.

Birincisi, kapitalizm canlı emek sömürsüyle elde edilen artı-değer olmadan varlığını sürdüremez.

İkincisi, üretimin tamamen robotlar tarafından gerçekleştiği bir ortamda toplumun büyük bir kısmı tüketmek için gelir kaynağından mahrum kalacaktır. Kapitalistler ürettiklerini satamayacak ve yeniden üretim mümkün olamayacaktır.

Üçüncüsü, sermaye birikiminin temeli olan canlı emeğin bir sonucu olarak, artı-değer üretilmeyecekse kapitalistlere ihtiyaç kalmayacaktır...

Kapitalist üretim koşullarında dünya ölçeğinde tam otomasyonun mümkün olamayacağına dair çelişkileri arttırmak mümkündür...

Kapitalizmde artı-değeri yükseltmenin iki yöntemi bulunmaktadır. Bunlardan biri, işçileri veri teknoloji düzeyinde daha yoğun ve uzun çalıştırmak, ötekisi teknolojiyi geliştirip daha yetkin makinelerle işçi başına verimliliği, yani üretim miktarını arttırmaktır.

Karl Marx, birincisine mutlak artı-değer, ikincisine nispi artı-değer demiştir. Birincisinin fiziki ve biyolojik sınırları vardır. İkincisi ise özellikle kriz dönemlerinde uygulamaya geçirilebilmektedir.

Lâkin bütün bu süreçler çelişkilerle birlikte ilerlemektedir. Kapitalistler bir yandan teknolojiyi bütün potansiyel sınırlarına doğru sürüklerken, rekabet ve kâr oranlarının düşüşü, aşırı üretim, yetersiz talep vb. nedenler ekonomik krizlerle birlikte sınıfsal çelişkileri derinleştirmektedir...

Teknolojik gelişmelerin üretim süreçlerine uyarlanması büyük oranda kapitalist ekonomik krizlerin akabinde gerçekleşmiştir. Liberal iktisatçı J. A. Schumpeter, bu durumu “yaratıcı yıkım” teziyle açıklamış, kapitalizmin temel dinamiğinin teknolojik yenilik olduğunu savunmuştur.

Kriz dönemlerinde kapitalistlerin büyük teknolojik atılımlara yönelmesinin temel nedenleri azalan kâr oranlarını yükseltmek ve işçilerin kapitalistlere karşı sınıfsal gücünü kırmak isteğidir. Ekonomide, büyük ölçekte değişim yaratan yeni teknolojilerin önemli bir özelliği, krizlerin akabinde patlak veren savaş süreçlerinde geliştirilmiş olmalarıdır. Silah sanayisinde geliştirilen bu teknolojiler, savaşların akabinde üretim sanayisine kaydırılıp verimlilik artışı sağlanmıştır.

Örneğin İkinci Paylaşım Savaşı esnasında en büyük AR-GE birimi olarak tarihe geçen Manhattan projesinde, 43 bin bilim insanı ve teknisyen birbirinden habersiz bir biçimde atom silahı üretimine sevk edilmiştir.

Kapitalist üretim içinde teknolojik yenilikler krizlerin geçici ola-

[41] McKinsey Global Institute, “AI, Automation, and The Future of Work: Ten Things To Solve For”, Temmuz 2018.

[42] Sinan Araman, “Endüstri 4.0, Kapitalizm ve Putin”, Evrensel, 11 Mart 2018, s.7.

[43] Alpaslan Akçoraoğlu, “Felaket Çağında Kapitalist Uygarlığın Açmazları”...

<https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2020/05/29/felaket-caginda-kapitalist-uygarligin-acmazlari/>

[44] Ergin Yıldızoğlu, “Dünya Kaç Kutuplu?”, Cumhuriyet, 8 Haziran 2020, s.11.

[45] Şehriban Kuraç, “Prof. Dr. Sinan Alçın: Büyük Yıkım Yaşanacak”, Cumhuriyet, 11 Mayıs 2020, s.15.

“Velhasıl, üretimin toplumsal karakteriyle üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişkiler dikiş tutmamaktadır. Baş döndüren teknolojilere karşın günümüzde hâlen insan faktörünün üretimde kullanılıyor olmasının temel nedeni sermaye birikiminin sürmesine olanak tanıyan unsurun canlı insan emeğinin oluşudur.”

rak aşılmasında ve sermaye birikiminin sürdürülmesinde temel rol oynamaktadır. Onun için 2008 dünya ekonomik krizinin ardından “4. Sanayi Devrimi” ile robotların gündemde olması tesadüf değildir.

Bununla birlikte işçi başına verimliliğin sınırlarına yaklaşıldıkça, sistem daha şiddetli krizlere gebe kalacaktır. Toplumsal ve ekolojik yıkıma değin artan çelişkiler ise toplumun kapitalist üretim tarzıyla hesaplaşmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Velhasıl, üretimin toplumsal karakteriyle üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişkiler dikiş tutmamaktadır. Baş döndüren teknolojilere karşın günümüzde hâlen insan faktörünün üretimde kullanılıyor olmasının temel nedeni sermaye birikiminin sürmesine olanak tanıyan unsurun canlı insan emeğinin oluşudur.

Birikmiş emeğin bir ürünü olarak sermayenin gücüne dönüşen robotlar artı-değer üretme yeteneğine sahip değildir! Robotlar kapitalistlerin ürünlerini satın alamazlar! Üretim süreçleri bütünüyle otomasyona uğratıldığında sermaye birikimi sürdürülemezdir!

Buna rağmen rekabet ortamında kapitalistler teknolojiyi geliştirmek zorundadırlar. Bu da sistemi çıkmaza sokmaktadır.^[42]

Ancak ortada ne kaygılanacak bir durum var, ne de teselli ihtiyacı: İşçilerin ücretli köleliliği ilgasına yönelik olarak bırakın robotlar üretim yapsın ve insanlar özgürleşsin. Daha fazla okusunlar, daha fazla spor yapsınlar, daha fazla bilim ve sanatla uğraşsınlar ve daha fazla eğlensinler!

O hâlde sınıfsız, sömürsüz, sınırsız yeni bir dünya yolunda işçilerin robotlara karşı değil, kapitalizme karşı mücadele etmelidirler.

Özetle robotların, “yapay zekâ”nın yaratacağı bir gelecekte değil; ücretli köleliğin ilgasıyla kazanılacak bir gelecekte gelmekte olan.

Ve Covid-19 Fıslı!

“İnsanlık kapitalizmi tercih ederek ve kapitalizmi aşan (post-kapitalist) bir sosyo-ekonomik sisteme geçemeyerek ‘karanlık ve felaketlerle’ dolu bir geleceğe doğru sürüklenmektedir,”^[43] türünde fantastik söylencelerin ötesinde “Covid-19 Şoku”^[44] dair hakikatlerden bir kaçını sıralarsak...

Prof. Dr. Sinan Alçın, “Coronavirüs nedeniyle sektörlerin toparlanması 10 yılları alacak. İşsizlik yükselecek. Yoksulluk artacak. Dünya genelinde eşitsizlik ve ülkelerde de daha otoriter yönetimler göreceğiz... Büyük yıkım yaşanacak,”^[45] derken; pandemi, hükümetlerin kamu harcamalarını artırmalarına yol açtı. Bütçe açıkları dünya genelinde yüzde 10’ları geçerken; bu da dünya genelinde enflasyon artışı ve pahalılık anlamına geliyor.^[46]

Örneğin UNCTAD, salgından ötürü dünya ihracatının 2020 sonuna kadar 800 milyar dolar daralacağını öngörürken IMF, küresel ekonomide daralmanın yüzde 5’i aşacağı öngörülerini paylaşıyordu. ILO ise 2020’nin birinci çeyreğinde çalışılan saat miktarının yüzde 4.5 gerilediğini; bunun da 130 milyon tam zamanlı istihdam kaybı anlamına geldiğini söylüyordu.^[47]

IMF tahminlerine göre, dünya ekonomisi satın alma gücü paritesine göre, 3.7 trilyon dolar daralacak. Bu da Almanya ekonomisinin büyüklüğü kadar daralma anlamına geliyor. Dünya ekonomisinin büyüklüğü 138.3 trilyon dolara inecek.^[48]

Ve nihayet Covid-19 salgının ekonomiye etkilerine ilişkin olarak

[46] “Dünya Genelinde Pahalılık Geliyor”, 8 Mayıs 2020... <https://marksist.org/icerik/Dunya/13960/Dunya-genelinde-pahalilik-geliyor>

[47] Erinç Yeldan, “Covid-19: İnsan mı, Ekonomi mi?”, Cumhuriyet, 10 Haziran 2020, s.15.

[48] “Dünyadan Bir Almanya Silinecek”, 5 Mayıs 2020... <https://artigercek.com/haberler/dunyadan-bir-almanya-silinecek-salgin-3-7-trilyon-dolari-goturecek>

Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak, "Bıraktığı hasar 1929 buhranından da büyük olacak," diyordu.^[49]

Salgın normalleşse dursun!.. Küresel kriz derinleşiyor... Finans kapitalin borç kalkını salgınla birlikte hızla ağırlaştırıyor ve kapitalizmin yakın dönemdeki Aşıl topuğuna dönüşüyor. Bugünü kurtarmaya yönelik çabalar, yarının çok daha köklü yapısal krizinin tuğla taşlarını düşüyor.

İktisadi olduğu kadar siyasal; siyasal olduğu kadar yönetimsel, ulusal ölçekli olduğu kadar uluslararası çok boyutlu toplumsal bir kriz sarmalının içinden geçiyoruz. Sonuçlarının nasıl bir spektrumda yapılacağını izleyen dönemde göreceğiz,^[50] taraf olacağız...

Krizler, baskılar, şoklar, beklenmedik olaylar, şaşkınlıklar, toplumsal stresler, hem ezilen insanlar hem de iktidarlar için yeni tehdit ve imkânları ortaya çıkarır.

Her kriz, mevcut sistemin zayıflıklarını, kırılma noktalarını ortaya çıkarırken; tarihte her büyük savaştan ve salgından sonra yeni bir düzen kurulduğuna şahit olmuştur insanlık.

Şimdi corona ezilenlere sürdürülemez kapitalist sistemin tüm aksaklıklarını gösterirken; mücadele dolu bir geleceğin de kapısını aralıyor.

Kolay mı? "Covid-19 ile kapitalizmin sıvası döküldü."^[51]

Corona virüs vesilesiyle yerkürenin içine girdiği sosyoekonomik koma hâlinin yakın gelecekte de süreceği anlaşılıyor. Özetle bütün maskeleri yırtan corona tarihi hızlandırıp, küresel değişimi zorluyor.

Şimdi soru(n), dünya çapında dehşet yaratan pandeminin yeni bir dünyanın kapısını mı açacağı ya da hasar tablosu ne olursa olsun, bir takım "onarım"larla kapitalist vahşetin devam mı edeceğindedir?

Bu iki farklı gelecek tahayyülüdür? Ve tarih gündeme aldığı sorunun yanıtını aramaktadır!

Egemenler zevahiri kurtarmak için -sanki eskisi bir matahmış gibi!- "yeni normal"den söz ediyorlar!

"Yeni(den) Normal(iniz)" mi? Hayır...

Çünkü "Yeni Normal"de karşılaşacağımız toplumsal sonuçlarla: i) Gelir dağılımı iyice bozulacağı için sınıflar arası eşitsizlikler çok daha keskinleşecektir; ii) Zenginler daha zenginleşir, yoksullar daha yoksullaşırken, ortadakiler, alt gelir grubuna doğru erozyona uğrayacak, alt gelir grubu büyüyecektir; iii) Geçim derdi, bütün toplumsal sorunların önüne geçecektir.^[52]

Covid-19 salgını sonrasında döneceğimiz "Normal" hayatın "Eski Normal"den daha beter olacağını herkes biliyor. Bütün dünya ekonomisi daralacaktır. Sermayenin sömürsü daha da artacak, hem ülkeler arasındaki hem de ülkelerin kendi içlerindeki gelir dağılımı daha da bozulacaktır. Zenginler daha zengin, yoksullar daha yoksul olacaktır.

Bu koordinatlarda ezilenler corona salgını ve yıkıntıları ile mücadele edip, pandemi sonrası yeni bir dünya talebini öne çıkarırken; Bahçeşehir Üniversitesi'nden Prof. Canan Sokullu'nun, "Yeni bir dönemin kapıları açılıyor,"^[53] uyarısının bilincinde olmalıydılar.

"Neden" mi? İtalya'da felaket sırasında işleri kaybedenlerin kaygıları ve öfkesi giderek büyüyor...

'La Stampa'nın başyazısı yaşam standartları gerileyen insanların sorunlarını dile getirip, "Bu öfkeyi nasıl frenleyeceğiz," diye soruyor.

[49] "Salgının Bırakacağı Hasar 1929 Buhranından Büyük Olacak", 29 Nisan 2020... https://www.istanbulgercegi.com/albayrak-salginin-birakacagi-hasar-1929-buhranindan-da-buyuk-olacak_218137.html

[50] Ahmet Haşim Köse, "Aşıl'ın Kalkını ya da Topuğu: Üç Eksende Küresel Kriz Yönetimi...", 20 Mayıs 2020... <http://direnisteyiz27.org/asilin-kalkini-ya-da-topugu-uc-eksende-kuresel-kriz-yonetimi-ahmet-hasim-kose/>

[51] Yakut İrmak Özden, "Salgının Çıkarımları", Cumhuriyet, 15 Mayıs 2020, s.2.

“Şimdi soru(n),
dünya çapında
dehşet yaratan
pandeminin yeni
bir dünyanın kapı-
sını mı açacağı ya
da hasar tablosu
ne olursa olsun,
bir takım
‘onarım’larla
kapitalist vahşetin
devam mı
edeceğindedir?
Bu iki farklı gelecek
tahayyülüdür?
Ve tarih gündeme
aldığı sorunun
yanıtını
aramaktadır!”

Linda Laura Sabbadini'nin imzasını taşıyan yazı, İtalya'da 2000'ler öncesinde yok edilen mutlak yoksulluğun 2008 kriziyle yeniden hortladığını, şimdi pandemiyle kangrenleşeceğini, bunun kaçınılmaz bir öfke patlamasına yol açacağını söylüyor.

‘Sosyoekonomik Araştırmalar Enstitüsü’nün (CENSIS) bulguları iki yıl öncesinde zaten İtalyanların on yıldır süren ekonomik kriz nedeniyle “mütecaviz”, “öfkeli” ve “egoist” olduklarını tespit etmişti.

CENSIS’in 2019’daki araştırması da kurumlara güvenini yitiren halkın sorunlarına çare bulacak “güçlü bir lider” arayışında olduğunu ilan ediyordu.

“Pandemi ve karantina başlamadan önceki manzara buydu. Sonrasını siz hesap edin,”^[54] diyen Nilgün Cerrahoğlu ya da “Neden Covid-19 krizi alternatif bir realite yaratmanın bir aracı olmasın? Ancak nereden başlamalı?”^[55] sorusuyla Ergin Yıldızoğlu haksız mı?

Tam da burada “Coronavirüs salgını, kapitalist makineyi gıcırdayarak aksar hâle geldi,” vurgusuyla sorup/ saptıyor Arundhati Roy: “Bu motoru nasıl çalışmaz hâle getiririz? Görevimiz bu!”^[56]

“Kimse Yoktur Umut Etmemeyi Önleyecek”

İnsan(lar) tarih(lerin)i kendileri yapıyorlar, fakat belli koşullarda yapıyorlar. Corona salgını da bu koşullara eklenirken; geleceği yine de ulusal ve sınıfsal çatışmalar belirleyecektir. Ancak John Steinbeck’in, “Korkulacak zaman, insanın bir ülkü uğruna acı çekmeyi ve ölmeyi reddettiği zamandır”;^[57] Rosa Luxemburg’un, “Hareket etmeyen zincirlerini fark edemez,” uyarılarına mündemiç gerçeği “es” geçmeden elbette!

Çünkü Güney Koreli felsefeci Byung-Chul Han’ın, “Coronavirüs bizi bir ‘sağ kalma toplumuna’ indirgedi”^[58] hâlde; tarihin yeniden birçok şeyi göze alan insan(lar) tarafından biçimlendirileceği bir ufka doğru ilerliyoruz.

Bu güzergâhta John Bellamy Foster’ın, “Kapitalizmi devirecek olan devrimci sosyalist protesto fırtınası esas olarak, emperyalizmin yaşam koşullarını çok kötüleştirilen Global Güney’den gelecektir. Ancak dünya çapında sistemin değişmesi, Amerika Kalesi içinden gelecek ayaklanmaya da bağlıdır, ABD kapitalizminin kendi yapısal krizi nedeniyle bu gerçek, beklendiğinden önce ortaya çıkıyor,”^[59] saptaması yaşamsal önemdeyken; gelecek için:

Che Guevara’nın, “Fikirler ve gelecek dimdik ayakta. Şüphesiz: tam özgürlüğümüzün iskeleti kuruldu, tek eksik kanlı canlı bir vücut ve giysiler, onu da yaratacağız”...

Yaşar Kemal’in, “İnsanların mayasında; güzel, aydınlık, pırıl pırıl, umut, gelecek türküleri söyleyen düş dünyaları kurmak var”...

Cicero’nun, “Yarınlar, yorgun ve bezgin kimselere değil, rahatsızını terk edebilen gayretli insanlara aittir”...

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî’nin, “Güzel günler sana gelmez, sen onlara yürüyeceksin,” uyarılarını hatırlayın, hatırlatın...

[52] Emre Kongar, “Covid-19 Sonrası Yaşam-2 Toplum”, Cumhuriyet, 22 Mayıs 2020, s.2.

[53] Mine Esen, “Prof. Canan Sokullu: Kara Delikler Ortaya Çıktı”, Cumhuriyet, 5 Mayıs 2020, s.7.

[54] Nilgün Cerrahoğlu, “Umut, Korku ve Öfke”, Cumhuriyet, 21 Mayıs 2020, s.7.

[55] Ergin Yıldızoğlu, “Rejim Kendine Yeni Bir Realite Arıyor”, Cumhuriyet, 14 Mayıs 2020, s.11.

[56] “Arundhati Roy: Görevimiz, Motoru Çalışmaz Hâle Getirmek”, 12 Mayıs 2020...

<https://gercegingunlugu.blogspot.com/2020/05/arundhati-roy-gorevimiz-motoru-calsamaz.html>

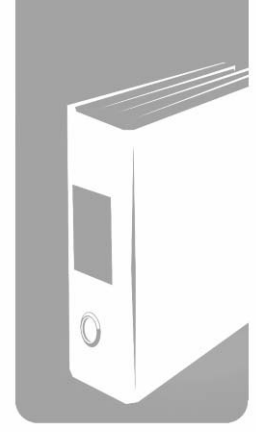
[57] John Steinbeck, Gazap Üzümleri, çev: Belkis Dışbudak Çorakçı, Sel Yay., 2015.

[58] “Byung-Chul Han: Coronavirüs Bizi Bir ‘Sağ Kalma Toplumuna’ İndirgedi”, 21 Mayıs 2020...

<https://www.a3haber.com/2020/05/21/guney-koreli-felsefeci-kultur-kuramcisi-byung-chul-han-coronavirus-bizi-bir-sag-kalma-toplumuna-indirgedi/>

[59] Michael D. Yates, “John Bellamy Foster: Trump, Neo-Faşizm ve Covid-19 Salgını” 6 Mayıs 2020...

<https://www.ykp.org.cy/2020/05/yazilar/iktibas/john-bellamy-foster-ile-soylesi-trump-neo-fasizm-ve-covid-19-salgini/>

volkan yaraşır

Gelecek Uzun Sürececek mi?

Yeni Ortaçağ Ve Despotik Emek Rejimleri

Kapitalizm ve ölüm birbirine son derece içkin iki olgudur. Kapitalizm “varlığını” öldürerek sürdürür. Kapitalizmin ruhunu metalaşma süreci oluşturur. Meta bir nevi kapitalizmin hücrelidir. Ve sistemin tüm çelişkilerini nüve şeklinde içinde barındırır. Marx’ın kapital incelemesine meta tahlilinden başlaması bir tesadüf değil son derece tercihli bir yaklaşımdır. Mikro kozmosun analizi zengin bir kavram haritası oluşturur. Meta bir emek ürünüdür. Kapitalizm her şeyi metalaştırarak “yaşar” ve “gelişir”. Aslında metalaşma süreci bir başka manada emeğin ölü emeğe dönüşüm sürecidir. Emeğin ve doğanın ve her şeyin şiddetle metalaştırılması kapitalizmin işleyişine uygundur ama bu aynı zamanda bir yok etme sürecidir. Aktüel kapitalizm kendi tarihinin en yıkıcı dönemini simgeliyor. Evet, Marx’ın ifadesiyle kapitalizm kan ve irinin içinde doğdu ve gelişti. Şimdi en ölümcül dönemini yaşıyoruz. Artık sistem her şeye sızıyor, nüfuz ediyor ve her şeyi meta dünyasının içine alıyor ve yine her şeyi ölü, cüruf ve atık haline getiriyor. Bu süreçte kitleleri yarattığı cazibeyle kuşatıyor, onların haz ve mana dünyasına seslenerek ya da bu dünyalarını tekrar tekrar inşa ederek, herkesi suç ortağına dönüştürüyor. Bu sayede çok boyutlu bir katastrofun önünü açarken, bunu normalleştirme becerisi gösteriyor. Aslında kapitalizm ölümü örgütlüyor ve ölümü yaldızlayarak sunuyor. En haz veren, en dikkat çeken şeylere bakın ve görünenin arkasını kazının çıplak ölümü görürsünüz. Ya arkasında Bangladeşli küçük bir çocuğun alın teri, gözyaşı ya da Güney Afrikalı bir maden işçisinin çürüyen bedeni vardır. Her şey ama her şey herkesin gözü önünde gerçekleşiyor. Hatta herkes tercihleri, yaşam tarzları, düşünme ve davranış biçimleriyle bu yok edici sürecin parçası gibi hareket ediyor.

Pandemi yarattığı atmosfer ve sarsıcı gerçeklikle bu büyüğü bozdu. Kapitalist devletler, finans kapital ve siyasi iktidarlar izlediği öjenik, diskriminize edici, yıkıcı, neo-faşist politikalarla kapitalizmin pespayeliğini, çürümüşlüğünü, aleladelikliğini ve insanlığa karantina dışında hiçbir şey vaat etmediğini bir kaç ay içinde ortaya koydu. Ayrıca kapitalizmin yok edici döngüsü içinde kaybolmuş, hiçleşmiş insanlığa ölümün soluk alış verişini hissettirdi, hissettiriyor. Robotik teknolojinin, yapay zekânın, uzayın fethinin, nano-teknolojinin tartışıldığı ve ürünlerinin ortaya çıktığı koşullarda her şeyin birden nasıl çöktüğü, bloke olduğu, her şeyin ne kadar kof ve manasız olduğu yaşanarak görüldü. Gündelik hayatın içinde, tüketim terörü-

“Lenin kapitalizmin en yüksek aşaması olarak tanımladığı emperyalizmin en başat karakterinden birinin, çürüme ve asalaklaşma olduğunu vurgular. Günümüzde bu özellik kapitalizmin tarihindeki en azami noktaya ulaştı. Öyle ki sadece 26 zenginin milyar dolarlık yıllık geliri 3,8 milyar insanın gelirinden fazla.”

nün parçası haline gelmiş, bencilleşmiş, ruhu örselenmiş ve kaybolmuş insanlık hayatın başka türlü yaşanabileceğini gördü. Hayatın muazzam zenginliği ve farklı anlamları ortaya çıktı. Paranın hükümsüz olabileceğini, bir ağacın gölgesinin ne derece kudretli bir şey olduğunu, imajın, tükettikçe var olmanın ne kadar manasız, uçucu ve boş bir şey olduğu yaşanarak hissedildi. Çok boyutlu kapitalist yıkımın ürünü olan pandemi, kapitalizmin ölüm ve çürüme demek olduğunu bütün manipülasyonlara rağmen ilk defa bu düzeyde insanlara hissettirdi. Ve herkes ölümün randevusunun kendisiyle olabileceğini anladı ve yüzleşti. Salgın insanın kaybolmuşluğunu görünür kıldı. Bütün bunların yanında biraz bakmayı bilenler hayatın gerçek yaratıcılarının kimler olduğu gördü. Proletaryanın hayatı yarattığı ve ürettiği çıplak bir şekilde ortaya çıktı. En temel ihtiyaçların karşılanmasından, hayatın her düzeyde idame ettirilmesine kadar proletaryanın yaşamsal önemi görüldü. Çöp toplayan temizlik işçisinden, eve su taşıyan sucuya, market işçisinden, kargo getiren işçiye, ev işçisinden, çocuk bakıcısına kadar işçi sınıfının (en marjinal, en alt kesimleri olarak görülen bölüklerinin bile) ne derece stratejik rol oynadıkları ortaya çıktı.

Felaket Kapitalizmi, Açlığın ve Yoksulluğun Küreselleşmesi

Kapitalizm son derece esnek ve yeni koşullara uyum sağlama kabiliyeti olan bir sistemdir. Her çatlağa sızabilmesi özelliği, jel karakteriyle adaptasyon yeteneği ve şekil değiştirebilme becerisi, her krizde kendini yenileme ya da her krizi bir kar mekanizmasına dönüştürme kabiliyeti pandemi sürecinde alenileşti. Öyle ki finans kapital felaketin kendisini bir kar kaynağı haline getirmeye çalışıyor. Bu yönde konumlanıyor, stratejiler geliştiriyor. Bu özelliği yeni bir şey değil ama yapısal krizin içinde ortaya çıkan pandemi bir yandan krizin derinleşmesini sağlarken, diğer yandan sınıfın yeni çalışma ve emek rejimleriyle kuşatılması ve boyunduruk altına alınmasını beraberinde getiriyor. Kar maksimizasyonunu sürekli kılmak ve güvence altına almak stratejinin ana yönelimini oluşturuyor. Bu manada hem yapısal krizin bir sonucu, hem de felaket kapitalizmin bir yansıması olarak devletin yeniden yapılanması kaçınılmaz bir olgu olarak karşımıza çıkıyor.

Lenin kapitalizmin en yüksek aşaması olarak tanımladığı emperyalizmin en başat karakterinden birinin, çürüme ve asalaklaşma olduğunu vurgular. Günümüzde bu özellik kapitalizmin tarihindeki en azami noktaya ulaştı. Öyle ki sadece 26 zenginin milyar dolarlık yıllık geliri 3,8 milyar insanın gelirinden fazla. Afrika’da 3 tane milyar dolarlık zenginin geliri ise kıtada yaşayan nüfusun yüzde 80’inden daha yüksek. Dünyada 820 milyon kişi açlık çekiyor ve her yıl bu sayıya ortalama 100 milyon kişi katılıyor. Küresel işsizlik pandemi sonrası 300 milyonu aştı. Yeni devlet böylesi bir tablonun ya da hızla çürüyen ve asalaklaşan bir sistemin ürünü olarak biçimleniyor. Ve böylesi bir sistemin devamı ancak insanın, kitlelerin çürütülmesi, bir sosyal atık haline getirmesiyle mümkün olabilir. Özellikle bu noktada sınıfın kontrol altına alınması, ehlileştirilmesi stratejik rol oynuyor. Çünkü kapitalizm karla soluk alıp veren bir sistemdir. Kapitalizmin işleyişi kar üzerinden yürür ve karın sürekliliği kapitalizm için yaşamsal önem taşır. Bu manada işçi sınıfının denetlenmesi, abluka altına alınması, sistematik ve derin sömürüsü finans kapital için stratejik önem arz eder.

Sosyal atıklaşma ve çöpleşme hali artık milyarlarca insanı ve geniş coğrafyaları kapsıyor. Asalaklaşan, çürüyen, zombileşen kapitalizm için bugün Afrika kıtasının, küresel jeo-politik açıdan önem taşıyan (enerji kaynakları, yolları, su kaynakları, kıymetli madenlerin, kıymetli toprakların bulunduğu) coğrafyaların dışında, bir çöp kıtadan başka manası yok. Bu alanlar da kapitalist yağma ve talana tabi tutuluyor. Uzun yıllardan beri açlık kıtanın kaderine dönüşmüş durumda Afrika halklarının büyük çoğunluğu en temel gereksinmelerini karşılayamıyor, kronik ve yıkıcı bir yoksulluk altında yaşıyor. Neo-liberal kapitalizmin laboratuvarı olan Güney Amerika'da durum giderek kötüleşiyor. Son 40 yılda adeta çöken bölge, Afrika kıtasının kaderini paylaşmaya başladı. Güney Amerika açlık riskinin ve gıda krizinin yeni odağı olarak dikkat çekiyor. Ayrıca küresel yoksulluğun tarihin en üst sınırına çıktığı bir konjonktürün içindeyiz. Küresel Güney diye tanımlanan ve küresel bir fabrika işlevi gören Uzak Asya, Kuzey Afrika ve Latin Amerika sefaletin ve acımasız sömürünün merkezi olarak öne çıkıyor. Metropollerde durum farklı değil. Artık her ülkenin kendi "güneyi" ve sosyal atık muamelesi gören, işsizlik, yoksulluk ve sefaletin yıkıcılığını yaşayan geniş bir nüfusu var. Finans kapital ve kapitalist devlet kendi güneyini tehlikeli sınıfların ve kesimlerin yaşadığı alan olarak görüyor. "Güney" ve güneyin sakinleri sistem açısından artık kriminal vaka değerlendirmesinden öte bir mana taşıyor, güney var olan sistemi ve işleyişi tehdit eden bir güç olarak görülüyor. George Floyd'un öldürülmesi aslında sistemin güneye bakışını simgeliyor. Sonrası gelişen olaylar ve hızla küresel tepkiye dönüşen eylemler gerçekten güneyde biriken sistemi sarsacak öfkeyi ve potansiyeli ortaya koyuyor. ABD'de başta Siyahiler olmak üzere Hispanikler, Karayip kökenliler tehlikeli kesimler olarak değerlendirilirken, güneyin asli unsurlarını oluşturuyor, AB'de ise başta göçmenler, Balkan halkları ve çeşitli alt sınıflar öne çıkıyor. Ayrıca Hindistan ve Bangladeş gibi özel ülkeler de bulunuyor. Buraları küresel finans kapitalin yeni av sahaları işlevi görüyor. Kısacası dünyada birçok coğrafya daha bugünden uluslararası iş bölümü ve emperyalist yağmanın sonucu çöp ülkeye dönüşmüş durumda. Buralarda yaşayanlar "unutulmuş", kaderine terk edilmiş haldeler. 2020'li yıllarda bu sürecin derinleşmesi yüksek bir olasılıktır. Önümüzdeki dönemde ayrıca bugün Afganistan, Suriye, Irak, Yemen, Libya gibi sürekli savaş politikaların izlendiği, sürekli iç savaşın yaşandığı stabilize bölgelerin yaygınlaşması beklenmelidir.

Artık dünyanın çok geniş bir kesimini "dünyanın lanetlileri" oluşturuyor. Unutulmuş ve çöpleşmiş coğrafyalar çoğalıyor. Bir nevi dünya cehennemi görünümüne bürünüyor. İnsanlık bir avuç asalakla ve finans kapitalin varlığıyla kendini varlığını ortaklaştıran ama akı, ruhu ve pratik tecrübesi olan, organik bir yapıya dönüşmüş; ayrıca teknolojik bir savaş aygıtına haline gelmiş kapitalist devletle karşı karşıya...

Emek Yönetim Biçimleri: Sınıfın Kontrolü Ve Denetlenmesi

Kapitalist kriz ve pandemi süreci finans kapitalin yeni hegemonya stratejilerini beraberinde getirdi. Yapısal kriz dönemleri sınıf savaşlarının şiddetlendiği yüksek konjonktürlerin önünü açar. Ve çok boyutlu gelişmeleri tetikler. En başta emeğin koşulsuz itaati arzulanır ve bu yönde devlet toplum ilişkileri yeniden düzenlenir. Yeni emek rejimleri bu sürecin ayrılmaz parçası olarak devreye sokulur.

Aslında emek rejimleri sadece fabrika rejimiyle sınırlı bir gelişme değildir. Aynı zamanda kapitalist ilişkilerin kendini yeniden üretme zemini olarak ideolojik, politik, kültürel, sosyal boyutları yanında, bir sınıf savaşı aygıtı olarak devletin işlerliğini ve biçimini etkileyecek içeriktedir. Bu manada sınıfın boyunduruk altına alınması ve çok boyutlu kuşatılması, artı-değer sömürsünün sürekliliği ve derinleştirilmesi stratejik önem taşır. Kısaca bugüne kadar uygulanan emek yönetim biçimleri sınıf açısından şiddetli yabancılaşma ve yıkıcı sömürü ve parçalanma anlamına geldi.

20. yüzyılın başında bir üretim tekniği olarak devreye sokulan Taylorist yöntemler bu yöndeki ilk ve çok kapsamlı emeği kontrol etme ve denetleme uygulamaları olarak dikkat çekti. Taylorist yöntemler sert iş bölümüne dayanan, işçinin makinenin ritmine göre hareket ettiği ve bu ritme tabi olduğu uygulamaları içerir. İşçi sürekli olarak standardize edilmiş, rutinleşmiş ve basitleştirilmiş işi yapar. İşyerinde hiyerarşi katıdır ve özellikle kafa emeği, kol emeğinden net bir şekilde kopartılmıştır. Üretim süreci son derece parçalanarak, emek gücünün niteliğinin azaltılması hedeflenmiştir. Böylece işçi maliyetinin minimize edilmesi ve işçinin her an (vasıfsız niteliğinden dolayı) işten atılması ve rezerv işçilerin/işsizlerin çalışanlara karşı bir tehdit unsuru olarak kullanılmasının nesnel zeminleri yaratılmıştır. Taylorist yöntem kısaca işin standardize edilerek ve son derece basitleştirilip, işçinin düşünme melekelerini devre dışı bırakan, sınıftan doğabilecek her düzeyde reaksiyonu ve aksamayı engellemeyi amaçlayan, maksimum kar arzusuyla devreye sokulmuş bir emek örgütlenme biçimidir. Taylorist uygulamalar finans kapitale sınıfın disipline edilmesi ve kontrol edilmesi yönünde son derece önemli olanaklar sundu.

Özellikle II. Paylaşım savaşı sonrası devreye sokulan Fordizm, aynı zamanda kapitalizmin yeniden yapılanmasını içeren bir kavramdır. Bir emek rejimi olarak ideolojik, kültürel, ekonomik, sosyal ve siyasal boyutları olan çok kapsamlı bir içerik taşır. Fordizmin içinde Taylorist uygulamaları barındırır da özellikle makinelerin emek üzerindeki tahakkümünün somutlandığı bir işleyişe sahiptir. İşçi bir manada makinenin parçasına, dişlisine dönüşür. Burada işçi bir makine sistemiyle karşılaşır. Bant sistemi makineleri birbirine bağlar. İşçi sadece bant sistemini çalıştıran bir dişli konumunda hareket eder. Seri ve standart üretimin önünü açan bu uygulamalarla, kitlesel üretim ve tüketimin gerçekleşme zemini sağlanır. Fordist uygulamalar emeği makinenin tahakkümü altında sokması, boyunduruk altına alması ve yarattığı avantajlarla kar oranlarında ciddi yükselmeleri beraberinde getirdi. Fordizm II. Paylaşım savaşı sonrası kapitalizmin genişleme dönemine damgasını vurdu. 1960'ların ortasından sonra OECD ülkelerinde görülen kar oranlarının düşmesi Fordizmin krizini simgeledi.

1970'li yılların ortasından sonra kapitalizm içine girdiği sistemik kriz, kapitalizmin yeniden yapılanmasının ve yeni sermaye birikim rejiminin önünü açtı. Neo-liberal kapitalizm, dönemin karakterini belirledi. Neo-liberalizm sistematik bir karşı devrim anlamına geldi. Sosyal yıkım programları yanında emeğin ontolojisine yönelik şiddetli saldırılar gerçekleşti. Fordizmin krize yanıt olan ve sınıfı her düzeyde boyunduruk altına almayı amaçlayan yeni emek yönetim biçimi olarak esnek üretim modelleri (tam zamanlı üretim, kalite çemberleri gibi yöntemler) devreye sokuldu. Özellikle bilgisayar teknolojilerinin üretim sürecinde kullanılması farklı esneklik modellerinin gerçekleşmesini sağlayan temel faktör oldu. Bu yönde

bir yandan esnek, çok yönelimli, nitelikli emek ihtiyaç haline gelirken, diğer taraftan son derece vahşi ve en alt standartların yaşandığı uygulamalar devreye sokuldu. Kompleks ve spesifik makinelerin senkronizasyonun sağlandığı esnek üretim modellerinde işçinin makinenin sadece bir uzantısı değil, aklını, ruhunu ve duygularını makineyle bütünleştirmesi amaçlandı. İşçinin üzerinde makinenin tam tahakkümünün kurulması hedeflendi. Elektronik denetleme ve kontrol mekanizmalarıyla işçilerin her davranışı izlendi. Yeni mekân ve zaman düzenlemeleriyle maksimum çalışması ve tam randıman hedeflendi. İşletmeyle işçinin bütünleşmesi ve kaynaşması için bir dizi teknikler devreye sokuldu. İşyeri bir anlamda panoptikon alanlara dönüştü. Kar oranlarını yükseltmeyi amaçlayan esnek üretim modelleri hali hazırda küresel düzeyde en yaygın kullanılan emek yönetimi biçimidir. Esneklik sadece ekonomik bir organizasyon olmaktan öte bir emek rejimi olarak hem bir toplum modeli simgelemekte, hem de neo-liberal kapitalizmin ruhuyla uyumlu ideolojik, sosyal ve siyasal hatta felsefi boyutları olan bir dünya halini anlatmaktadır. Bütün bu uygulamalar son 40 yılda küresel düzeyde neo-liberal kapitalizmin yarattığı tarihin en büyük yıkımı ve en büyük proleterleşme dalgasının üzerinden gerçekleşmektedir.

Pandemi ve kapitalist krizin durgunluk, depresyon salınımı şeklindeki gelişim seyri önümüzdeki yılların son derece kritik bir dönem olacağını gösteriyor. Yapısal krizlerin uzun dalga karakteriyle kendini dışa vurması ve yüksek konjonktür olarak 40, 50 yıllık bir dönemde gelişmesi, bir modellemeyle önümüzdeki çeyrek asırlık sürecin büyük alt üst oluşlara gebe ve olağanüstü bir dönem olacağını ortaya koyuyor. Pandemi ve küresel düzeyde son 4 ayda yaşananlar (salgın sonucu dünya çapında yaşamını yitirenlerin sayısı 500 bin kişiye yaklaşıyor. Ve sayı hızla artıyor. Bu rakam, gerçekleştiği süre itibarıyla dünya savaşlarında ölenlerin sayısında çok daha fazladır) söylediklerimizin abartı olmadığını bir göstergesidir.

Küresel Faşist Dalga Ve Despotik Emek Rejimleri

İçine girilen konjonktür sınıfa stratejik saldırıların yoğunlaştığı, emeğin çok boyutlu denetlenip, boyunduruk altına sokulmak istendiği bir dönemin kapılarını aralıyor. Küresel finans kapital dünyanın Bangladeşleşmesi yönünde düzenlemelere girişiyor. Küresel Güney zaten bu süreci en acımasız şekilde yaşıyor. Artık dünyanın diğer coğrafyaları ve metropoller dâhil bu dalganın içine giriyor. Metropollerin kendi güneyleri, yoksulluğun, işsizliğin ve sosyal ataklaşma halinin merkezlerine dönüşüyor. Bir yanda yapay zekâ ve robotik teknolojilerin kullanıldığı, üretimde tam otomasyonun tartışıldığı ve pratik adımların atıldığı gelişmeler yaşanırken, diğer yanda tam da kapitalizmin doğasına uygun vahşi ve yıkıcı sömürünün yaşandığı, son derece berbat koşullarda hayatların sürdürüldüğü dünyanın atölyeleri üretmeye devam ediyor ve devam edecek. Bu durum bir paradoks değil, sistemin işleyişinin ve ruhunun bir yansımasıdır. Bugün olduğu gibi Afrika'nın çitlerle çevrilmiş ve özel güvenlik elamanlarıyla korunan en verimli topraklarında Afrikalı tarım işçileri ölümüne ve çok cüzi bir ücretle çalışıp açlıkla boğuşurken, ürettikleri ürünler, metropollerde egzotik ve domestik tatlar olarak piyasaya sunuluyor. Ya da Endonezya'da marka bir spor ayakkabı üreten bir işçinin aylık kazancı satılan bir ayakkabının ederinden çok daha az olmaya devam edecek. Küresel atölyelerin çarkları insan kanı, teri ve gözyaşıyla dönmeyi sürdürecektir.

“İşçi bir manada makinenin parçasına, dışlisine dönüşür. Burada işçi bir makine sistemiyle karşılaşır. Bant sistemi makineleri birbirine bağlar. İşçi sadece bant sistemini çalıştıran bir dişli konumunda hareket eder. Seri ve standart üretimin önünü açan bu uygulamalarla, kitlesel üretim ve tüketimin gerçekleşme zemini sağlanır.”

“Küresel düzeyde esnekleşme ve güvencesizleştirme politikalarının derinleştirileceği bir konjonktürün içine girdik. Bu noktada finans kapital için despotik emek rejimleri sınıfı atomize etme, itaatkârlaştırma ve boyunduruk altına alma anlamında stratejik önem taşıyor.”

Küresel finans kapital böylesi bir işleyişi sürekli kılmak ve derinleştirmek için yeni despotik emek rejimlerini devreye sokuyor. İkinci kuşak kapitalist bir ülke olarak Türkiye’de, sermaye fraksiyonlarından biri olan MÜSİAD’ın projelendirdiği çalışma kampı niteliğindeki, organize sanayi bölgelerinin modifiye edilmiş bir hali olan kompleks çalışma üsleri, bunlardan sadece biridir. Benzer projelerin, bundan sonraki süreçte olası yeni salgınlar ve benzeri durumlarda üretim ve tedarik zincirinde sorun yaşanmaması ve zincirin kopmaması için farklı ikinci kuşak kapitalist ülkeler tarafından da geliştirildiğini bugünden öngörebiliriz. Küresel düzeyde esnekleşme ve güvencesizleştirme politikalarının derinleştirileceği bir konjonktürün içine girdik. Bu noktada finans kapital için despotik emek rejimleri sınıfı atomize etme, itaatkârlaştırma ve boyunduruk altına alma anlamında stratejik önem taşıyor.

Despotik emek rejimi kavramı Michael Burawoy’a ait bir kavram. Gramsci’nin kavram haritasından hareket eden Burawoy, despotik ve hegemonik emek rejimleri tanımlamaları yaparak bu rejim tiplerini fabrikanın ya da çalışma alanının sınırında tutmaz. Daha geniş bir perspektifte ele alır. Burawoy’a fabrika rejimleri analizi emek rejimi ve devlet arasındaki ilişkiyi açmak ve bu ilişkinin karmaşıklığını tanımlamak açısından önem taşır.

Despotik emek rejimi bu manada işyerinde işçinin çoklu baskı metotlarıyla boyunduruk altına alınmasını, itaatkâr olmasını ve artı-değer üretiminin kesintisiz ve sorunsuz üretimini hedeflerken, bu politikalarla devletin ve siyasi rejimin sistemin işleyişine yönelik izlediği makro politikalar arasında bağ kurar. Başka bir ifadeyle fabrika rejimleriyle devlet ve siyasi iktidarın izlediği politikalar birbirini tamamlar ve şekillendirir. Bu manada Marx’ın artı-değer üretme sürecinde, kapitalist egemenlik mantığını görmesi son derece önemli bir alt çizmedir.

Finans kapital kar oranlarını artırma arayışının bir sonucu olarak ve pandemi benzeri olağanüstü gelişmelerin yarattığı atmosferi kullanarak “şok doktrinine” uygun pratikler sergiliyor. Küresel düzeyde despotik emek rejimlerini gündeme getirerek sınıfın ontolojisine saldırıyor. Zaten son 40 yıllık süreç neo-liberal yıkıma sahne olmuştu. İçine girdiğimiz yeni konjonktür ultra neo-liberal politikalara sahne olacak. Emegın tahakküm altına alınması ve enkazlaştırılmasına yönelik bu çabalar sistematik esnekleştirme, güvencesizleştirme, işsizleştirme, taşeronlaştırma, yoksullaştırma, mülksüzleştirme ve sendikasılaştırma şeklinde biçimlenecek ve küresel bir saldırı mahiyeti taşıyacak. Yine Burawoy’un tanımlamasıyla içinde rıza mekanizmalarının baskın karakter taşıdığı, ama her zaman bir olgu olarak baskı unsurlarını bünyesinde taşıyan hegemonik emek rejimlerinin metropoller dahil ortadan kalktığı bir konjonktürün içine girdik. Zaten küresel güneyde despotik emek rejimleri 1980’li yıllardan başlayarak, özellikle 1990’lı yıllarda yaygınlaştırıldı. Son derece vahşi şekilde uygulandı ve uygulanmaya devam ediyor.

Bu sürecin bir başka yansıması yukarıda söz ettiğimiz “tehlikeli kesimlerin” ya da kitlelerin yoğun bir kesiminin esnekleştirme, güvencesizleştirme ve işsizleştirme politikaları sonucu sosyal atığa dönüştürülmesi ve belirli bölgelere sıkıştırılmalarıdır. Buraları yeni Güneylerdir. Yani izole edilmiş, kriminalize ve kendi kural ve kanunları bulunan, ya fiili sınırları olan ya da duvarlarla çevrilmiş bölgeler ve bu bölgelerde ötekileştirilmiş, diskrimine edilmiş, yok sayılan çok geniş bir nüfusun varlığıyla karşı karşıyayız. Güney Af-

rika'da uzun Apartheid rejiminden sonra, siyahi burjuvazinin ve siyasi iktidarın varlığı koşullarına göre biçimlenmiş siyahların yaşadığı (sınıf ve ırk ayrımının yeni konsantrasyon) bölgeleri, ya da Brezilya'da Sao Paulo ve benzeri büyük kentlerde zengin semtlerle, fakir "favelaları" arasında örülen duvarlar artık bir kaç ülkede ve o bir kaç ülkenin özgül şartlarında oluşmuş bir kent sosyolojisinden ibaret olmayacak, bir genel olgu haline dönüşecektir.

Kısacası bir nevi yeni Ortaçağ'ın eşliğindeyiz. Ortaçağ'da olduğu gibi kentler güvenlik duvarlarıyla, kaleyle çevriliyor bir tarafta kalenin içinde yaşayan ve korunanlar, diğer tarafta kalenin dışında kalan ve çalışarak kalenin içindekileri besleyenler ve (pandemi gibi) her türlü tehdit ve tehlikeye açık yığınlarla karşı karşıyayız. Dünya giderek yeni Ortaçağ'a dönüşüyor.

Bu çok boyutlu gelişmeler küresel düzeyde yeni faşist dalga ile bütünleşiyor. Özellikle 2007- 2008 kapitalizmin yapısal krizi sonrası ABD Trump, Rusya'da Putin, İngiltere'de Johnson, Macaristan'da Orban, Hindistan'da Modi, Brezilya'da Bolsonaro, Bolivya'da Anez gibi kimliklerin iktidara gelmesi sağ popülizm gibi melez bir kavramla açıklansa da neo-liberalizm, otoriterleşme ilişkisinin bir dışavurumu, kapitalist krizin yarattığı sınıfsal kutuplaşmanın ürünü olan yeni faşizmin yansımalarıdır. Yeni emek rejimlerinin inşası, kapitalist yeni sömürgeleştirme ve yıkım politikaları, olağanüstü rejimlerin önünü açtığı gibi devlet biçiminde değişimleri beraberinde getirdi. Önümüzdeki dönemde küresel krizin depresyona dönüşme olasılığın artması, yeni salgın tehditleri ve olağanüstü gelişmeler dönemin ruhuyla bütünleşen ya da dönemin ruhunu oluşturacak faşist yayılışın önünü açabilir. Avrupa'da neo-faşist partilerin birçok ülkede hızla gelişmesi bu sürecin bir başka veçhesini ortaya koymaktadır. Kısacası 2020'li yıllar hızlı kapitalist entegrasyonun dışında kalmış çöp ülkeler, hatta kıtalar, destabilize coğrafyalar, sosyal atıklaşma, yeni çalışma kampları, küresel açlık, küresel sefalet, ekoyıkım, faşizmin kitle ruhuna dönüşmesi ve ölümün egemenliğine sahne olacaktır.

Bu karşı devrimci dalgaya karşı küresel düzeyde 2010 yılında başlayan, dönemsel olarak dalgalı şekilde yükselen ve geri çekilen, 2019-2020 yılının başında yeniden 44 ülkeyi saran küresel isyan ve ayaklanmalar insanlığın umududur. Pandemi koşullarında yine dünya çapında sınıfın geliştirdiği farklı direniş biçimleri, Lübnan, Kolombiya ve Şili'de yaşanan açlık isyanları, George Floyd'un katledilmesi sonrası dünyayı saran öfke dalgası yeni dönemin öfke karakterini ortaya koymaktadır. Ayrıca patriyarkal kapitalizme karşı küresel feminist grevler, kadın özgürlük hareketinin muhteşem pratikleri, doğanın metalaştırılmasına ve ekolojik yıkıma karşı ekolojik hareketin üstün performansı ve diğer sistem karşıtı hareketler, bir başka dünya arayışının somut kolektif karşı duruşlarıdır. Geleceğin tohumları bu pratiklerin ve enternasyonalist hamlelerin içinde saklıdır.

Kaynaklar

- K. Marx, *Kapital I. Cilt, Sol Yay.*, 1986.
M.Castell, *Kent Sınıf İktidar, Phoenix*, 2015.
M. Burawoy, *Üretim Siyaseti, Note Bene Yay.*, 2015.
M. Burawoy, "Between the labor and the state: The changing face of factory regimes under advanced capitalism", *American Sociological Review*, Vol., 48, No:5, 587- 605.

hakan tosun

Geçmişin İçindeki Gelecek

En başa dönme arzusu insanlığın ortak isteklerinden birisi. Yaşanılan hayatın içinde eksikler, pişmanlıklar, 'keşke'ler, yanlışlar olduğu düşünülünce, insan ara dönemlerde yaptığı değerlendirmelerde genellikle başladığı yere geri dönüp hayatı tekrar yaşamak ister. Yaptığı yanlışları düzeltmek, eksik yaşanmışlıklar varsa o anları tekrar yaşamak ister. İyi bir yaşam isteği, mutlu olmak, hayatın güzelliklerinin tadına varmak en temel arzular ve haklı taleplerdir de. Kendi seçimlerimizi yapacak durumda ve iradede olmayınca hayatın bizi sürüklediği yerlere savrulmak istenmeyen sonuçlarla karşılaşmayı beraberinde getiriyor ister istemez. Yapılan seçimler kişisel tercihler gibi gözükse de bu istenmeyen seçimlerin sistemle bağlantısını görebiliriz. Henüz hayatın tadını alamadan ekonomik sıkıntılardan dolayı kapitalist üretim ve tüketim döngüsünün içinde girmiş, aile ile başlayan hayat yolculuğu, onlardan aktarılan bilgilerle bizi de o döngünün içine alıyor. Evden çıkıp toplumsal dünyanın kurallarıyla dolu hayatla zihinlerimize atılan kanca, bir çemberin içinde son buluyor. Sistemin içine girmeden bağımsız bir hayat yaşamak tutsak edilmiş insan için imkânsız bir durum olarak kabul leniliyor.

'Ama' diye başlayıp aslında durumun bu kadar kötü ve umutsuz olmadığını söyleyelim ve konuyu ekolojik hayatı temel alan başka bir yöne çevirelim.

90'lı yılların başında Aliğa termik santrali ve Bergama altın madeni karşıtı eylemlerle başladığını kabul ettiğimiz çevre mücadelesi 2000'lerin sonunda HES karşıtı mücadeleyle yeni bir döneme girdi. 2010 yılında HES'lere karşı verilen mücadelenin ilk kazandığı yer olan Muğla Yuvarlakçay'da dikkat çeken ayrıntı ise Yuvarlakçay köylülerinin HES projesinin önünde çadırılı nöbet tutmalarıydı. Çadırılı direniş böylelikle gündemimize girmiş oldu. Benzer çadırılı nöbeti yine 2010 yılındaki Tekel işçilerinin Ankara'da

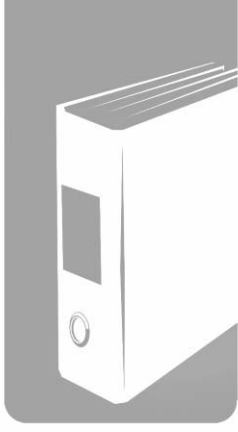
yaptığı 80 günlük direnişte gördük. 2013 yılında Gezi, 2014 yılında Validebağ ve birçok çevre mücadelesinde çadırli nöbet alanları oluşturuldu. En son Kaz Dağları da bu direniş yöntemini kullandı.

Çadırli direniş, şirketlerin proje yapımına engel olmak için kullanılan doğru bir yöntem olmasıyla birlikte etrafında bir yaşamın şekillenmesine de sebep oldu. Gezi Parkına girildiğinde oluşan kolektif yaşam ve parayı reddederek oluşturulan düzen kapitalizme alternatif başka bir yaşamın mümkün olabileceğinin işaretlerini verdi. Kaz Dağlarında hala süren çadırli direniş Temmuz ayında birinci yılını dolduracak. Kaz Dağları tecrübesinde direnişle birlikte oluşan paylaşım, dayanışmaya dayalı komünal yaşamın bize anlattığı şey doğaya zarar veren projelere karşı koyarken aynı zamanda yerleşik ekolojik alanlar kurmamız gerektiğidir. Mevsimsel zorluklar ve devletin baskılarına rağmen devam eden bir yıllık tecrübe bunun mümkün olabileceğini gösterdi.

Pandemi sonrası oluşan dayanışma ağları ve hemen arkasından hayata geçen Kent Bahçeleri Ata Tohumu dediğimiz genetiğiyle oynanmamış doğal tohumlarla yapılan tarımın şehirlerdeki ilk adımları oldu... Zaman her ne kadar ileriye doğru gidiyor gibi gözükse de geriye doğru giden bir şeyler var. Geriye doğru gittikçe doğallaşan bir yaşam biçimi karşımıza çıkıyor. Doğa mücadelesiyle simgeleşen çadırlar kapitalizmin bize dayattığı betondan dünyalara bir meydan okumadır. Geleneksel tohumlarla yapılan bahçeler sağlıksız gıdaya, hibrit tohuma ve tüketime dayalı yaşam biçimine bir meydan okumadır. Bize anlatılan ve dayatılan dünya tanımlamasından zihinlerimizi özgürleştirip yeni bir dünyanın adımlarını atma aşamasındayız. Dayanışma ağları, kent bahçeleri, direnişlerle paralel yürüyen ekolojik yaşam en başa tekrar dönme ve bize ait olan dünyayı tekrardan yaşama adımlarıdır. Gelecek diye tanımladığımız dünya yine bizim özümüzde olan duyguların açığa çıkmasıyla meydana gelecektir. Hayat bize geri dönüp hayatı en başından tekrar yaşama şansı veriyor. Yaşadığımız tecrübelerin izini sürerek bu şansı yeni bir dünya yaratmak için kullanacağımıza inanıyorum.

Gelecek geçmişimizde gizlidir.

setenay berdan

70 dk

“Kaba bir hesapla, imalat sanayinde 8 saat çalışan bir işçi ücretinin karşılığını 3,5 saatte üretmiş, geri kalan 4,5 saat patronun cebine akmış. Patronlar işçiden sömürdükleri kazançların %60'ını borç ödemeye ayırmış. Yani her sanayi işçisi, günde en az 2,5 saat bankalara çalışmış bedavadan.”

Konuya, oldukça çarpıcı geleceğini düşündüğümüz bir rakam ile başlayalım: 70 dakika, evet günde yalnızca 70 dakika!

Neden söz ediyoruz? Bu, 2018'e dair açıklanan üretim hesaplarından çıkarılmış bir rakam. İmalat sanayinde çalışan bir işçinin kendini ve ailesinin karnını doyurabilmesi için ihtiyaç duyduğu temel gıda, giysi (hadi atlamayalım) sigara ve alkollü içecek maddelerini karşılayabileceği, çalışması gereken günlük emek zamanı!

Bu satırları okuyan her sanayi işçisi şöyle haykırsa haksız mıdır?

“Nasıl bir manyaklıktır bu! Madem karnımızı doyumaya 70 dakika yetiyor, ne diye her Allah'ın günü eşekler gibi en az 8 saat haşatımız çıkıyor?” Kaba ifadeleri maruz görün ama kafasına balyoz yemiş her işçinin, buradakinden çok daha sunturlu laflarla isyanını dile getireceğinden eminiz.

Madem 70 dakika yetiyor neden en az 8 saat haşatımız çıkıyor? Soru basit, cevabı da öyle. Ama soruya verilen cevap, şu an insanlığın boğuştuğu karmaşık felaketlerin nedenine ve kurtuluş yoluna esin olacak kapsamdadır. Hele ki, insanlığın ezici çoğunluğu türün devamı için sistemin kendisini ameliyat masasına yatırdığı şu günlerde.

Türün devamı (veya pandemi konjonktürü) meselesine girmeden evvel, 70 dakika rakamına nasıl ulaştığımıza açıklık getirelim.

Kuşkusuz meraklı ve sorgulayıcı okurlar, ikna edilmeyi bekler ve hak ederler. Aslında ne öyle karmaşık algoritmalarından ne de titizlikle saklanan hesaplardan derlendi bu rakam. Tersine herkesin kolayca ulaşabildiği birkaç gazete haberinden yararlandık.

İstanbul Sanayi Odası'nın 2018 verilerine göre en büyük 500 sanayi firmasında, emeğin üretilen katma değerden aldığı pay %44 (19.09.19 tarihli Cumhuriyet Gazetesi) Kaba bir hesapla, imalat sanayinde 8 saat çalışan bir işçi ücretinin karşılığını 3,5 saatte üretmiş, geri kalan 4,5 saat patronun cebine akmış. Patronlar işçiden sömürdükleri kazançların %60'ını borç ödemeye ayırmış. Yani her sanayi işçisi, günde en az 2,5 saat bankalara çalışmış bedavadan.

Devam edelim: İstatistik verileri grafik hale getiren 28.07.18 tarihli Cumhuriyet Gazetesi, emekçi hanelerde harcanabilir (vergiden sonraki) gelirin %30'unun gıda, giyecek ve sigara, alkollü içecek için ayrıldığını haberleştirmiş. 3,5 saatin %30'u, yaklaşık 70 dakikadır.

Her emekçi bilir ki, yalnızca karın doyurarak emek gücünü yeniden üretmez, konut giderleri var, sağlık, ulaşım, haberleşme vs. derken

elde avuçta ne varsa harcanır. Gelin gıda dâhil, bütün bu temel ihtiyaç harcamalarının kapitalizm altında nasıl akıl dışı şişirilmiş noktalara ulaştığına bir bakalım.

Tekelci kapitalist sistemde gıda tedariki, toprağa ve ticarete hâkim birkaç büyük tekelin kontrolündedir. Sermayenin kar dinamikleri bu konuda öyle ahmakça yollara sapar ki, örneğin İstanbul'un yanı başındaki Trakya ve Çanakkale'nin sebzeleri tırlara yüklenip Kapıkule'den çıkış yaparken, İstanbullu, Torosların ötesinden gelen kamyonların yolunu gözler. Ve arada binlerce kilometrelik paralı duble yol, geçenin yüz, geçmeyen 200 lira verdiği Delidumrul köprüleri dikilmiştir. O yüzden büyük sanayi şehirlerinde yaşayan proletarya, tarladan 1 liraya çıkan domatesi, tezgâhta 4 liraya almak zorunda kalır. Son yedi yılda gıda fiyatlarındaki artış genel fiyat artışının iki katı. Bunun nedeni tarlayla tezgâh arasında egemenliğini kuran birkaç büyük tekeldir. Bu açıdan bakınca, 70 dakika bile şişirilmiş bir zaman dilimi gibi görünüyor, ama daha bitmedi.

Market raflarını dolduran hazır gıda, içecek, temizlik malzemesi vs gibi temel ihtiyaç maddelerinin üretimi, dünya çapında 9 dev tekelin (P&G, Unilever, Nestle, Colgate vd) hâkimiyetinde. Dev tekeller arası süren sıkı rekabet, reklama ve ambalaja harcanan muazzam maliyetlere sebep oluyor. Sadece bir örnek verelim. Raflarda 25 TL'ye satılan bir şampuanın fabrika çıkış maliyeti 4-6 lira arasında. Gerisi pazarlama, ambalaj, reklamlarda oynatılan şöhretlere ve profesyonel yöneticilere ödenen astronomik rakamları karşılıyor. Ve böylece bu ikinci adımda da 70 dakikanın fazla olduğunu düşünmemek elde değil.

Sırada konut giderleri var. Yukarıda sözü edilen gazete haberine göre emekçilerin gıda harcamasına denk, kira, elektrik, su, ısınma harcaması yaptığı anlaşılıyor. Yani bir başka 70 dakikayı bu ihtiyaçlarını karşılaması için çalışmak zorunda kalıyor. Eskiden fabrikaya en yakın bir araziye bir iki ayda geri ödenecek az bir borçla "gecekondular" dikmek mümkündü. Bu olanak sayesinde kentleri çepeçevre saran gecekondu semtleri çıkmıştı ortaya. 90'lı yıllardan itibaren (Bu işlerin öncüsünün CHP'li belediyeler olduğu akıldan çıkmasın) bu gecekondu semtleri teker teker ortadan kaldırıldı. Kaldırılmasalar dahi, az ötelere dikilen devasa bloklar tüm çevre arazilerin fiyatlarına tavan yaptırır ve kiralar füze misali fırlar. İnşaata yatırılan sermaye durduğunda, devriyen bisiklete benzer. O yüzden şimdilerde İstanbul'da 2 milyonu aşan bir konut fazlası var, yani bomboş duruyorlar ve biraz ötedeki emekçi mahalleler, boş duran dairelerin fiyatları düşmesin diye aşırı şişkin kiralara mahkûm bırakılıyor.

Ulaşım sorunu da konut sorunu ile bağlantılıdır. Kapitalist işleşişin koşulları, emekçileri en ucuz ve dolayısıyla kentlerin en uzak arazilerinde ikamete zorlarken, fabrika ve işletmeler, ulaşımı en rahat liman ve karayollarına en yakın arazilerde kurulur. Kent büyüdükçe aradaki mesafe açılır. Bu yüzden Esenyurt'ta oturup Topkapı'ya, Pendik'te oturup Ümraniye'ye çalışmaya giden milyonlar her sabah ve akşam kendilerine ait 2 saati eziyetli ve pahalı bir yolculuğa harcamak zorunda kalırlar.

Elektrik, su, doğalgaz vs. için ödenenlere gelirsek, bunlar temel alt yapı faaliyetlerine dâhildir. Ve bu altyapı, bir kez kurulunca, bakım masrafları dışında bir maliyet çıkarmazlar. Ve bu alt yapının kurulum maliyetleri zaten bizzat emekçilerden kesilen vergiler tarafından karşılanmıştır. Madem öyle, kirayı aşan faturalar da neyin nesi? Cevap; kapitalist rant biçimi kârdır. Doğal kaynaklar kullanılarak elde edilen elektrik, doğalgazın değeri aynı miktar enerjiyi içeren kömürün değerine eşitlenir. Yani kömür enerji piyasasının eş değeridir. Bu yüzden

elektrik ve doğalgaz ne denli ucuza mal edilmişse aynı miktar enerjiye sahip pahalı kömüre endekslendiği için muazzam miktarda kapitalist rant içerir. Eskiden bu rantın tamamına hükümetler el koyardı. Şimdilerde ÖTV-KDV yoluyla rantın önemli kısmını yine almaya devam eder, geriye kalan rantı ise dağıtım tekellerine devretmiştir. Öyle tatlıdır ki şu yağma Hasan'ın böreği, tüm enerji tekelleriyle tüm burjuva hükümetler yapışık ikizler haline gelmiştir. Şu ikinci 70 dakikayı da fazladan çalıştığımız ne kadar açık değil mi?

Bugünlerde "Yaşamak İstiyoruz" haykırıları her köşede yankılanan işçiler, ellerinin altında bulunan üretkenlik yetisiyle nasıl mükemmel bir yaşam kurabileceklerini görebilirler. Patronlar ve bankalar için 4,5 saat çalışmaktan kurtulun, bunun için fabrikalara ve bankalara el koyun. Geri kalan 3,5 saatin çoğunu sizlerden şişirme fiyatlarla, rantla, kirayla çalan tekellere yaşanacak binalara el koyun. Boş duran daireler uğruna çileden çıkaran kiralardan kurtulun. Ama hepsinden önce sizinle sermayenin çaldığı zenginlikler arasına giren devlet aygıtlarını parçalayın, proleter sınıfın hegemonyasında, tüm emekçi sınıflarla birlikte yeni bir yönetim aygıtı inşa edin.

Kuşkusuz işçi ve emekçilerin yönetim aygıtı da vergi toplamak zorundadır. İnsanlığı pandemi, iklim ya da kıtlık felaketlerinden kurtaracak, bu da yetmez, eğitimi, sağlığı, ulaşımı, enerji tedariklerini güvenceye alacak bir yönetim için gereklidir vergi. Tüm bunlar, her şeyi yeni baştan kurarak değil, hali hazırda işleyen altyapıya el koyarak mümkündür. Bunun için sizden en fazla 70 dakika daha çalışmanız istenir.

Ve böylece günde azami 3 saati geçmeyen bir iş günüyle bile hâlihazırdaki üretkenlik, insan türünün gıda, sağlık, eğitim, barınma, ulaşım ve iletişim ihtiyacını karşılayacak bir üretim gerçekleştirebilir. Eve hapsedilen kadın emeğinin ve işsizliğin çözümü de bu 3 saatlik çalışmadadır.

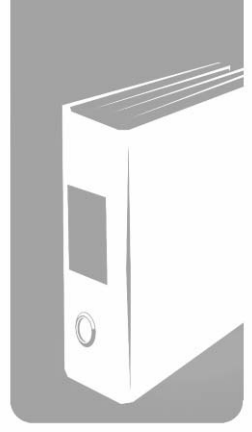
Kimi zaman, bir sorunun analizi için çözümü göstermek yeter. Pandemi ile sarsılan insanlık, üst üste yığılan en karmaşık sorunlarını, en basit çözümü göz önünde tutarak aşabilir.

Sorunlar iyice karmaşık hale geldiğinde şairin dediği olur: "En iyi kafaların ne kolay yanılması..." bakınız, Ergin Yıldızoğlu, bunaltıcı pandemi günlerinde enseyi nasıl da karartmış: "Kötü zamanlardan daha kötü zamanlara geçerken sosyalist hareketin çoktandır işlemeyen geleneksel politikaları, şimdiden tamamen işlevsizleşecek."

Sosyalizmin "geleneksel" (?) politikası, her sorunu sınıf temelinde çözmektir. İşçi sınıfı, Ergin Yıldızoğlu gibi kitaplardan değil, ama üretimde bu konumunun ona kazandırdığı iç görüşle, karmaşadan uzak, duru, yalın, net bir tutum alıyor. Şimdilerde her yerde yankılanan proletaryaya ait "yaşamak istiyoruz" haykırışının, tam da kapitalizmin "üretim için üretim" temelini yıkan ve onun yerine "yaşamak için üretim"i koyan tahayyülünü görmek çok mu zor?

Pandemi, kapitalist üretimin esasını oluşturan "Üretim için üretim" ilkesini öyle çıplak, öyle acı verici biçimde teşhir etti ki, "Çarklar dönmeli" diyen hükümetleri öyle bir nefret tufanı ile karşıladı ki, bu tufandan proletarya toplumsal devrimin zaferiyle çıkamazsa, tarihi bir fırsatı tepmiş olacak.

İnsanlığın kurtuluşu, işçi sınıfının kurtuluşundan geçiyor. İnsan türünün devamı için kavgaya atılan proletarya, zaferle birlikte neler kazanacağını bilmeli, o 70 dakikayı aklından çıkarmamalı. Bu her işçiye çok daha kararlı bir mücadele için esin kaynağı olacaktır.

cenker ekemen

Eskiye Ağıt Yakmak ya da Yeniye Cüret Etmek

Bazen yürüdüğün yol varacağın yerden daha değerlidir. Bu vardığın yerin önemini azaltmaz. Bu yolculuk bir Hollywood filmi olsa, yola çıkan yola çıktığına pişman olur sonunda. Çünkü yol, karakterin çıktığı yere asla geri dönemeyeceği bin bir tehlikeyle dolu bir girdaptır. Güvenli sığınağını asla terk etme mesajı verir izleyene. Eğer bu film bağımsız bir filmse yol her zaman cezbedicidir. Çünkü karakter yola çıkarken başına gelecek iyi ya da kötü her şeyi baştan kabul ederek çıkar yola. Bu iki tarz arasındaki fark, iki ayrı sistemin gelecek tasavvuruyla ilgilidir. Bir tarafta distopik felaket senaryosu, diğer yanda bilinmeze doğru, ama bir yandan da umuda doğru bir yolculuk vardır. Bir tarafta gelecek her zaman korkutucu, diğer yanda gizemlidir. İşte burjuva kültür ile devrimci kültür arasındaki fark, geleceğe yürümeye cüret edebilmekle, olduğun yerde saymak hatta elindekini muhafaza etmek arasındaki farktır bir anlamda.

Devrim düşüncesiyle tanıştığımız yılları hatırlayalım. O her gün yeni sorularla çevremizde bizden ileri olan kim varsa kapısını aşındırdığımız yılları... Komünizmi, sınırsız ve sınıfsız bir toplumu hayal etmeye çalıştığımız yılları. Hepimiz aynı soruları sormuşuzdur kendimize. Peki, devrimden sonrası nasıl olacak? Sosyalizmde eşitlik nasıl sağlanacak? Diyalektik çatışma ortadan kalktığına gelişme nasıl var olacak, yoksa duracak mı? Sınır yoksa, sınıf yoksa, rekabet yoksa insanlık yerinde saymaz mı? Bunlar ve daha pek çok soru hala birçok komünistin hayal gücünü zorluyor. Ama belki de en önemlisi, varıp varamayacağımızı, sonunu görüp göremeyeceğimizi bilmediğimiz bir yola neden çıkarız? İşte bu soru, belki de insanlık tarihinin tüm gelişmelerinin altında yatan cevapları bulmamızı sağlayacak soru. Currierler neden o aşığı kendilerinde denedilerse o yüzden. Galilei neden yıldızlara doğru düşsel bir yolculuğa çıktıysa o yüzden. Ernesto uğruna ölümü göze aldığı devrimi yaptıktan sonra tüm konforu bir kenara bırakıp yeni bir devrime doğru yola çıktıysa, Deniz, Mahir, İbo ve daha niceleri neden bizlere yolu göstermek

“Bir tarafta distopik felaket senaryosu, diğer yanda bilinmeze doğru, ama bir yandan da umuda doğru bir yolculuk vardır. Bir tarafta gelecek her zaman korkutucu, diğer yanda gizemlidir.”

için varmayı umdukları yoldan erken ayrılmak zorunda kaldırsa o yüzden. Einstein "merak" diyor buna. Bergman "utanç" ... Marx "bilinç" diyor, Cervantes "onur" ... Ama geleceğe yürüyebilmenin belki de en temel itici gücü "cüret"... Yola çıkmak için o ilk adımı atmaya sağlayan "cüret". Gerisi, yolda karşılaştığın her engeli birer birer aşmanı sağlayacak olan şey, "bilinç".

Olan bitene gözünü kapatamayacak kadar utanç duyuyorsa, yolda karşısına neler çıkacağını bitmek bilmeyen bir karın ağrısıyla merak ediyorsa, kendine reva görüleni kabul etmeyecek kadar onurlu, sahip olduğu her şeyin köküne dinamit koyabilecek kadar cüretkar ve nihayetinde elde ettiği hiçbir şeyin kendine ait olmadığını kabullenecek kadar bilinçliyse insan, yolda varacağı yer de ürkütmez insanı. Varsın tüm çelişkiler yok olsun da gelişme dursun tarihin bir yerinde... belki de evrende bir nokta kadar bile olmadığını anlar insan o zaman tüm kibri bir kenara bırakıp. Belki de yol bittiğinde tüm hikâye biter ve yeni öyküler yazma ihtiyacı kalmaz. Yeni filmler yapmaya gerek olmaz. Ne bir karakter yaratma derdi kalır o zaman, ne serim, düğüm, çözüm bir anlam ifade eder. Ama işte yola çıkmanın en güzel tarafı da bu... Yolun sonundaki engelleri, varacağın yerdeki manzarayı asla tam olarak bilememek... Yine de geldiğin yerden daha güzel bir yer olduğundan emin olmak.

Tüm dinler, yaşamı bir sınav, sınavın sonunda da cennet vaat eder. Tüm dinlerdeki cennet tasavvuru da sınıfsız toplumun tanımıdır aslında. Öyle ki, cinsiyet bile yoktur orada. Varsa da dünyadaki gibi egemen bir cins yoktur. Yani özcesi, sınıfların ortaya çıktığı ilk yıllardan beri dinler de vardır ve sınıfsız toplum özlemi de. Bir farkla: Dinlerin gelecek tasavvuru başka bir dünyayla ilgilidir. Bu sebeple yola çıkmak, gerçeği aramak, geleceğe yürümek, sonunda tanrıyı bulmak bir metafor olarak yer alır sadece. Özetle gelecek sabredip bekleyenlere vaat edilir. Sınırlar çizilmiş, sorular sorulmuş, tüm cevaplar insanlık adına çoktan verilmiştir. Aramak, sormak, şüphe etmek yersizdir. Söyleneni yapmakla mükellef bir toplumdaki başkası arzu edilmez. Bu anlamıyla ne yol ne de yolculuk gerçek anlamıyla salık verilmez. Yolculuktan kasıt yalnızca kişinin içsel yolculuğudur. Nihayetinde bulması gereken şey dışarıda bir yerde değil, özünde, kendi içinde bir yerdedir. Bu anlamıyla insanın yaşadığı tüm problemler ve çözümleri varoluşsaldır. Yapısal değildir. Maddenin devinim yasalarıyla ilgili değildir. Varoluşunun özünü kavrayan, yani tanrıyı kendi benliğinde keşfeden sınavı geçer ve vaat edilen cennete kavuşmaya hak kazanır. Oysa sorun da çözüm de insanın benliğinden ötede, maddenin devinim yasalarında gizlidir. Yani yöntem içe değil de dışa dönmektedir esasen. Öz ancak etrafını sarmalayan gerçeklikle anlam kazanır. Bu gerçekliği keşfetmekse onu değiştirip dönüştürmekle mümkündür. İnsan ancak dünyayı değiştirmeye başladığında kendi de değişip dönüşür. Bilinç gerçekliğe doğru yapılan böylesi bir yolculuğun ürünüdür. Yolda karşılaştığı her şey insanı biraz değiştirir. İnsan değiştikçe yolun kendisi de değişir. Aşılması gereken her engel, çözülmesi gereken her sorun geleceğe

doğru atılmış bir adımdır. Atılan her adım da bir sonrakini zorunlu kılar. Böylelikle yolun sonuna varmak, yol boyunca değişip dönüşmekle eş değerdir. Artık asla eskisi gibi değildir hiçbir şey. Aslında her adım varılacak yeni bir yerdir. Ve aslında yolda olmak, her an bir yerlere varmaktır. Her an yeni bir gelecek yaratmak ve her yeni gelecekte bir sonrakine doğru yeniden yola çıkmak... Bu yüzden her devrim kesintisizdir aslında. Her devrim sürekli... Her hikâye sonsuz.

Yukarıdaki soruları tekrar anımsayalım şimdi. Tüm ilişkiler asla yok olmayacak, her yeni çatışma başka bir sonucu, her sonuç yeni çatışmaları doğuracak. İyi yazılmış bir senaryo gibi. Ama asla bitmeyen bir senaryo... Ucu açık. Karakter değişip dönüşüyor ama durmuyor bir yerde. Başka bir şeye dönüşüp orada kalmıyor. Yani sınıfsız toplum bile mükemmel bir toplum değil, zira mükemmel tasavvuru ancak idealize bir cennettir. Mükemmel ancak bir öncekine göre mükemmeldir. Bir sonrakine göre çoktan aşılmış olan. Geleceğe yürümek, bulunduğun her an bir şeyler değiştirip dönüştürmektir bu anlamıyla. Her gün bir devrim yapabilmek, her gün devrim olmak... Hangi alanda olursan ol, ne üretirsen üret, değişip dönüşmeyi, değiştirip, dönüştürmeyi göze almaktır. Geleceği hayal etmek ama işe önündeki sorundan başlamaktır. Her sorunu aştığında hayatın ve yolun önüne çıkardığı bir diğer sorunla ilgilenmektir. Yolu, yani bu durumda geleceği gizemli ve güzel kılan şey de budur aslında. Günün güncel problemi, gelişmenin ve geleceğin önünde duran en büyük engelin ortadan kaldırılmasıdır. Üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin ortadan kaldırılması... Mülkiyet ilişkilerinin tersine çevrilmesi. Bunun için burjuva iktidarının ve onun tüm kurumlarının dağıtılması, kültürel hegemonyasının son bulması gerekir. Bu da ancak bir dizi siyasal ve toplumsal devrimle mümkündür.

Siyasal ve toplumsal devrimler, daha gerçekleşmeden önce, yeni toplumu da yaratacak olan örgütlenmeleri eski sistemin içinde kurar ve geliştirirler. Yıkma için yola çıktıkları eskiye dair olan kültürel kodları ve kurumları reddederler ve kullanmazlar. Bu politik bir devrim için burjuva parlamento ise, kültürel bir devrim için örneğin sinemada geleneksel anlatı biçiminin ve endüstriyel dağıtım ve tüketim ağının reddi demektir. Özcesi devrimci olmayan araç ve yöntemlerle ne politik ne de kültürel bir devrim gerçekleştirilemez. Eskiye dair olana meraklı olanların düştüğü durum, cenneti vaat edip günümüzde çile doldurmayı öğütleyen ruhbanların düştüğü durumdur ki her daim yeterince güçlü olmamak gibi bir bahaneleri vardır. O halde geleceğe yürümek, eskiye dair olanı her anlamda tümenden reddetmek, yerine yeniyi götürecek olanı şimdiden yaratmak demektir. Bu yeni örgütlenme modelleri de olabilir, yeni bir edebi anlatı biçimi de ya da yeni bir sinemasal tarz ya da dağıtım tekellerine karşı filmini sırtına alıp kent kent dolaşmak, her film gösterimini bir eylem biçimine dönüştürmek de olabilir. Ama kesin olan bir şey var ki, o da geleceğe yürüyenler, ancak ilk adımı atmaya cesaret edenler olacaktır.

“Olan bitene gözünü kapatamayacak kadar utanç duyuyorsa, yolda karşısına neler çıkacağını bilmeyen bir karın ağrısıyla merak ediyorsa, kendine reva görüleni kabul etmeyecek kadar onurlu, sahip olduğu her şeyin köküne dinamit koyabilecek kadar cüretkar ve nihayetinde elde ettiği hiçbir şeyin kendine ait olmadığını kabullenecek kadar bilinçliyse insan, yolda varacağı yer de ürkütmez insanı.”

ergül çiçekler

Nefes Alabiliyor musunuz?

Uyandım; her zamanki sabahlardan birine uyanıyormuşçasına. İlk fark ettiğim sol elimin siyahi bir adamın sıkılmış yumruğu olduğuydu. Hemen ötekine baktım; o da aynıydı, o da sıkılmış siyahi bir yumruktu. Panikle yataktan fırlayarak gövdemi kontrol etmeye başladım. Kolum, dizim, ayaklarım baştan aşağıya siyahi bir insandım. Panik içinde aynaya koştum; inci dişli, kalın dudaklı, elli yaşlarında biri kara gözleriyle bana bakıyordu. Rengi hepimizin anayurdu Afrika'ydı, Kalahari Çölü'ydü, her bahar yeşil bir vadiye dönen Sina'ydı, yazı kışı hep sarı Nil'di coşkun akışıyla ve yağmur ormanlarıydı...

Hayır! Ben değildim, ben olamazdım. Fakat ayna, banyomuzdaki hep o aynı aynaydı. Ve dün nasılsa bu sabah da öyleydi. Bana bir şeyler oluyordu ve benim bunun ne olduğuna dair hiçbir fikrim yoktu. Dahası düşünemiyordum bile ve gerçekten çok korkuyordum. Sokaktaydım ve panikle bağırdım: Bu nasıl bir saçmalık! Ben seramik fabrikasında çalışan beyaz tenli, yeşil gözlü, yirmi altı yaşında. Altı aylık bir bebeği olan ve saçları buğday sarısı Leyla'nın eşiyim. Aynadaki adam siyahi ve ellili yaşlarında.

Arkamda birinin durduğunu fark eder etmez Leyla olduğunu düşünerek hemen ona döndüm. Döner dönmez de bana "George sevgilim, neyin var? İyi misin?" diye sordu. Leyla ince, dal gibi ve yirmi yedi yaşında ama karşımda duran kadın; ellisinde siyahi ve biraz etine dolgun. Kimdi ve bana neden "sevgilim" ve "George" diyordu?

Dehşet içinde yatak odasına doğru seslendim: "Leyla bana bir şeyler oluyor koş gel!" Fakat karşımda duran kadın bana bir kez daha seslendi: "George! Aşkım sen neden deli gibi davranıyorsun? Leyla da kimin nesi?"

Kalbim, kafese kapatıldıklarında çaresizce, çırpına çırpına, kafesin tellerine çarpa çarpa kendilerini öldüren serçe kuşları gibi çırpınıp duruyordu. Bir şeyler söylemek istiyordum; yardım çağırmak, imdat diye bağırmak. Fakat ağzından çıkan tek cümle "I can't breath!" olmuştu. Artık gözlerim kararıyordu; boğuluyordum ve belli ki ölecektim niye öldüğümü bilmeden...

Gözlerimi yeniden açtığımda ilk fark ettiğim; birinin olanca gücüyle ve dizi ile boynuma bastırıldığıydı. Canım yanıyordu, hem de çok. Bir polis otosunun arkasında yola yatırılmışım ve üstümde iğrenç yüzlü katilim duruyordu; geçen her saniyede beni daha çok boğarak. Kalk üzerimden alçak faşist, demek istedim ama ağzımdan yine aynı cümle çıktı "I can't breath!" Sonra hemen yeniden kapandı gözlerim.

Tenimde kırbaç yaralarının sızısı ile açıyorum bu kez gözlerimi. Sıcak kanım karışıyor, paslı prangalar üstünde kuruyup kalan, benden önceki kurbanların kanına. Zincirlenmişim, zorla oturtulduğum tahta sıraya ayaklarımdan ve kollarımdan. Nasıl bildiğimi bilmiyorum ama biliyorum bir köle gemisinin ambarında tutulduğumu. Koparılmışım zorla eşimden, çocuklarımdan ve büyütüldüğüm topraklardan. Bağırmak

istiyorum yeniden hem de okyanusları kurdurtup bu gemiyi batıracak kadar bağırarak. Fakat dudaklarımdan dökülen sözcükler gene aynı oluyor; I can't breath!

Artık zamanda bir acıdan ötekine sığırdım ve bu defa gözlerimi bir çiftlikte açmıştım. İşte tam karşımdaydı; günümüz Birleşik Devletleri başkanlarının tatillerini geçirdikleri, yüksek sütunlarıyla devasa verandası ile bembeyaz duvarları ile o muhteşem malikâne. Bakın verandada oturan şu adama. Yine nasıl bildiğimi bilmiyorum ama eminim ki bu adam dün gece bağımsızlık bildirgesini yazan ve sonraki kuşaklar tarafından Amerika'nın kurucu babalarından biri sayılacak olan Thomas Jefferson'un ta kendisidir. O, bu bildirgeyi yazdığı anda ben teminde kırbaç yaralarının kanlı sızısı ile bu çiftlikte bulunan 300 köleden biriydim ve o adam da bizim sahibimizdi. İşte yere göğe sığdırılmayan ve insanların eşit yaratıldığından dem vurarak eşitlikten ve kardeşlikten ve adaletten bahseden bu metin aslında bir ikiyüzlülüğün itirafnamesidir. Hepsi bu da değil; bu kurucu babanın torunları, öldükten 300 sene sonra bile, kardeşlerimi Mississippi Nehri boyunca ağaçlara asacak ve onlara yanan bir haç eşlik edecekti. İşte beyaz kukuletalı katillerin kurucu babası. Bağırarak istedim ben de tam suratının ortasına; "seni iki yüzlü köle tüccarı" diye ama gene çıkan tek ses, 'I can't breath'dir.

Bu kez de elektrikli sandalyenin yanında açıyorum gözlerimi ve yine nasıl bildiğimi bilmeden biliyorum Kara Panter üyesi olduğumu, az sonra idam edileceğimi. Ellerim ve ayaklarım zincirli tıpkı köle gemisindeki gibi. Beni mahkemede kör bir şahit teşhis etti ve şöyle dedi; "o zavallı adamı vuran kişi buydu. Kendi gözlerimle gördüm. Bu yüzü asla unutmam!" "Bu adam kör!" diye bağırarak istedim ama gene aynı şeyi söyledim: I can't breath!

Her seferinde canım daha çok yanıyor ve her seferinde boğularak öldürülüyorum, fakat neden bilmiyorum, ama gene de yeniden açılıyor gözlerim. İşte şimdi de bir sokaktayım ve bir grup beyaz adam, ellerinde demir sopalar linç ediyorlar beni. Suçum, beyaz bir kadınla el ele tutuşmak! Aşkımın karşılığı ölüm, çünkü rengim siyah benim. Çok sürmüyor parçalanmış kaburga kemiklerimin ciğerlerime saplanması; kendi ka-

nımda boğuluyorum. Canım yanıyor canım, acının her türünde canım yanıyor. I can't breath!

Bitsin istiyorum, bir daha açılmasını istiyorum ama yine de açılıyor gözlerim. Üstelik siyah bir insanın Birleşik Devletler başkanı seçildiği zamanda. Bu kez sadece canım yanmıyor ağızma da gidiyor. Bağırarak istiyorum: "Kaptanı siyah biri olsa da bu gemi hala bir köle gemisidir" diye fakat yine aynı cümleyi tekrarlıyorum; I can't breath.

Nihayet! Hesaplaşmanın ateşin diliyle yapıldığı bir anda açıyorum gözlerimi. Bunca acının elbette hesabı sorulmalıydı. İşte yanan polis karakolunun önündeyim ve çok iyi biliyorum ki burası Minneapolis, burası katilimin karakolu. Artık eminim, kim olduğumu biliyorum; adım George Floyd artık canım yanmıyor.

Wall Mart'ın yangın karasıyla süslenmiş binalarını görüyorum. SEC ve GMC fabrikalarını, finans merkezlerini, devasa gökdelenlerini. Bunlar "modern" zamanın köle sahipleri ve şimdi korkudan tir tir titriyorlar. Çünkü öfke denizinin dalgaları vurmaya başladı o güvenli limanlarını. Bakın Times Meydanına, utanç ve korku ile eğmiş başını. Hele bir dik tutsun da görelim nasıl ateşe verileceğini. Bu meydan ki bu meydan, bu neonlardan ve cafcıflı ekranlardan önce yüksek ve uzun bir duvarla meşhurdu. O duvar köleler kaçmasın diye örülmüştü.

Adım George Floyd; I can't breath!

Şimdi ikiyüzlüler korosu "vandal" diyor bize. "Nasıl yakarsınız tanrının evini!" Öyle bir yakarız ki hem de bir değil binlerce kere. O kilise değil miydi vaktiyle; "Zencilerin ruhu yok!" diyen? Yani kiliseye göre, bir katır gibi, at gibi işe koşulabilir ve alınıp satılabilir. Köle tacirlerinden çuval çuval altın alan o aç gözlü rahiplere, onların kilisesine göre bir kâfir bile değildik; çünkü kâfir olmak için önce insan olmalıydık. Biz sadece hayvandık. Yanıyor işte, hem de başkent Washington'da yanıyor köle tacirlerinin mabedi.

Adım George Floyd, I can't breath.

Hep böyle olmadı mı; ateşi harmanlanınca isyanın, hepsi birden ağız değiştirmedimi insanlık düşmanlarının? Sahtekârlar, şimdi dinsin diye sokakları saran isyan alevleri, o sokaklara hayatlarımızın değerli olduğunu yazıyorlar. Ne yani asırlardır klancılar bizi katlederken değerli değil miydi hayatlarımızı? Şimdi ellerinde bir köle tacirinin yazdığı o bağımsızlık bildirgesi ve yalancı gözyaşlarıyla diz çöküyorlar. Dillerinde eşitlik palavrası ile her şey için şimdiki başkanı suçluyorlar. Akıllarınca bizi aptal yerine koymaya çalışıyorlar ama biz aptal değiliz ve biliyoruz ki bu katil ve faşist başkan seçilmeden önce de biz katlediliyorduk. Evet, biz aptal değiliz ve sizinle şeytan taşlamaya geleceğimize, bu köle gemisini yakmayı seçeceğiz.

Adım George Floyd, I can't breath!

Ateşler içindeki caddelerden, meydanlardan geçiyorum. Kardeşlerimin ayaklarının altında, bize gözdağı vermek için dikilen köle tacirlerinin büstleri, heykelleri... Evet, bize kim olduğumuzu, yani birer köle olduğumuzu unutturmamak için dikmiştiler ama biz her gördüğümüzde sadece onların ne büyük katiller olduğunu hatırladık. Adım George Floyd, az önce kölecilik yanlısı general Loé'nin heykeline tüküren açık tenli, şehla gözlü genç kadın benim ve adım George Floyd. Az önce Belçika'nın başkentinde Kral Leopold'un büstüne çöp tenekesini boşaltan sarışın, ahu gözlü kadın da bendim. I can't breath!

Bakın! Central Park'taki kayaların yanında yanan ateşin başında konuşuyor Mark Twien; "Demiştim" diyor "Amerikan bayrağındaki yıldızların yerine kuru kafalar konmalı!" Haklı. Demişti katil bir devletin

bayrağı tam da böyle olmalı. İşte Seattle Komünü sesini duyuyorum ileriden. Yaklaşıyorum, yaklaştıkça da seçiyorum kim olduğunu; Nazım Hikmet bu ve çatışmanın en önünde ciğerlerini parçalarcasına bağıyor: "Bize türkülerimizi söyletmiyorlar / inci dişli kardeşim / ben aslında Asyalıyım, Afrikalıyım..." Yanında si-ya-u, hani Moskova'dan arkadaşı, hani Çin İmparatorunun komünist olduğu için başını kestirdiği. Onun yanında İspanya İç Savaşından yadigar mavzeri ile Hemingway; ilan ediyor savaşçı yüreğiyle; "Biz yaktık Minneapolis. Çanlar sizin için çalıyor ey halkın katilleri!"

Adım George Floyd. I can't breath!

Ben George Floyd, gördüklerimi görün ve yaşadıklarına şahit olun diye tekrar öleceğimi bile bile ve bile bile acılar çekeceğimi ölümden dönerek yeniden ve yeniden açtım gözlerimi. Ben boğuldum bir sokakta, gün ortasında, onlarca şahidin gözleri önünde. Şimdi insan teninin tüm renklerindeyim. Fransa'da Cezayir göçmeni esmer, Türkiye'de kara yağız asi Kürt ya da İngiltere'de öfkeli bir İrlandalı.

Ben George Floyd; Soma'da 301 kere ölen madenci, tersanede başını demir kirişin parçaladığı kaynakçı, inşaat iskelesinden düşen sıva işçisi...

Ben George Floyd; köle gemilerinden köpekbalıklarına atılan kurban, beyaz kilisenin ruhsuz canlısı, Mısır'ın Kıptisi, Haiti'de isyan eden kölelerin ordusunda nefer. Fidel'in yoldaşı, General Giap'ın Kızıl askeri...

Ben George Floyd; bütün savaşlarda süngüyle, kılıçla karnı deşilen, tankların ezip geçtiği, toprakların parçaladığı atom bombası ile kavrulan, gaz odalarında komünist ve Yahudi, darağacında bayrak misali savaşçı, zindanda tutsak.

Ben George Floyd'um: Nefes Alabiliyor musunuz?

Ve ben Engin. Sakinleşti kalbim yavaş yavaş. Yavaş, yavaş anladım her şeyi. Aynaya bakıyorum ve gözbebeklerimin içinden bana bakıyor kardeşim George Floyd. Tenim yeniden beyaz ama hala sıkılıyor yumruklarım...

Ben Engin. Seramik fabrikasında işçi, bir çocuğun babası, bir kadının sevgilisi ve inci dişli siyah tenli George Floyd'un kendisiyim.

I can't breath!

erdoğan akdođdu

Savunma Saldırıyor

Advo Catus... Üstün, ayrıcalıklı, güzel konuşan. Avukatlık sözcüğünün Antik Yunan'daki yankısı. Bu yankının izlerini mitolojiye vurursak savunma görevini ilk üstlenenler, Zeus'un kızları olan 'Litailer'dir. Litailer 'suç işleyenlerin kandırıldıklarını' savunuyorlar ve Zeus'tan onları bağışlamasını talep ediyorlardı. Suç Tanrıçası Ate'nin kız kardeşleri olan Litailer, kötü ruhlu, kıskırtıcı, günaha ve suça teşvik edici Ate'ye karşı hem iyilerin savunucusu hem de suç ve günah işleyenlerin af dileycisiydiler. Sezar'dan, Cicero'ya... 18. Louise'den daha başkalarına öykünülen bir meslek, yer, tutum olarak ilgi çekmiş bir kariyer avukatlık.

Fransız devriminin büyük hatipleri avukattı ya da hukukçu. Marx, Lenin, Fidel, Alvaro Cunhal, Deniz ve daha pek çok Marksist doğrudan avukatlık veya hukukçuluk yapmasalar da övünç kaynaklarımız olmaya devam etmekte. Nitekim İzmir'in Kınık ilçesinde küçücük bir baro odasında çerçevesi, Deniz Gezmiş'in İstanbul Hukuk önünde kitlelere ajitasyon çektiği fotoğrafıyla karşılaşmak bile mümkün. Kısaca, devrimcilerin güçlü etkisi mesleğin damarlarında hala.

Elbette derin bir romantizmle ele alacak değiliz konuyu. Zira bir bütün olarak hukukçular sınırlı dünyaların insanlarıdır, meslek grubu olarak gericidirler. Komünist Manifesto'da tespit edildiği üzere bir meslek grubu olarak, Antik Yunan'dan bu yana taşıdığı haller yok olmuştur. Sınıfsallaşmış, kendi içinde bölünmüştür.

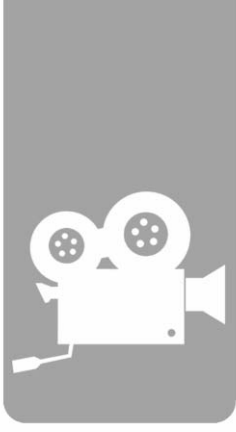
Her meslek insanı gibi avukatlar da ancak bir toplumsal mücadelenin parçası iseler

içlerindeki kirli kandan kurtulmayı başarabiliyorlar. Devrimcilerin avukatlığından, kadın mücadelesinin avukatlığına, çocuk haklarından, çevre davalarına... Daha pek çok yerde avukatlar var olmaya, omuz vermeye, bir şeylerin parçası olmaya devam ediyorlar. Çok ünlülerinden ünsüz emektarlarına kadar, her kuşağın bu hikâyede payı var. Özcesi, ancak kendi çağının politik sorunlarına yüzünü dönabiliyorsa bir avukat, o zaman gerçek olabiliyor. Öteki türlü zaten sıradan, bol, ortalama tezahürlerden ibaret.

3 Temmuz günü Ankara adliyesi önünde "Susmuyoruz, Korkmuyoruz, Biat Etmiyoruz" diye sloganlar ile yürüyen, alkışlar eşliğinde "YÜRÜ, YÜRÜ" diye korkmakta olan baro başkanlarına cesaret veren, elbette kendisini büyük bir toplamın parçası gören "Bu daha başlangıç, mücadeleye devam!" diyen avukatlar, gerçeğin parçası olma iddiasındakilerdi. Eksik yönleri, kusurları olsa da adliye binasının içine kaçmaya çalışan baro başkanlarına "Burada tarih yazılıyor, siz nereye gidiyorsunuz?" diye haykıran ortak bir akıl. Genç bir gazeteci o sahne için "Gelecek günlerin büyük kitle anları gözümde canlandı." diyecekti.

Nitekim Ankara Emniyeti "Hiç beklemiyorduk." diye hayıflanacaktı. "Marjinal örgütlerin refleksini gösterdiler." diyecekti, faşist partinin başkanı onları "akıllı olmazlarsa köteklemek ile" tehdit edecekti. Esasında korktukları avukatlar değil Gezi Ayaklanması heyulasıydı.

Gerçekten de kol kola girip kuşatıldığı barikatları kaldırmak için SAVUNMA SALDIRIYORDU, Gezi'nin sloganları ile...

yönetmen ümit güç

Dert Uzun Film Kısa: “Öteki Karantina”

İnsan evrimi okyanus diplerinde cansız formlardan, canlı formlarına evrimleşerek gerçekleşmiştir. Çeşitli molekül ve elementlerin kimyasal alaşımı ilk hücrenin oluşumunu sağlamıştır. İnsan biyolojik bir organizma olarak 3 milyon yıllık süreç içerisinde gerek biyolojik gerek sosyolojik evrimin bir ürünü olan bugünkü anatomik yapısına ve toplumsal yaşamına ulaşmıştır. Ancak günümüzden yaklaşık 12 bin yıl önce insanın yaşamına, doğa ile ilişkisindeki temel bir değişim damga vuracaktır.

İnsanın yerleşik yaşama geçişi ve artı ürün üretmeye başlamasıyla beraber biyolojik evrim tali, toplumsal evrim ise birincil düzeye geçmiştir. Toplumsal sistemler ise insanlığın gelişimi önünde bir ayak bağına dönüşmeye başladığı zaman toplumsal yapının çoğunluğunu oluşturan en alttakiler ile o toplumun diri zihnini ifade eden yeni nesiller öncülüğünde nicel olarak biriken evrimsel süreci, devrimsel patlamalar ile nitel bir değişikliğe uğratmıştır. Bu patlamanın ne şekilde başladığı değişkendir. Bazen yıkıcı bir savaş, bazen bir kuraklık, bazen bir ekonomik kriz yani bütün bir toplumu dikey olarak kesen bir mesele... üstten aşağıya gidildikçe şiddeti ağırlaşan bir mesele... Belki de gözle görülmeyecek kadar küçük, mikroskopik bir mesele... Öyle ki şu ana kadar enerji biriktiren toplumsal fay hatlarını tetik-

“Açlıktan ölmekle salgından ölmek arasında sıkıştırılmış hayatlar... Frantz Fannon’un tabiriyle ‘Yeryüzünün Lanetlileri’ bu insanlar hızla uçurum kenarına itilmekte fakat herkes atacağı son çılgılığı beklemekte.”

leyip deprem yaratabilecek bir mesele... En üsttekilerin geriye kalanlarla fiziki mesafesini açıp, ortadakileri evlerine tıkayıp mağara insanlığına dönüş yapmayı telkin ettiği, en alttakilere ise ‘sosyal mesafe’ adı altında ‘birbirinizden uzak durun ama çarkları döndürmeye devam edin’ dediği bir mesele...

Açlıktan ölmekle salgından ölmek arasında sıkıştırılmış hayatlar... Frantz Fannon’un tabiriyle “Yeryüzünün Lanetlileri” bu insanlar hızla uçurum kenarına itilmekte fakat herkes atacağı son çılgılığı beklemekte. Ortadakiler mağaralarına çekilirken lanetliler ile tepedekiler yavaş yavaş göz göze gelmeye başlıyor. Ortadakilerin büyük bir kısmı ise

lanetlilerin yanına itiliyor. Ve dünya henüz ne olacağı kestirilmeyen bu gerilim içinde aynı devinim ile dönmeye devam ederken, insan özneleşip tekrar tarih sahnesine çıkmaya hazırlanıyor. Umutlu ya da umutsuz olmak sınıflar mücadelesinin seyrine bağlıdır.

Yukardaki yazı, çekimleri henüz tamamlanmamış bir kısa filminden alıntıdır. Karantina sürecinde, memleketlerinden uzakta biri işçi diğeri öğrenci olan iki kardeşin yaşamlarından yola çıkarak "Öteki Karantina" adlı kısa filmimizin çekimlerine başladık. Yukarıda belirttiğim tarihsel perspektifi filme yedirmeye çalışarak tüm ötekileri anlatmaya çalışıyoruz. Öteki derken aslında bizden bahsediyorum ama kime göre öteki ve kimdir ötekiler? İşçiler, mülteciler, emekçi kadınlar...

Bu öteki kategorisine sığacak o kadar çok insan var ki, bizi ötekileştirenler herhalde öteki kalırlar. Evet, esasen onlar ötekiydi yani deniz manzaralı sırça köşklerinden ekranlara mutlu aile pozları verip, "hayat eve sığar, evde kalın" diyenlerden bahsediyorum. Ne kadar hoş bir tablo çiziyorlardı değil mi? Fit vücutlu ve yaşını hiç göstermeyen karizmatik, metroseksüel bir baba, ortada inci dişleriyle gülümseyen sevimli çocuklar ve podyumlardan ya da Oscar'ın kırmızı halılarında fırlayan bir anne.

Doğru söylüyorlardı onlar için hayat eve sığabilirdi zira burjuva dar kafaların dar yaşamları olur.

Peki, bizimkileri kadraja alabilir misiniz? Genç yaşında ömrünü gurbette geçiren ya da öksürdüğünde dahi ciğerlerinden demir tozu atan 35'inde daha yaşlanmış, elleri nasırlı, sırtı kamburlaşmış bir baba, Çukurova'nın sığağında patates tarlalarında kavrulmuş yanmış çocuklar, tekstil fabrikalarında, gündelik işlerde, tarlalarda çökmüş bir anne...

Peki onların hayatları evlere sığarken, biz neleri sığdırdık yaşamlarımıza? İş cinayetleri yetmiyormuş gibi, salgınla ölen onlarca işçinin acısını, Suriye'de ölmek için çocuk yaşta Adana'da işçilik yapan Ali'nin kurşunlanmış bedenini, taciz, tecavüz, ölüm girdabına hapsedilen kadınların çığlığını, hücre hücre eriyen devrimci sanatçıların direniş notalarını, nefessiz bırakılan siyahinin feryadını ve belki de gelecek için daha iyi dövüşmenin provasını...

Yok usta yok, bizim yaşamlarımız değil eve sığmak artık dünyaya bile sığmıyor.

Peki, bir kısa filme sığar mı?

Filmi bu ay içerisinde yayınlayacağız, takdir sizin...

arya ak

Pandemi Atölyesi

Elini uzatsa değecek gibiydi. Bir tutup yakalasa, oturtup karşısına her şeyi anlat diyecek gibiydi. Çekse içine, yutsa bu şişkin gövdeyi, bütün soruların cevabı içinde sancıyla doğacak gibiydi. Yeryüzüne böyle yaklaşanı daha önce görmemişti. Tek başına yolculuk ediyordu bu bulut. Onu izleyen gözlerin farkındaydı sanki ve bir yere yetişmeye çalışıyordu. Nereye, diye düşündü, ben de gidebilsem... İki kanadı da sonuna kadar açık pencerenin ortasında, bu sessiz çağrıyla kalp atışları hızlandı. İlk başkaldırış nasıl parçalayıp soyarsa göğüs kafesine dolanmış ağları, öyle bir ıslık çalıyordu bu sabahın rüzgârı.

O rüzgârı teniyle karşılayan bendim, rüzgârın bin yıllardır taşıdığı sırla kalbi çarpan bendim. Öyleyse neden üçüncü bir şahıstan bahseder gibi anlatma ihtiyacı duydum, neden uzaklaştım kendimden?

İnsanın kendi ruhunu çırılçıplak görmeye tahammülünün olmadığı, yaşama küçük avuntularla, aldatmacalarla tutunduğu böyle tehlikeli bir çağda, beklenmedik bir pandemiyle dört duvar arasında bulduk kendimizi. Aynı anda hem dış dünyadan, alıştığımız günlük yaşamdan uzak kaldık hem de insanlık tarihinin tam içinde büyük sorumluluklarla yer aldığımızı yeniden fark ettik. Birdenbire kapandığımız evlerimizde önce afalladık, ne yapacağımızı bilemedik. Oysa saatler, dakikalar paha biçilmezler; zamanın bizi teğet geçmesine izin veremezdik. Koşullar bizi farklı şehirlere taşımış olsa da yaşama ve tarihe bakışımızla güçlenen bağla birbirimize sarıldık. Ayışığı Ekin Sanat Derneği olarak yürüttüğümüz Estetik Atölyemize online olarak devam ettik. Bu süreçteki derslerimizi Sibel Öz eşliğinde "öykü" konusuna ayırdık. Hikâye ve öykünün eş anlamlı iki kelime sayılması yanılığına değindik. Hikâyede olay doğrusal bir zaman çizgisinde,

olduğu gibi anlatılırken; öyküde, zamanda geriye dönüş, bilinç akışı, imge gibi tekniklerin kullanılması ve öykünün dünyayı yorumlayan belli bir bakış açısına sahip olması gibi büyük farklardan söz ettik. Hikâye anlatır, öykü ise gösterir, hissettirir. Öykü bize cevap vermekten çok soru sordurur.

Genel yargının aksine öykü, romana giden yolda atılmış bir adım, bir başlangıç değildir. Öykü romandan bağımsız, tamamen ayrı bir türdür. Hatta şiire benzer imge kullanımıyla, az sözle çok şey anlatmasıyla.

Öyküyü, okuyup tartışarak anlamaya çalışırken bir yandan da yazarak anlamaya çalıştık. Bir şeyler üretmenin verdiği heyecanla her bir katılımcı öykü denemelerine başladı. Sibel Öz, bu ilk öykülerimizi geliştirmemizde, kendi sesimizi bulup bu öykülerin özlerini ortaya çıkarma çabalarımızda bize yol gösterdi. Estetik Atölyemizin "öykü" alt başlığını Arzu Eylem'in "Ütopya ve Distopya" üzerine verdiği seminerle tamamladık.

Şimdi bu yazının doğrusal zaman çizgisini kırıp ilk paragrafa ve onun doğurduğu soruya dönmek istiyorum. Bir öyküye başlar gibi yazdığım ilk paragrafta neden kendi deneyimimi üçüncü bir şahsa atfettim? Çünkü öznel bir deneyimi hatıra niteliğinde yazıya dökmek öyküden çok uzak bir tür çıkarır ortaya. Yoğun duygulara yol açmış bir deneyimi, bu deneyimin kendine ait gerçekliğiyle, bu deneyime sebep olan tarihsel ve toplumsal nedenleri okuyucuya sezdirecek şekilde, yazarın da ortak olduğu asıl derdi her detayla destekleyerek göstermeyi gerektirir öykü. Elbette bu birinci tekil şahısla da yapılabilir. Burada asıl mesele şu: yazmak insanın kendi derinliklerine inmesini gerektirdiği kadar, kendinin dışına çıkabilmeyi ve yaşama evrensel bir gözle bakabilmeyi de gerektirir.

Hem Siyah-Hem Kızıl

Nazım “İnci dişli zenci kardeşim” dediği kişi Paul Robeson’dur. 1898’de beyazların yaşadığı zengin bir kolej kasabası olan Princeton’da eski bir kölenin 7 çocuğundan biri olarak doğdu. Robeson’un doğduğu zaman, siyahlar beyazların yemek yediği yerlerde yemek yiyemiyor, beyazların bindiği arabalara binemiyor, beyazların yaşadığı yerlerde yaşayamıyorlardı. Irkçılık o denli doğaldı ki bu köle torunları yalnızca siyah oldukları için öldürülebilir, tecavüze uğrayabilir, linç edilebilirdi. Üstelik bunu yapanlar hiç de suç işlemiş sayılmazdı.

Robeson, eski bir kölenin cüretkâr oğlu, siyahlar için başarması çok zor bir işi başararak Rutgers Üniversitesinin üçüncü Siyah öğrencisi oldu. “Rutgersli Robeson” ülkenin en iyi okul futbolu oyuncularından biri olarak tarihe geçti. 1918’de en iyi oyuncu seçildi. Edebiyata olan sevgisi ve yeteneği sayesinde birkaç akademik ödül ve bir de hukuk diploması aldı.

O bir yıldızdı. İstisna bir parlaklıkta parlayan siyah bir yıldızdı. 1943’te “Otello” canlandırması izleyen herkesi büyüledi, birkaç filmde başrol oynadı. Ama milyonlarca emekçinin hayranlığını yeri göğü inleyen, yüreklere işleyen sesiyle kazandı.

Robeson siyasal eylemciydi. Siyahlara yönelik linçleri durdurmak için Einstein’ın da yönetiminde olduğu ACEL’i kurdu.

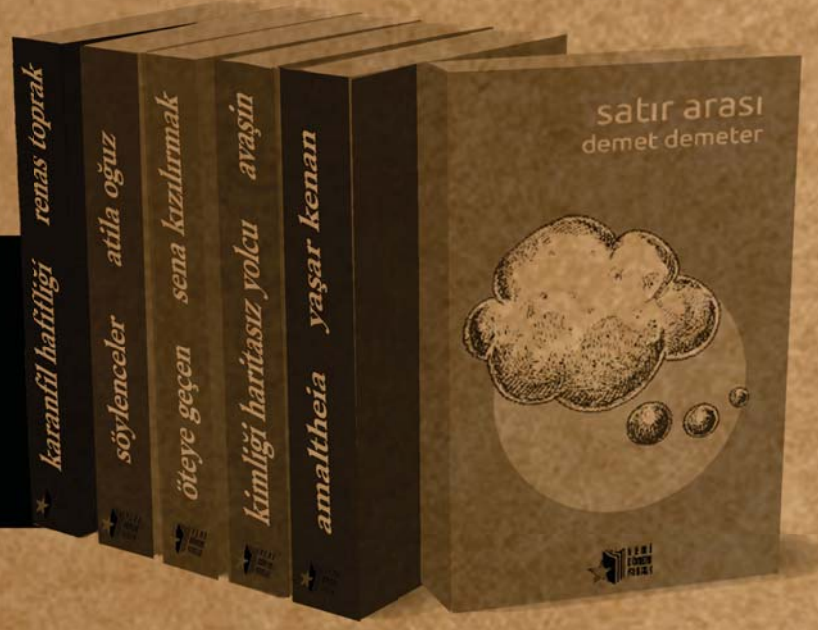
Siyah yumruğunu kaldırıp soruyordu Robeson; “Bu ülkenin liderleri orduyu ve donanmayı, demiryolu işçilerini durdurmaya çağırabiliyor. Linçleri neden durdurmuyorlar?”

1949’da bir konseri ırkçıların saldırısına uğradı. Sonra Robeson’un linçi başladı. Sovyetlerle herhangi bir savaş halinde FBI’nin ilk tutuklanacaklar listesinde yer alan Robeson’un üniversite ve yüksekokullara girişi yasaklandı, konserleri yasaklandı, herhangi bir iş verilmedi. Otomobil sigortası hakkı dahi verilmeyen Robeson’un 1950’de 8 yıl boyunca yurtdışına çıkışı yasaklandı.

Robeson’un arkadaşı Lloyd Brown’un anlattığına göre, A. Einstein, baskıya uğrayan Robeson’a desteğini göstermek için onu evine davet etti. Brown’da bu ziyarette Robeson’a eşlik etti. Robeson kısa bir süre için odadan ayrıldığında, Brown bu davete minnettarlığını göstermek için “Dr. Einstein, büyük bir adamın huzurunda olmak gerçekten de onurdur” dediğinde, Einstein’ın biraz hüzünlü bir biçimde “Ama büyük bir adamla geldiniz.” karşılığını verdi.

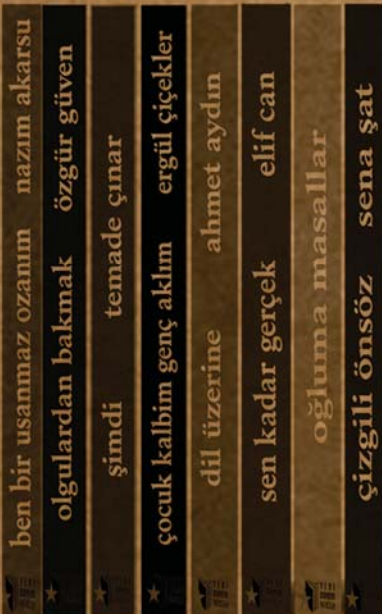
Dünyanın başka bir ucunda, dünyanın en büyük şairlerinden birine, Nazım’a bu şiiri yazdıracak kadar büyük bir adam... Hem siyah, hem kızıl ve her daim kavgacı Robeson...

15.Yıl Kitapları Çıktı!

Sena Kızılırmak • Öteye Geçen
Özgür Güven • Olgulardan Bakmak
Ergül Çiçekler • Çocuk Kalbim Genç Aklım
Atila Oğuz • Söylenceler
Setenay Berdan • Dikkat Mayınlı Alan
Nazım Akarsu • “Ben Bir Usanmaz Ozanım”
Renas Toprak • Karanfil Hafifliği

Demet Demeter • Sadır Arası
Elif Can • Sen Kadar Gerçek
Avaşın • Kimliği Haritasız Yolcu
Ahmet Aydın • Dil Üzerine
Yaşar Kenan • Amaltheia
Temade Çınar • Şimdi
Derleme • Oğluma Masallar
Derleme • Çizgili Önsöz

978-605-80275-6-5